בגלון . ולפ"ז כך מיפא לא מיתוקמא אלא באמה עהורה וסתמר עמא וכן מפרש לה סרמב"ם כפי' ובחכורו דלמי ס"ל באמה עמאם כפיהוא הכ"ש והכראב"ד . קשה . למה לי מתה סאלבא לתוך פיה דאתסביהו לדם ורוק במגילה . הא מתקין היולאין מן הסמא לא בעי מתבנא כדאמרי לעיל . אלא ע"כ באמה מהורה אייני סכא דלא אתסביהו הוו כמתוכין דלא מעמו אלא טוהה ובעינן נתנה אלבעה בפיה בין בהכתה הקון ובין בגכוה . דבהכתה הקון כיון בולת הדם אלא בכוהה תביב כמתוכר ואינו מעמא אלא אם תגלה הדם בפיה שנחלש בגלון . וכן בגכוה ונתנה בפיה לגחלת אלבעה בגוקה הרי נחלש הכוק בכוהם ופד אלא נחלש הוי כמתוכר . אבל לאחר שנחלש תביב מתקה וכשהכניסתו לתוכו נמעמ כמתבע בדבלה לו באוכלין שבפיה . ובגלה שכן דרך הגוכפת כמילת דם לו גכוה מוהבת אלבעה בפיה ומוזרת לגריפה ומוזרת ומכנסת אלבעה לפיה כל פעם להקל סכאב ולמטן הדם . ולאיתי בכ"מ פמ"ו מהמ"א כתב עוד שכאב בדינו שרלוקה לחולית המבקה מפיה ולשוקרו במגילת אלבע . זה הענין לריך לגכוים ונתנה אלבעה בפיה דאילו בהכתה הקון ולא מתנה הדם ע"כ . ואיתי יודע מה מילוק בין הוק לדם זה וזה כל כמה דלא מלא כמתיכר משוב ואין מתמאין :

כללא דפרק ח

משנה א מחיצה שאינה קבוע. אינה חוצצת באויר כ"ח בין הטומאה לטהרה . אבל מצלת באהל המת . הצלת תוך תוכו שבכלי חרס . רק כשהפנימי שלם מציל ולא בשבור . ובאהל המת הוא להיפך :

משנה ב תוך תוכו בכ"ח מציל בין מלהכנים או להוציא טומאה. שיעור הנקב לבטל הכלי מלהציל בתוך תוכו בעשוי לאוכלין שיעורו בכוית . ואם למשקין שיעורו בכונס משקה . ובעשוי לכך ולכך אזלינן לחומרא :

משנה ג כל שאין דופן הכלי זקוף אין מציל בתוך תוכו . ואפי' אם שפה הפנימי בולם להוך חלול החיצון אפ"ה אם רק הטהרות שבפנימי הם שלא כנגד החלול של החיצון נצלו הטהרות מתוך הוכו . ואפי' אם בכה"ג הטהרות למעלה שסופן לפול לטמה . אפ"ה ניצולו :

משנה ד כלי אמק"ט מאויר כ"ח . ואפי' פתוח וכולו תוך החיצון ונוגע בחיצון . וביש בפנימי משקין . נטמאו ויטמאהו :

משנה ה בלוע מבע"ח מציל מלהכנים וגם מלהוציא טומאה בב"ח . לא אמרינן בטומאת אויר כ"ח דכטליא טומאה דמי :

משנה ו צמ"ם מציל בכ"ח ובאהל המת מלהכנים ולא מלהוציא טומאה . כלי עם ב' ב"ק . ובא' שרץ ובהב' טהרות . ויש לכל א' מהן צמ"ם . אף שב' החלולין משרבין ע"י נקב טע"ם שבכותל המסעיק ביניהן . וכלי זה נתון תוך כ"ח אחר . אף שגם החיצון נטמא מחיצון שבפנימי . אפ"ה הב"ק שבו הטהרות ניצל בצמ"ם שבו . וביש כוית מטת בב"ק הא' . אין ניצל הב"ק שבו הטהרות . מדבנבת טומאת מזה לזה ע"י הנקב טע"ם שביניהן . משא"כ בשרץ . אף שטעורבין החללים אפ"ה כיון שכ"א משתמש לעצמו . אין טומאת שרץ מתפשט מזל"ז (וכמ"ז) :

משנה ז ובאין פתוח מקום חזית מת לב"ק הב' טע"ם . אפי' מעורבין ב' החללים . גם במת טהור :

משנה ח חלול הפתח שבעובי כותל התנור . ושרץ שם בהחלול התנור מחיר . וחלול שפתוח בתוך עובי הכותל לחלול פתח התנור . רק בנגע שם טומאה נטמא החלול האחר ' ולא בנתלה שם בחללו . דרינו כיד :

משנה ט בור שעשאו סתם . ואח"כ עשה בו שפיתה . בולי מק"ט כתנור . ובעשאו לדבר מיוחד . ועשה בו ג"כ שפיתה . רק מקום השפיתה מק"ט במחובר כתנור ' ובאין דרך לבשל שם אפי' עשה שם שפיתה בטלה דעתו . אבל הו"ל כשאר כלי שאמק"ט במחובר . תנור שעשוי לאפות על קרקעיתו . ולא להדביק הבצק בכותליו . לא מקרי תנור לק"ט . גם במחובר . רק בעשה בו מעשה דלתחתי נמי לבישול . או מק"ט במחובר מטעם כירה . וי"א דצריך שע"י המעשה ויכר שהוא מתבשל :

משנה י גם אוכלין ומשקין מיטמאין ומהטמאין מאויר כ"ח . וכשהן תוך פה האדם . אפי' הפה סתום . אינן כבלוע או כצמ"ם . הרוק שבפה . אמק"ט מהידים רק בנחלש ע"י לעיסה . או בנתרבה בפה יותר ממורגל ע"י מתכת שנתן בפה:

משנה יא משקה מטא מטמא לתנור אפי' בנבל לתוכו שלא לרצון . ואפי' נגד רצונו :

כלים מדמ"ט פרק ט

תוספות יום טוב — ר' עובדיה מברטנורה

ציונים

א מחט . מיי' פי"ג מה"כ פלכים ו :

תוספות אנשי שם

פ"ט א בר"ב ד"ה שנמצאו כו' . בלשפת כו'. והוא מל' סכתוב יחזקאל ט"ז יען הסיר נחושתך ספירש"י וז"ל נחושתך ל' שוליס וכן הרגה בסדר עסרות נחושתו של תנור עכ"ל . (לה"מ) : ד"ה אם אופה כו' וכגון שהיו כו' וכ"ה ל' הר"ם ומשמע דנעי דוקא דגדע שהיו בלועים בלשפה קודם שתברו התנור שם וכ"ע ממ"ג דלק' דקתני שהני אומר כו' שם הרי דתלינן לקל מספק יאמרי' שהיו שם מקודם וע' מש"ש . (לה"מ) :

פרק ט א מחט או טבעת. פי' הר"ב טמא במת אחר הוא מחבות הטומאות (כדתנן בפ"ק דאהלות) והוא יטמא כלי חרס . הרמב"ם : אם אופה את הבצק כו' . וקשה למה מסתרין בבצק . והלא לא היו [רגילים] להדביק את הפת . אלא [בכותלו] של תנור . והאש והגחלים והאפר הם היו בנחושתו של תנור . הר"ש : אם רחמנא והאי לאו תוכו הוא . וכגון שהיו אש בלועים בלשפה קודם שתברו התנור אש . דאלים הכניסו אותם דרך פיו של תנור . משנכנסו לתוירו

פרק ט א מחט או טבעת א) שנמצאו בנחושתו של תנור ב) . אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן ד) טמא ה) . באי זה

פרק ט א מחט או טבעת . טמא : שנמצאו בנחשתו של תנור . בלשפת הקרקע שהתנור מחובר בה : נראין : בתנור : אבל לא יוצאין . בחלל התנור כגון שבלועים בעובי הלשפה של הקרקע ונראין באוירו של תנור . אבל אין בולטין להוכו : אם אופה הוא את הבצק . אש בשעה שמדביק הפת להוכו נוגע הבצק במחט או בטבעת נחשב כאוירו של תנור וטמאהו . ואש לאו טהור . דתוכו כתב בצק

מלאכת שלמה

פרק ט א בפירוש ר"ע ו"ל . וכגון שהיו בלועין בלשפה קודם שתברו התנור אש ע"כ . אמר המלקט אי נמי כגון בתנור שאין לו שוליים נתלתו

יכין — תפארת ישראל — בועז

פ"ט א) שמכירן שנטמאו ממת ונעשו עי"ז אב"ע . דאז אפשר שיטמאו להתנור שהוא כלי [רמב"ם]. ול"מ היה כ"ל דאפשר נמי דמיירי הכא שנטמאו וכדמסיק . ואע"ג שאינו יודע בהם אש טומאה ודאית עכ"פ הרי גזרו טומאה על כל כלים הנמצאים [בטהרות פ"ד מ"ה] . ואש הן כלי מתכות חיישינן שנטמאו ממת ונעשו אב"ע [רמב"ם פי"ג מאב"ע ה"ו וז"] (א) : ב) בלשפת הקרקע שמול חלול התנור שמחובר אש בארץ : ג) שאין בולטין לאויר התנור : ד) שהגומא שהמחט בתוכה אינה עמוקה ביותר . ולהכי כשיוציב עיסת הפת ממעל להגומא יגע הבצק בהמחט . ואע"ג דבמורגל מדביקין הבצק בכותלי התנור כשיאפוהו [בפ"ת סי' ע"ג] אפ"ה כשהבצק רב מדביקו גם במקום אחר [בפ"ם מ"ם] וכ"ם בלשפת התנור : ה) ר"ל נטמא התנור . דמדנוגע אש הפת . מחשב אותו מקום כתוך התנור . ונטמא מהמחט אש . אבל באין הסיסה נוגע אש . אינו נחשב אש כתוך התנור . ולא נטמא התנור . ולא אמרינן דעכ"פ הרי נפלו לאש מתוך החלול של התנור . אלא הלינן שהקודם שהושיבו התנור במקום זה . כבר היו כלים הללו אש בלשפה [ואי"ל עכ"פ כיון דחרב כתלב.יהי' המחט בוקע ושולה לתוך התנור בכזית ממת . י"ל לא לבל דבר אתרינן חרב כחלב (ושי' מ"ש בפ"ד מהלות פ"ח מ"ח) . ומה"ט לא קאמר נמי מדאמרינן (אהלות פ"ד מ"ח) דכשהטומאה מוחתת במקום שאין פחות מפח לבית . אפ"ה הבית טמא . משום דסוף טומאה נלאת דרך הבית . וה"נ אינה הכא דאף באין הבלק נוגע אש התנור טמא . משום דסוף טומאה נלאת דרך התנור . י"ל דרק במת דטמאה בהאל. מטמא בשסוף

משנה אחרונה

פרק ט א מחט או טבעת . והוא הדין הארן בטמאה אש כך דינו ומשום סיפא דאייתי במחט וטבעת עהורין והתנור טמא נקט נמי הכא מחט וטבעת : **בנחושתו** . אבל נמצא מנחושתו לעולם טהור כדלקמן משנה ג' אף על פי שהבצק נוגע בו ונוגע אין טמא אלא מקום מגעו : נתלתו

לחוירו נטמא התנור: בבצק הבינוני. לא שבלילתו רכה שיכל למעה לסדקן ולא שבלילתו קשה שאינו מדבק: בטפילת התנור. היא הטפילה של טיט שעושים סביב התנור לעבודתו כדי שיחזיק חומו: מוקף צמיד פתיל. ומונח באהל המת: בטמא. אם התנור טמא: טמאים. המחט והטבעת הממלאים בטפילה של תנור: ובטהור טהורים. דכיון שהתנור מוקף צמיד פתיל ונילול גם הם נעלים עמו. דכטילי לגבי טפילה: נמצאו במגופת החבית. בטיט שרגילין לעשות בו כסוי על פי החבית: מצדיה. של חבית טמאים שאין לדי החבית לריכים לטיט: מכנגד פיה. אם המחט והטבעת נמשכים כנגד פי החבית: טהורין. ובלבד שיהיו בתוך הטיט של מגופה ולא *) יכנסהו לאויר

*) נדיו יכנסו

בצק אמרו, בבצק הבינוני [י]. נמצאו בטפילת התנור [ז]. מוקף צמיד פתיל [ח]. אם בטמא [ט] טמאין [י]. ואם בטהור [יא] טהורים [יב]. נמצאו במגופת החבית [יג]. מצדיה [יד] טמאים [טו]. מכנגד פיה [טו] טהורים [יז].

נראין

וגמלאו במקום שהוציאוהו: עוד בפי' ר"ע ז"ל. בטמא אם התנור טמא וכו'. אמר המלקט כתב הר"ן אשכנזי ז"ל פי' אם התנור כבר טמא דאז אינו מוציא למיד פתיל כדלקמן או לפרש כפי' הרמב"ם ז"ל ודוק ע"כ. והיא לשון הרמב"ם ז"ל שם פ' כ' מתם אם שבעת שהיו מובלעין בטפילת התנור ונטמא התנור באהל המת או שנפל שרץ לאוירו נטמאו הכלים שבתוך הטפלה ואם היה התנור מוקף למיד פתיל הוציל והתנור טהור אף הכלים המובלעים בטיט שעל גביו טהורין ע"כ. והוא מכוון עם מה שפירש כאן בפירושו למשנה ויתכן שלכך נ"כ כיון הר"ם ז"ל בפירוש שהעתיק משם ר"ש

יכין

בשסוף טומאת אהל להתפשט שם. אבל כלי שנטמא במת דאא שייך גבה טומאת אהל. אין לאוש בה כמי מטוש סוף טומאה לאחת. וא"ת עכ"פ מ"ש הכא מטומאה בין הקבורות [אהלות פ"ו מ"ה] דאם נגאה בתוך הבית. חשבינן לה כאילו מונחת תוך הבית. והבית טמא. ה"נ הוא"ל הכא דכל שנגאה תוך התנור. אע"ג שאין הבלק נוגע בהמחט. הו"ל כמונחת בתוך התנור. י"ל דוקא תקנה לו כותל המשמש את הבית. שייך לבית. להכי כל שנגאה הטומאה מתוכן לבית. הו"ל כמונחין תוך הבית אבל סדנא דאהרעא שברלפת התנור לא שייך לתנור. תדע דהכי שם [מ"ג] בכותל המשמש הבית וטומאה בתוכה. בממלא שלפנים הבית טמא. ובבית המשמש הכותל [שם מ"ו] דהיינו שבתלו הוא סדנא דאהרעא ידין בקליפת הטוס. כ"כ לרש"י לאלק כדאמרן]. ונ"ל עוד דהא דלא נקט שנמלא המחט בגומא שבפנים בכותל התנור. היינו משום דבכה"ג אפי' הגומא שבה *) המחט אינה עמוקה כל כך שיגע בה הבלק. אפ"ה התנור טמא. דדוקא בדלפה שייך לומר כל שאין הבלק מגיע לכם לא שייך להתנור אבל בכותל התנור אפי' עב מאד עד שעי"ז אפשר שיהיה בהכותל גומא עמוקה כל כך עד שלא יגע הבלק לשולי הגומא. אפ"ה כותל התנור שייך טפי להתנור מרלפתו. דהכי הכותל נטמא עמו [בפיפא ובפ"ג מ"ז]. ואילו רלפתו נשארה בטהרתו. ועוד בנמלאו בנקב שבכותל מ"ב ע"כ דרך פיו של תנור בא לשם ונדחק לתוך הגומא שבכותל. דהכי אין רואין נקב מבחוץ דומיא דרמא דרך שם בא. וגם אי"ל שנפל לתוך הטיט בבית הטולר. ונילא עמו. דזה דבר רחוק שלא הרגים בו הטולר כשלם הטיט [ועיר"ח ל"ד סימן מ"ט]: ו) שאינו רך ביותר עד שירד גם לגומא עמוקה. וגם אינו עב ביותר עד שאפי' הגומא אינה עמוקה. לא ירד לתוכו: ז) הוא טיח הטיט שסביבו מבחוץ לשמור חומו. ומיירי הכא שהמחט והטבעת היו טהורים [ונ"ל דאפי' נראין אבל לא בולטין לתוך חלל הבית אפ"ה לא חשבינן לה כטומנים תוך הבית. ואינו מאהלות [פי"א מ"ח] דאע"ג דפרת הטהורה נראה תוך הבית אפ"ה מטהרי ב"ה. ואין לחלק דדוקא התם דכיון שאינה בולטת לתוך הבית דיינינן להטהורה כטומנת בתוך הדות ונלא. אבל הכא אף אי משום דאינה בולטת נדונה כטומנת בתנור ג"כ נטמא. דאין נמ"פ מגיע בכ"ח של כלי שטף [וכתשבה ב' כאן]. י"ל כתו בטנופה בסיפא אפי' נראה בתוכה אפ"ה נתשבת כנגד טיט. ה"נ הכא]: ח) שהתנור טומד באהל המת מוקף למ"פ [ועי' טוש סי' ז']: ט) ר"ל אם התנור נטמא באהל המת וכגון שלא היה הלמ"פ בראוי: י) נטמא המחט והטבעת. דכל טיפולו של תנור לתנור שייך. והא"ל כטומנים בתוכו שאינן נולטין (ב). ונ"ל דכ"ש כשהמחט מונח בכותל התנור או בדלפת התנור. דאע"ג דאין הבלק נוגע בו שם נטמא המחט ממ"ב אי נשדיהו בתר חלול הבית. הרי דלפת אהל המת טמא עד התהום [לאהלות פרק ג' משנה ז] ואי בתר תוך התנור. הרי אפי' למ"פ שלם אמ"ל על כלי שטף. מיהו כ"ז באין הלמ"פ בראוי. אבל בשהלמ"פ בראוי שבדלפה ניכל. דלא גרע מכלים שבין מגדל לארץ ואין שם פותח טפח. דיטולין באהל המת [באהלות פ"ד מ"ח] וכשהמחט בכותל התנור שבור בלמ"פ דינו כנגוס הטיט. וכטנופה כנגד פיה בסיפא. רק נקט טפילה לרבותא דטהור. דאע"ג דהטפילה אינו נוף התנור ממש. אפ"ה ניכל עם התנור: יא) שהתנור בלמ"פ בראוי [ולהר"ם לקמן סימן כ"ה י"ל דטהור הייגו של הנר]: יב) דבטלו מחט ובטבעת לגבי טיט התנור דאף שנראין בהבית. אפ"ה כיון שאין בולטין לחוץ. נדונין כטיט התנור [ועי' אהלות פי"א מ"ח] אבל אם היו בולטין לחוץ מכותל התנור. הו לא הו"ל כטיח הטיט. ולא עוד אלא אפי' בולטין לתוך חלל התנור שיש לו למ"פ עכ"פ הרי אינו ניכל בלמ"פ [וכמ"ש]. מיהו נמלא דנקט לא דוקא. דאל"כ גם בלי אהל המת טמאים טומאת ז' [כלים פי' ח'] וכן מוכח מהרמב"ם [פ"כ מאה"ט ה"ה ו'] שהשמיט מלה נמלא: יג) המנופה עשויה מטיט. ועב ורחב למעלה. ומתמעט בעביו ונעשה דק מלמטה כדי לתחבו בקלהו הדק לתוך פה החבית: יד) ר"ל אם נמלא בגד העב שבהמנופה שלא כנגד פה חבית והחבית מוקף למ"פ ומונחת באהל המת: טו) דשם מ"ל החבית לטיט שבהמנופה. ולא הו"ל הטיט שם בהחבית עצמה. אלא הו"ל המחט והטבעת שנמוטים תוך הטיט שבהמנופה שם. ככלים הטמונים בטיט. דלא מחשבו כלמ"פ להיל. וג"ל דאפי' נמלאו שם במנופה הלרופה בכבשן. דהו"ל פשוטי כ"ח שאמק"ע. אפ"ה אין ניטולין. וכלבינה שנמלא בה מחט [לקמן מ"ו]. דאי"ל בכה"ג דלבטל המחט לגבי המנופה ולבינה שאמק"ט. וכלטיל בטפילה התנור. דהתם שאני דכל עוד שיתעבה הטיפול יותר. טפי יפאר התנור בחמימותו נמלא שעובי המחט מועיל להתנור. ובטל לגבינה ונחשב כמותו. אבל הכא אין בהמחט לוכך כלל בהמנופה ובהלבינה [עי' טוש בסי' ז' עוד תירץ אחר]: טז) ר"ל אם הן נבלים בהמנופה נגד פה החביות שמוקפת למ"פ: יז) ה"ל מיירי אף שנראין מבחוץ. כיון שאינן בולטין לחוץ מחשבו כהמנופה וניטולין בלמ"פ של החבית. וב"ש אם נמלאו תוך עובי דופן החבית דיינו כהדופן

*) נ"ל המחט עמוקה כ"כ שלא יגע וכו'

נמצאו בטפילת. שם פ"ו מהלכות פ"מ הלכה ה

משנה אחרונה

נמצאו בטפילת התנור. הטבעת המחט ובטבעת טהורים והם עם התנור באהל המת ואמרי' לקמן שאין למיד פתיל מגיל על כלי שטף. וקמ"ל הכא שאם הם בלוטין בטפלה בעלי לגבי טפלה וניטולין כתו התנור והטפלה. ולא דמי לגבינה בבלבה את הטבעת דאמרי' לקמן מ"ו שאין בטלה לגבי הלבינה דהתם ליכא הלכת נ"פ אלא בלעת הלבינה והוו כאוכלין שנבלן בעיטו באין הטיט מגיל. אבל הכא שהתנור מיגל בנ"פ טולם בטלים לתנור: נמצאו במגופת החבית. ה"נ בחבית המוקפת נ"פ מייריי ומגדיש שאין החבית לריכה לתנופה לא חשיבא כחבית ולא בטלה לגבה וכנגד פיה חשיבא כחבית וניטולין עמה דבעלי לגבה כמו בטפלה דלעיל. ומ"ש מו"ע דמנופה אינה כחבית ואינו כלי עמא. לא ידעתי לאיזו ענין כ"כ. אבל דברים אלו הם מדברי הראב"ד בהשגות לפי דרכו ובעטו ואינם שגין לטעת הר"ב:

תפארת ישראל

בוער

בהן עהור. י"ל דבעי לאשמעינן רבותא דאפי' בטומאה ודאית של מחט. אינו ממא רק באפסר לבלק ניגע שם. דאל"כ אפשר שיהר. דהייגו במסיפק אם הוציאו התנור קודם או אחר אבידת המחט. ודו"ק (עי' סי' ג'): (ב) וא"ת פשיטא דהרי אין שבטלו או לא בטלו לגבי התנור נטמאו גם הם להתנור

*) נראין

נלאין

וכדמסיק הר"ב לקמן בסמוך. ומגופה אינה כחבית ואינה כלי ממא אבל היא נחשבת לגבי החבית כמו הטפילה לגבי התנור: שוקעים בתוכה ותחתיהם כקליפת השום. ה"נ ה"מ למתני הכי בריסא גבי נחושתו של תנור. אלא דהתם לא שכיח שיהיה עליו כקליפת השום. משא"כ הכא במגופה שכיחא מלתא שהמחט או הטבעת נגבלו בתוך הטיט ותחתיהם כקליפת השום: טהורים. כתב הר"ב דבטילי כו' אבל אם נכנסים כו' אין צמיד פתיל כו'. עיין במשנה הסמוכה בר"פ דלקמן. ומ"ש הלכך אם נכנסים בתוך אויר החבית כו'. עיין בפירושו למשנה ג פ' דלקמן ומ"ש שם בס"ד: ב ומניקת בתוכה. פי' הר"ב כמין קנה חלול. עשוי ממתכות כו' ומיירי שהמניקת היא כולה תחת צמיד פתיל. וכן פי' הר"ש. והראב"ד פרק כ"ב מהל' טומאת מת. ודמתניתין דהכא דומיא דהתם דתנן משנה ג פ"ה דאהלות. וכתב הכ"מ דלהרמב"ם הוקשה לו לפרש כן. דא"כ תרתי למה לי. ולפיכך מפרש דמניקת היא של חרס ושקלתה אחת בתוך החבית המוקפת. והקלה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום. ואע"פ שהיא עמוקה

נראין בתוכה אבל לא לאוירה יח). טהורין. שוקעים בתוכה. ותחתיהם כקליפת השום יט). טהורין כ): ב חבית כא) שהיא מלאה משקין טהורין. ומניקת בתוכה כב). מוקפת צמיד פתיל כג). ונתונה באהל המת. בית

מלאכת שלמה

נראין מתוכה אבל לא לאוירה טהורין. כל"ל ולא זו אף זו קתני וכדפי' ר"ע ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל. כגון מחט וטבעת שיש להם טהרה במקום אין ל"פ נהן ע"כ. אמר המלקט כתב ה"ר אפרים משכמי ז"ל פי' מדרבנן אינו מגיל כדלקמן ע"כ. פי' דמתני' דבסמוך תנן דאין מגיל בצמיד פתיל אלא כלי חרס המטור בנבל וכדמפ' ר"ע ז"ל. ומה שכתב ר"ע ז"ל כך נראה בעיני פי' משנה זו ע"כ. אמר המלקט ר"ל פי' דסיפא שוקעין בתוכה וכו' הוא שפירש ז"ל מסברא דנפשיה או הוא פי' הרמב"ם כמו שאעתיק בסמוך. והילך לשון הרא"ש ז"ל שוקעין לתוכה שנשתקעו למטה משפתה בלדים ושם שם שדק בחבית דהוו כנגד תוכה אם תחתיהן אינו כקליפת השום טהורים דנחשבים כמגופה עצמה הואיל ובלועין לתוכה ואינם נראין ואע"ג דלגבינה שבלעה את הטבעת ממאה כדתנן לקמן בפירקין שאני הכא דמסייעת לחבית להגיל כנגדה אלא תכנס הטומאה כנגד הסדק אבל אם אין תחתיה אינו אינו חשיב כמגופה ואע"ג שהחבית נגלת ע"י צמיד פתיל של מגופה מהם וטבעת לא נגלו והרמב"ם ז"ל פי' שוקעין לתוכה שבולעין מן המגופה ושוקעין עד כנגד חלולו של חבית ממאים אם אין עליהם טיט לפי שכלי חרס אינו מגיל על כלים שבתוכה עכ"ל ז"ל בכתיבת יד ומצאתי כתוב עליו וקשיא לי א"כ אפי' יש עליהם טיט נמי כיון שהכלי אינו מגיל גם הטיט לא יגיל עכ"ל וגם הר"ש ז"ל פי' כפירוש שכתבתי בשם הרא"ש ז"ל ולשון הרמב"ם ז"ל שם בהלכות טומאה מת

יבין תפארת ישראל בועז

וגיגל. וכטפילת התנור לעיל: יח) ר"ל אפי' טמוטים בהמגופה בתוכן שנרמין תוך החבית אפ"ה אינן מדוין כבולעין לתוכה שאינה מגיל [וכמ"ב. והא דלא נקט הכא לשון ואין יוצאין. וכדנקט לעיל [במ"א] ה"מ משום דדוקא לעיל קני באינו יוצא דסבי כל נחשתו של תנור הוא תוך מאויר התנור. אבל הכא שקלת מהמגופה הוא תוך לחוי החבית. לפיכך אם המחט הוא תוך חלק המגופה שתוך לחוי החבית. אפי' אין המחט יוצא לתוך חלול החבית כמונח בתוך החבית דמי (וכפ"ה מ"ג)]: יט) שבולעין מהמגופה לתוך חלול החבית אבל טיט דק כקליפת השום מכסה לכל הבליעה הרא: כ) דמדמכוסה הבליעה הרא מעיט שבמגופה. הו"ל כולו כגוף המגופה. וה"ה בריסא בגמלא בנחושתו של תנור ובולע לתוך התנור. והבליעה מכוסה בטיט או בעפר כעובי קליפת השום. לא נטמא התנור מהמחט. מדלא מחשב כמונח בתוכו. וכן מוכח ממ"ג. ומלגיל [פ"ה מ"ג]. דק נקטה הכא בסיפא. ומינה נשמע לרשא. מיהו שבולעין מהמגופה לחלול החבית ואין טיט מכסה הבליעה. אז כמונחין תוך החבית דמי. ואינן נלוין בגמ"ש של החבית. ואפ"ה אינן חוזרין ומטמאין החבית [כלקמן כ"ה]: כא) של חרס של ע"ה: כב) העבור ממתכת מונח תוך החבית. כי כך דרכו להניחו שם כדי שיהא מוכן לנגון בו יין מהחבית. וה"ה כל כלי שטף. א"ל נקט מיוקת לרבותא. דאע"ג שהיא של מתכות. וכשנטמא ממת נעשית אבי אבות. אפ"ה לא חזרה וטמאה החבית [ועי' נטעז פי' ג']: כג) ר"ל והחבית

משנה אחרונה

נראין בתוכה אבל לא לאוירה עיכורין. ובלאה דאתמוייהו קאי אמגופה ואמגופה דבכנכסין לאויר החבית תשיבי ככלים המונחין בחבית ולא בעלי אגב החבית וכלי מתכת אין נלוין בגמ"ש: שוקעין בתוכה ותחתיהן כקליפת השום. פי' הר"ב שמחיצה כקליפת השום מפסקת שאין נכנסין לאוירה כו'. ודברים המוהים שם דהא אמרן נראין בתוכה אבל לא לאוירה עיכורין אפי' אין כקליפת השום מפסקת. ופשטא דמתני' משמע שאפי' שקעין עם המגופה באויר החבית עיכורין הואיל ומכוסין בטיט כקליפת השום. וכיצא קמ"ל דנראין בתוכה שאין מכוסין עיכורין כיון שאינם באוירה. והכא קמ"ל קולא אחריתא דאפי' שקעין באוירה כשהם מכוסין עיכורין וכ"ל מפי' הרמב"ם. אבל הרא"ש הקשה ע"ז דאם בשלה הם אגב המגופה אפי' אין טיט כקליפת השום מגיל. ואי לא בשלה מה מועיל הטיט דהוי כלבנה שבלעה את הטבעת לגיל. ומחוך זה נדחקו הר"ש והרא"ש מאד לפרש שהחבית כנגדו ופ"ש שהוא דבר שלא הוחזק במשנה ולא בתוספתא. ולע"ד נראה דעת הרמב"ם דהכא שאני דעיקר המומרת הכא שאין כלי שפף גיגול בגמ"ש ואינה אלא מדרבנן דגזרו משום כלאי ע"ה כדלקמן. ולא גזור אלא בכלי שמף דאיתנהו בטיוייהו בתוך הגמ"ש ובמכוסין דלא שכיחא לא גזור. כך נ"ל לדעת הרמב"ם. וכן משמע לקמן מ"ה כדפי' שם. ומיהו נראי דברי רבותינו ז"ל יש לפרש הא דקתני תחתיהן כקליפת השום לא הייני. שיש

מוקף

תחתיהן טיט דה"ל למיתני הטיט לף התחתיהן כדתני אתי ליגלא בתוספתא. אלא משום דאינו נגיל אין נכנסין לאוירה עיכורין אתי הכא לפרושי דדוקא נכנסין לאוירה מחם ממאין אבל אם הם רק כנגד דופן החבית והייטו מוקפין דאוכה כלומר שהם בתוך פי החבית אבל לא בתוך אויר של חבית אפי' אין שם אלא כקליפת השום בין אויר החבית ובינם כל שלא נכנסו לאויר גופה עיכורין. וקלת משמע כן דאויר פי החבית איט באויר חבית מתוך פי' הר"ש והר"ב לקמן פ"ו מ"ה מגפסן עם הספה. ולדיגא ל"ש: ותחתיהם כקליפת השום. מ"ש תוי"ט דה"ל ה"ש למיתני הכי בריסא בנחושתו של תנור וכו'. שתא דמה לא ידענא הא דיגא בחתם ובטבעת ממתים וחטור עיכור ומאי מהנו קליפת השום הא אפי' אויר פתיל איט מגיל בפני הטומאה. ואם ר"ל דה"מ למיתני בנחושתו אלא דינא דחתם ומבטבת עיכורים והתנור באהל המת ומוקף ל"פ דבלים בבנחושתו הם ניגולין בל"פ בנחושתו נמי בשלה אגב התנור. אהא לא משני מידי דהי דקליפת השום לא שכיח אתם. מ"מ ה"ל למיתני דנחושתו הוי בשלה באינם שוקעין. אלא מאי דפשיטא ליה דנחושתו דיגא כבשלה ומגופה ל"ש דאפשר עפלה ומגופה שהם בגוף התנור אפיר בעלי אגב התנור אבל נחושתו הוא לגפת הבית ואינו מגוף התנור אפשר לא בעלי: ב חבית. משנה זו פירשוה כל המפרשים שהיא אותה הבטוי' בפ' לקמן על הכל מגילין תוך מכ"מ שאינו מגיל אלא על אוכלין ומשקין

ובלי

ומולן בפיו מראשו הסני. ויולאין כל המשקין שבחבית דרך לותה מניקת: **החבית** והמשקין טהורים ומניקת טמאה. החבית של חרס. ומניקת שבתוכה של מתכת. הילכך החבית והמשקין שאין להם טהרה במקוה. ואי מטהרת להו והם של עם הארץ. לא אתי חבר לאשתמושי בהו. שהרי הם בדלים ממגעם. ובלאו הכי נמי כל מאכלם טמא. לא גזרו בהו רבנן. וגזולים בלמיד פתיל. אבל מניקת של מתכת שיש לה טהרה במקוה. אם תטהרנה אתי חבר לאשתמושי בה. שיאכלנה מעם הארץ. ויטבילנה ויעריב שמשה ויתמם בה. כשבור אין בה אלא משום מגע טמא. והוא לא ידע שהיתה באהל המת וגריכה הזאה שלישי ושביעי. ואע"פ שהיתה בכלי חרס המוקף למיד פתיל. אין למיד פתיל של כלים של ע"ה מגילין מן הטומאה אלא חבר שכל כליו של ע"ה הם בחזקת טומאה אלא חבר. וכלי טמא אינו מגיל בלמיד פתיל. שאין מגיל בלמיד פתיל אלא כלי חרס הטהור בלבד. ואילו בלו חכמים לגזור שלא יגיל שום כלי חרס של עם הארץ בלמיד פתיל. לא היו עמי הארצות מקבלין מהן. לפי שהן סבורין שהן בקיאין ושומרין כליהן בטהרה. הלכך בכלי חרס ואוכלים ומשקין שאין להן טהרה במקוה. כשהיו בתוך למיד פתיל של כלי ע"ה. *)אומרים להן טהורים הן ויתמשו בהן הן במחזיקין כליהן בחזקת טהורים. ואין לחוש שמא ישאל החבר מהן. שהרי הן אלו בחזקת טמאין ואין להן טהרה עולמית. אבל בכלי שטף דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהם ויטבילם ויתמם בהם בלא הזאה שלישי ושביעי. עשו דין שוה לכל ואמרו דאין כלי שטף נגול בלמיד פתיל: ובית הלל אומרים אף מניקת טהורה. קודם שנמעו טעמן של בית שמאי

*) בד"ו אמרינן להו

מת ואם תחתיהן כקליפת השום אע"פ שהן שוקעין לתוך אוירה הרי אלו טהורין ע"כ: **ב** ובה"א אף מנקת טהורה. והכי נמי פליגי בפ"ה

בית שמאי אומרים החבית והמשקין טהורין (כד) **ומניקת טמאה** (כה) **ובית הלל אומרים אף מניקת טהורה** (כו). **חזרו בית הלל**

עמוקה. [נ"ל עקומה] ומפני כן תשובה חבית כסתומה וגילת היא והמשקים דאין העקום כסתום לענין המניקת עלמה. ולפיכך טמאה. וא"ת והרי אין לה בית קבול ופשוטי כלי חרס טהורין [כדתנן פ"ב מ"ג] י"ל שמניקה זו היא עמוקה [נ"ל עקומה] ובמקום העיקום היא זקופה ביותר ומפני כך מתעכבים שם טפות יין וה"ל בית קבול. ע"כ: **החבית** והמשקין טהורים ומניקת טמאה. כתב הר"ב דאין מגיל כו' אלא כלי חרס הטהור: כדתנן סוף פ"ק דעדיות. ומ"ש אבל בכלי שטף ובגדים. כמ"ש ר"פ דלקמן [*כלי שטף ברפ"ה דזבים] ומ"ש דאיכא למיחש שמא ישאל החבר כו' עשו דין שוה לכל כו' כלומר בין בשל חבר בין בשל ע"ה. וכ"כ בהדיא

מלאכת שלמה

דאהלות וחזרו כ"ה לטהורות וכו'. ועיקר פלגתייהו בספ"א דעדויות. אבל הרמב"ם ז"ל שם בחבורו יש לו פירוש אחר בשאי מתני' ולפי אותו הפירוש אין למתני' שייכות

יכין — תפארת ישראל — בועז

מוקף למ"פ: כד) דגילו שניהן בלמיד פתיל שעל פי החבית: כה) ואע"ג דמדאורייתא החבית וכל מה שבתוכה גיגל בלמ"פ שעליה. אפ"ה לחבר טולן עמאין. דהחבית והמשקין שבתוכה. הרי אפי' אם לא היו באהל המת. עכ"פ מדהן של ע"ה ואין להם טהרה במקוה. לא יוכל החבר להשתמש בהן כלל. מדנטמאו ממגע ע"ה. וגם המניקת שיש לו טהרה במקוה. ויוכל החבר להטאלה מהנ"ה ולהשתמש בה ע"י שבילה. עכ"פ הכא שידע החבר שהיתה מונחת בחבית הע"ה באהל המת. יהיו אסור להשתמש בהמניקת בלי הזאת ג' וז'. דאף שהיה למ"פ על החבית אפ"ה כלי ע"ה טמא הוא. וכל כלי טמא אינו מגיל בלמ"פ שע"ג [בלקמן פ"י] אלא אפי' לע"ה. רק החבית והמשקין שבתוכו טהורין לו. משום דרק לעצמו טהרטום. והוא מחזיק חבית שלו בחזקת טהרה. לפיכך מגלת לו בלמ"פ על עצמה. ואין לחוש שאם נטהרם לו ישאלם להחבר והרי להחבר לא גילו בלמ"פ שעל כלי הע"ה. ליתא. דלהחבר בל"ז טמאין הן ואין להם טהרה וכדאמרן. אבל המניקת אם נטהרה להע"ה ישאלנה להחבר ולא יאמר לו שהיתה בחבית באהל המת. ויתמש בה החבר אחר שיטבילנה והרי לריכה הזאת ג' וז'. ולכן גם להע"ה נאמר שטמאה היא [ואע"ל הרי בל"ז כל הבאהל כלי מע"ה לריך לחוש שמא נטמא ממת. דהרי אפי' כלי שהפקיד חבר אצל הע"ה חייבין שנטמא ממת [בכפ"ח דטהרות מ"ב]. י"ל הרי אמרינן התם שבשודע הע"ה שהחבר אוכל בתרומה לא חייבין שנטמא אצל הע"ה ממת. אבל הכא אם נעבר לו המניקת. גם להאוכל בתרומה ישאלנה]. ומה"ט גם בב"ח שהיה מונח בתוכה כלי שטף. וכולן חייבי לחבר. והכ"ח היה למ"פ ע"ג ומונח באהל המת. אע"ג דהכ"ח והאוכלין ומשקין שבתוכה טהורין. אפ"ה הכלי שטף שבתוך הכ"ח לא גילו. ואע"ג שכ"ח של חבר טהור הוא. ורלוי שיגיל על כל מה שבתוכה. אפ"ה אמרינן שאינו גילו. כדי שיגיית לנו הע"ה בזה כשירלה שהבוזרו להחבר [רמב"ם רפכ"ג מע"מ]. **ואין** לה"ק א"כ היאך יגיל הגיר טהור על המחט [לעיל מ"א]. י"ל התם מדגילום תוך עפילת התור. וגבל לגבי התור וטהור כתוהו. אולם להר"ם כאן לא גזרו בשל חבר. ורק בכלי חרס ששייך ע"ה גזרו. ורק בפטות משמתיו לעקר חבית שתם. משמע אפי' הוא של חבר. ודמיא משנתינו למה דתנינן באהלות [פ"ה מ"ג] אלא דתני לה הכא לרבותא דב"ה. דאפי' קדירת ע"ה לבד בלי שיועת דבר אחר מגלת. וקתני התם באופן רבותא דב"ש דאפי' עם שיועת דפנות אוהלין אפ"ה אין כלי ע"ה מגיל (ב): כו) דאע"ג דחבית ע"ה טמא מד"ס. אפ"ה כיון דמדאורייתא טהור הוא. מגיל על המניקת בלמ"פ

משנה

וכ"ח. ומנוי מוד פ"ה דאהלות מ"ג ומטי' ג"כ פ"ק דעדיות בתוך. מלבד הרמב"ם שבחר לו דרך אחרת דמניקת זו היא ג"כ של הרם אלא שמקלתה חוץ לחבית ולפיכך אינה גיגלת. ויש לחמוה ע"ז ממ"ב מי המניקת אינה כלי קבול אחתי שמאה הא פשוטי כ"ח אין מקבלין טומאה. ואי חביב כלי קבול מפני עכבית שבעקתיומתה כמ"ש הכ"מ פשיטא דטמאה כיון שהיא חוץ לפ"פ ומאי קמ"ל. ושוד עיקר סברת הכ"מ מפני עקתיומתה חשיבא כלי קבול לא מתייחד כיון שאינו עשוי לקבלה וכל שאינו עשוי לקבלה אע"פ שמקבל אינו כלום כדלעיל פ"ב. ושוד כיון שהמניקת שמאה מדאורייתא היאך המשקין עהורים והא מיטמאין מן המניקת. ולפי' המפרשים ניחא דטומאת המניקת דרבנן ולא גזור אלא בעצמה ולא על אוכלין ומשקין הנוגעין בה כדאמרי' שם בתם' אהלות. ומ"ש הכ"מ דקשיא להרמב"ם מדאמר למה לי אינו כדאי דשא כיון דמתני' דלעיל הולכת על מין זה דאין כלי שטף גיגלין בפ"פ שפיר קתמה מנין לה לפרושי מתני' דלעיל. ואי משום דנקט מניקת ולא תני מחט ועבעת בתוכה כדאמרי' לעיל. גם זה אינו כדאי דבכל דוכתא דרך אחת למיקט מה שנהוג בתמיד הכלים ודרך מניקת נתחים **החבית**. וכן מבל דין יש לאי' מכרעת לבעת המפרשים דבמס'

שנו

עדיות תביב התם כל הדברים שחזרו ב"ה להומות כדברי ב"ש והך דהכא לא אמי ב"מ משום דהיינו מתני' דפ"ה דאהלות דתני לה התם. ואם לאיה אאין פלוגתייהו בחבית של חבר דמן הדין ודאי מגלת אלא דגזרו אם נעבר בשל חבר שמא ישאל החבר כלי שטף מע"ה שהגילן ע"ה באהל המת ע"י כ"ח אלו מוקף ג"פ ושל ע"ה אינו מגיל. לכך גזרו גם של חבר אינו מגיל ומתוך זה ישמע לנו פ"ה ג"ב ולא יגיל כלי שטף לעולם בל"פ וכ"כ הרא"ש בפ"ק דעדיות וכ"כ מדברי הרמב"ם. ואין לפרש דבכלי של ע"ה פליגי וממילא דע"ה הוא הכא לשאול דהחבר אינו משתמש בכלי ע"ה ודהא לא הוו אמרי ב"ה דמגיל דלכ"ע כלי של ע"ה עמא ואין עמא מגיל. ונהי דהחבירים בדלין מהם. אמתו איך נאמר לע"ה על עמא מיהו אע"פ שהא אינו נזהר אינו אין לנו לעיר לו דבר עמא. אלא הולה בחבר מייני שמן הדין הכל טהור וכלי שטף החמיהו שמא ישאל מע"ה אלא שהר"ם כתב כאן דחבית של ע"ה היא וכ"כ הרא"ש וא"ת להמידה לע"ד: **ומניקת** מטמאה. ואין המניקת מטמאה את המשקין אלא נזור בבה"ב כדמפרש בתס' אהלות וכדפי' לעיל. ומיהו אם אחר שילא המת מן האהל אוליאו המניקת מן **המשקין**

והמזיזם

בהדיא בספ"ק דעדיות. ואין נראה כן מדבריו שבמ"ג פ"ה דאהלות. אלא דבשל ע"ה לחוד גזרו ולא בשל חבר. וכבר האריכתי בזה במס' עדיות. ולאותו פי' דלא אמרו אלא בשל ע"ה. יש לפרש במתניתין דלעיל דתנן אם בטמא טמאין. דהייגו שהוא של ע"ה שהוא טמא. ואם בטהור שאינו של ע"ה. וכ"כ הר"ש במתני' דהכא ואין צריך לטעם דבטהור טהורים משום דבטילי כו'. אע"ג דהר"ש עצמו מפרש כך במתני' דלעיל: **ג השרץ** שנמצא למטה מנחושתו כו'. דאי בנחשתו כדתנן רים פרקין. צריך לשטר בבלק כדתנן התם: **מחט** או טבעת. המעמה במת. הרמב"ם בפירושו. ובחבורו פי"ג מהל' כלים כתב שכל הכלים הנמצאים טמאים. וכדתנן במשנה ה פ"ד דטהרות: **באפר מקלה**. כ' הר"ב משום דאשכחן עפר. דאקרי אפר. כדפרישית בשם רש"י בדף ב

הלל להורות כדברי בית שמאי (ג): **ג השרץ שנמצא למטה מנחושתו של תנור** (ד). **טהור. שאני אומר** חי נפל **ועבשיו מת** (ה). **מחט או טבעת שנמצאו למטה מנחושתו של תנור** (ו). **טהור** (לא). **שאני אומר שם היו עד שלא בא התנור. נמצאו באפר מקלה** (לב) **טמא. שאין לו במה יתלה** (לג): **ד ספוג שבלע**

מחוש האש היה נשרף ונעשה אפר אלא תלינן שמא חי נפל. ודרך שרצים לעשות חפירות בקרקע להטמין שם ליפיק נמצא למטה מנחשתו: שם היו עד שלא בא התנור. קודם שהושיבוהו שם ולא רלה לויר התנור: באפר מקלה. באפר שנעשה מחמת שריפת האש. והייגו למעלה בחלל התנור. ומשום דאשכחן עפר דאקרי אפר והכא באפר

מלאכת שלמה

שייכות עם סתיה דאהלות וכ"ש עם סתיה דעדויות וז"ל חבית שהיא מלאה משקים טהורים ומונחת על חרס בתוכה והחבית מוקפת למיד פתיל ונתונה בתוך המת החבית והמשקים טהורין והמונחת עמהם מפני שקלתה האחד בתוך החבית סמוקפת והקלה השני פתוח לאהל המת ואינו סתום אע"פ שהיא עקומה

שמאי. לא היו יודעים מפני מה אוכלים ומשקין שבתוך למיד פתיל טהורין. וכלי מתכת טמאים ולאחר שנמצו טעמן כדפרשינן חזרו להורות כדברי ב"ש: **ג** למטה מנחשתו של תנור. רלפה שמושיבין שם התנור. שהתנור עשוי כמין קדרה גדולה שאין לה שולים ומתקנים לו רלפה בקרקע. ומושיבין אותו שם. ואותה רלפה היא נחשתו של תנור: חי נפל. ולא נטמא התנור. דאי מת נפל היה התנור [מיטמא] באויר כשנפל דרך פיו של תנור. והא דלא תלינן שמא שם היה קודם שהושיבו שם התנור. לפי שלפעמים נמצא השרץ לא ונכר שמחדש מת והתנור יש ימים מרובים שהושיבוהו שם. והשתא אי אפשר לומר שהשרץ קדם שם לתנור. דא"כ מחוש האש היה נשרף ונעשה אפר אלא תלינן שמא חי נפל. ודרך שרצים לעשות חפירות בקרקע להטמין שם ליפיק נמצא למטה מנחשתו: שם היו עד שלא בא התנור. קודם שהושיבוהו שם

יכין **תפארת** **ישראל** **בועז**

שבו: בז) כשהודיעו להן טעמן דחיישינן שישאל המינקת להחבר וכדאמרן: בח) הכא נקט למטה מנחושתו וכו' ולא כלעיל מ"א. מדמיירי הכא שרלפת התנור מכסה השרץ לו המחט. דאל"כ מה מועיל שעבשיו מת וכדמשיב. הרי משערין בלא הבלק יורד לשם וכרים פרקין: בט) וא"כ לא נטמא התנור כשנפל לשם ולא חיישינן שמת במקום אחר. ונפל מת לתוך התנור. דלתין מחזיקין טומאה ממקום למקום. לומר דמדמלאו בתנור מת. ודאי כבר מת במקום אחר (בטהרות פ"ז מ"א). ולא דמי לדך [דטהרות פ"ה מ"ז] דהתם מלאו מת במקום שהגיחו. ואיכא למימר דמחזיקין טומאה מזמן לזמן [ועי' ספ"ע דטהרות]. מיהו דוקא בשמלא השרץ לא. והתנור כבר הועמד ימים רבים. דאילו בחסר חד מהנך. הרי גם אם היינו מחזיקין טומאה ממקום למקום אפ"ה התנור טהור. מדאיכא ס"ס. שמא היה בהרלפה קודם העמדת התנור. או גם אם נפל דרך פיו שמא חי נפל(ד): ל) לעיל במשנה א' מיירי שמלא בגומא שברלפת התנור. ונראה המחט תוך התנור. אבל הכא מיירי שמלאו תחת הרלפה ומכוסה בעפר. והרי כל כלים הנמלאים טמאים מד"ס. ואף למ"ד דלא גזרו על כלים הנמלאים בירושלים [בפסחים די"ט כ'. וכן פסק הרמב"ם פי"ג מאה"ע] והרי מדקתני במתניתין סתמא. משמע דאף בירושלים הדין כך. י"ל דמיירי הכא שאבדה לו מחט טמאה והכירה [כלעיל סי' ח']: לא) התנור. וקמ"ל דאף שא"א לומר בבייהו חי נפל כבשרץ. עכ"פ טהור. שאני אומר וכו'. **ואעפ"כ** משנה שאינה לריכה היא דמי גרע הכא מנמלא בגומא בנחושתו של תנור והגומא מגולה דכשאין הבלק טונע בהן טהור מה"ע [כלעיל סי' ח'] וכ"ש הכא שהן מכוסין ברלפה. ואפ"ה נקט הך בבא משום סיפא דקתני נמלא באפר מקלה וכו': לב) ר"ל בהאפר של הנעלים שנשרפו תוך חלול התנור: לג) פשיטא. ולרב"א קמ"ל מדב"כ מיירי שנמלאו בהאפר מקלה שתחת נחושתו של תנור [ועי' לעיל פ"ה מ"ו סי' נ"א והו"ק] ואפ"ה טמא. דאין לתלות שהיה שם קודם שהושב שם התנור. דא"כ לא היה אפר למעלה מהן. רק למעלה מהן. כיון שהשרץ מונח למטה מחלול התנור. טהור התנור. דאמרינן חי נפל ואה"כ מת. והכי תנינן בתוספתא בהדיא. ול"ג דקמ"ל דלא אמרינן דאחזיק מזמן לזמן שהיה כאן האפר והמחט תחת נחושתו של תנור. קודם שהושב שם התנור ולא הוה רמי לאפשר'. אלא דידע ושכח. קמ"ל דלא חיישינן לשכחה. דאין שפק אפר שמקודם מוליא מידי ודאי האפר שם השתא בהתנור שמסיקין בו בכל יום [נגה ע"ז ח']. **א"ב** ל"ל דקמ"ל דמטמא

משנה **אחרונה**

והחזיקוה לתוכן מטמאתן כדאמר התם: **ג שאני** אומר חי נפל. ואע"ג דקי"ל פ"ג דטהרות כל הטומאות כשעת מציאתן וכיון שנמלא מת אית לן למימר דנפל מת. הא פי' הר"ב שם דדוקא במקום מציאתן ולמעשה מנחושתו לגבי התנור הוי ממקום למקום ע' בהשגת הראב"ד רפי"ז מהאה"ע. ואי"ת אכתי הכי תלינן בשאני אומר הא קי"ל בדאורייתא לא תלינן להקל ושמא מת נפל וי"ל הא דלא מחזקין ממקום למקום משום דמקום לאבון בחזקת עהרה הוא וחזקה דאורייתא הוא אלא שלא תאמר ע"כ בכן זה הי' בתנור בשעה שנפל אני אומר חי נפל. ובזה ניחא מ"ש הר"ב והא דלא תלינן שמא שם היו קודם שבא התנור כו' ולכאורה אינו מובן דמאי כ"מ לתלות בזה או בזה. אלא נראים שאנו צריכין לתלות משום שודאי הי' בתנור בשעה שנפל אם נאמר שם היו קודם שיחא עפי

ג השרץ. מיי' פי"ג מה"ט פלכה ו: **ד** ספוג. שם פי"ל הי"ז:

אליהו רבא

ג נמצאו באפר מקלה. לאחתו ובעבעת קלי ולא הבין והכא שנמלא למטה מנחשתו של תנור באפר מקלה ושמא המחט שאין לו במה יתלה דאי מקמי דאתא התנור הוה המחט הוה אפר' בתוך אפר מקלה לימור חי נפל ועבשיו מת. והכי תניא בתוספתא דרך שנמלא באפרו של תנור לשעה מנחשתו של תנור טהור מפני שיש לו במה יתלה שמא שנמלא באפרו של תנור טמא מפני שאין לו במה יתלה: **ד ספוג**. כתב הר"ש מפני שעשוי להכניס ולהוציא ומתוספתא הוא אבל מתני' קתני טעמא מפני שסוף המקה לאלא דומיא דמרסין דס"פ:

חדושי מהרי"ח

פ"ט משנה ב'[תוי"ט ד"ה] **החבית** והמשקין ב' ואין צריך לטעם כו' עכ"ל. ולא הבנתי דבריו הדא דא"ב היה לו לשנות משנה ב' תחלה ועוד דא"כ למה היה למימר נמצא בספילת התנור היה ליה לאשמועינן אפ' נמצא בתוך התנור עצמו דאם בטמא דהיינו בשל עם הארץ טמאין ואינם נצולים בצמיד פתיל וכו'. ועוד דקאמר בסיפא נמצא בטומאה מצידה טמאים מבגד פיה טהור אם בטמא דהיינו של עם הארץ למה טהורים וא"ל שכאן באמת הוא הטעם משום שבטלין השתא דאתא לכאן למה לא נאמר בריישא ג"כ הטעם הכי ולמה לי לדחוק את עצמו. ועוד סיפא דסיפא עד גבורא נראין בתוכה כו' שוקעים בתוכה כו' נמצא אבל נראין לאוירה ואין התחתים כקליפת השום טמאין למה וצ"ל לפי' דאיירי בשל ע"ה וא"כ אמאי אם אין נראים טהור וצ"ל ג"כ לטעם דבטל והדר קשיא לדוכתיה למה לי לדחוק בתרי טעמא רק צריך לומר שבראתי דבאמת בלא זה קשיא למה ליה לתני בספילת הוה ליה לימור בתוך התנור והוה ג"כ דינא הכי לפי הסברא שלא גזרו על כלי של ה"ח ומציל רק צ"ל דרבותא קמ"ל דלא מיבעי שאם הוא בתוך התנור דניצול אלא אפילו בספילה ובאמת בטומאה שלא כנגד פיה אינו מציל וטמאה אפ"ה כאן מציל רק"ל:

מלאכת שלמה

ד ספוג. דמ"ר פ"ג מה"ט פלכה ו: **ד** ספוג. שם פי"ל הי"ז:

אליהו רבא

ג נמצאו באפר מקלה. לאחתו ובעבעת קלי ולא הבין והכא שנמלא למטה מנחשתו של תנור באפר מקלה ושמא המחט שאין לו במה יתלה דאי מקמי דאתא התנור הוה המחט הוה אפר' בתוך אפר מקלה לימור חי נפל ועבשיו מת. והכי תניא בתוספתא דרך שנמלא באפרו של תנור לשעה מנחשתו של תנור טהור מפני שיש לו במה יתלה שמא שנמלא באפרו של תנור טמא מפני שאין לו במה יתלה: **ד ספוג**. כתב הר"ש מפני שעשוי להכניס ולהוציא ומתוספתא הוא אבל מתני' קתני טעמא מפני שסוף המקה לאלא דומיא דמרסין דס"פ:

חדושי מהרי"ח

פ"ט משנה ב'[תוי"ט ד"ה] **החבית** והמשקין ב' ואין צריך לטעם כו' עכ"ל. ולא הבנתי דבריו הדא דא"ב היה לו לשנות משנה ב' תחלה ועוד דא"כ למה היה למימר נמצא בספילת התנור היה ליה לאשמועינן אפ' נמצא בתוך התנור עצמו דאם בטמא דהיינו בשל עם הארץ טמאין ואינם נצולים בצמיד פתיל וכו'. ועוד דקאמר בסיפא נמצא בטומאה מצידה טמאים מבגד פיה טהור אם בטמא דהיינו של עם הארץ למה טהורים וא"ל שכאן באמת הוא הטעם משום שבטלין השתא דאתא לכאן למה לא נאמר בריישא ג"כ הטעם הכי ולמה לי לדחוק את עצמו. ועוד סיפא דסיפא עד גבורא נראין בתוכה כו' שוקעים בתוכה כו' נמצא אבל נראין לאוירה ואין התחתים כקליפת השום טמאין למה וצ"ל לפי' דאיירי בשל ע"ה וא"כ אמאי אם אין נראים טהור וצ"ל ג"כ לטעם דבטל והדר קשיא לדוכתיה למה לי לדחוק בתרי טעמא רק צריך לומר שבראתי דבאמת בלא זה קשיא למה ליה לתני בספילת הוה ליה לימור בתוך התנור והוה ג"כ דינא הכי לפי הסברא שלא גזרו על כלי של ה"ח ומציל רק צ"ל דרבותא קמ"ל דלא מיבעי שאם הוא בתוך התנור דניצול אלא אפילו בספילה ובאמת בטומאה שלא כנגד פיה אינו מציל וטמאה אפ"ה כאן מציל רק"ל:

בחפר של חריפה משתני. משום הכי תנא חפר מקלה לשון קלוי בחם: ד ונפל לאויר התנור טמא. דמשקין טומאין מטומאין כלי וחע"פ שהמשקין בליעין לתוך הספוג. כפלוטים דמו. לפי שספוג עשוי להכניס ולהוציא בו: וכן חתיכה של לפת ושל גמי. הוו כספוג לפי שבגמי בודקין בו את היין והוי גם הוא עשוי להכניס ולהוציא כספוג. ואין הלכה כר' שמעון: ה חרסים שנשתמש בהן משקין טמאים. כגון עגיבו של מימי רגליס של זב ושל זבה שנשבר וחרסים בלעו מימי רגליהם. ומיירי כגון שהדיחום במים ג' פעמים שלא כשאר בהן משקה טמא. דאי לא הדיחום

שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ. ונפל לאויר התנור. טמא. שסוף משקה לצאת לר'). וכן חתיכה של לפת ושל גמי לה') רבי שמעון מטהר בשני אלו לו'): ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין לז'). ונפלו לאויר התנור. הוסק התנור טמא.

שסוף

ברפ"ב דתענית: ד וכן חתיכה של לפת ושל גמי. לשון הר"ב לפי שבגמי בודקין כו'. כך שנו בתוספתא. ואע"ג דלא נקט בתוספתא אלא גמי. ה"ה והוא הטעם לפת גם כן. וכך פי' הראב"ד בפ' י"ד מהלכות כלים: ה חרסין שנשתמש בהן משקים טמאים. פי' הר"ב כגון עגיבו של מימי רגליס של זב וזבה שנשבר וחרסים בלעו מימי רגליהם. ואיכא למידק אמאי דייק לפרושי הכי במשקין חמורין שהם אב הטומאה. ולא דייק לפרושי הכי במתני' דלטיל והרי כל המשקים מטמאים כלים בנזירת י"ח דבר. ועוד דומיא דסיפא דוקן בנפת כו' דמשמע בכל טומאת משקין חיירי. ובפ"ט דמסכת נדה דף

סב פליגי ר"ל ור"י בפי' משנתינו. ופסק הרמב"ם בפי"ד מה"כ כר' יוחנן. וכדאסיק רב פפא דמתניתין אחד משקין קלין ואחד משקין חמורין. אלא דבמשקין חמורים דוקא כשאינו מקפיד עליהן שילאו. הוא דבעינן הוסק התנור. אבל הקפיד עליו ויכול לצאת הרי זה טמא

מלאכת שלמה

אין הטעם כפתוס ע"כ והקושיות שהקשה הראב"ד ז"ל על פי' זה ישבם הרב ז"ל בכסף משנה: ד שסוף משקה לצאת. הלכך הבלועים חשיבי כפלוטים לפחות נמי שבלעו משקים הרא"ם ז"ל. וז"ל הערוך וכן חתיכה של לפת ושל גמי פי' אם נפלו במים ממאים ושתו ואח"כ נפלו לתנור ע"כ: ה חרסין שנשתמש וכו'. בגדה פ' האשה שהיא עושה דף ס"ב גרסינן אמר רים לקיש לא שנו הוסק התנור אין אי לא לא דכל זמן שהן בלועים בחרסים אין ממטאים את אויר התנור אלא משקים כלים שאינם אב הטומאה כגון דמעת עינו ודם מנפשו או מי רגליס דטמא מת או טמא מדרס דאפי' כשהוסק

ויצאו והיו הן ממש באויר התנור לא ממאוהו אלא מדרבנן דאין משקה מטמא כלי חוץ ממשקה אב הטומאה אבל משקים חמורים כגון מי רגליס של זב ושל זבה שריבה בהן הכתוב מעיינות לטמא אדם וכלים ממא התנור אע"פ שלא הוסק כיון דיכולים לצאת ע"י היסק לאו טומאה בלועה היא וממאה וכ' יוחנן אמר אחד משקים קלין ואחד משקים חמורים אם הוסק התנור אין אי לא לא דה"ל טומאה בלועה בחרסין וטומאה בלועה לא ממאה כדאיתא בפ' בהמה המקשה אמתני' דתהם סי' נ' ומבואר בסוף מסכת מקואות ושיין במ"ש בפ"ג דאהלות סי' ב' דמסיק רב פפא התם בנדה דכל היכא דאין יכול לצאת

יכין תפארת ישראל בועז

דמטמא להתנור באויר ואפי' לא נגע בו. ואין האפר חולין. דלא דמי לגמלא בעפר שהוך התנור. דמטמאו להתנור רק בנגע בו [בלעיל פ"ט מ"ז] התם שאני דמדאתן העפר לתיכו בידים. הו"ל כעפר ובטלו. דמבטל האויר [באהלות פט"ו מ"ז]. אבל הכא דמתהוה האפר שם מעצמו. אפר לא מבטל ליה תוך התנור: (לד) וקמ"ל דלא דיינינן המשקין שבספוג כאילו בלועין בכלי. והרי להראב"ד גם בלוע בכלי מגיל אפי' מלהוציא טומאה. דהיינו כשהכלי הבלוע הוא תוך כלי החיצון. אפ"ה הכא שאני. דכיון שהספוג עשוי להכניס ולהוציא. דהיינו שקולטין על ידו משקין וחוזרין וסוחטין אותן. לפיכך לא הו"ל המשקין שבספוג כבלועין רק ככטוסין בעין בכלי. ואין מגיעין רק בתוך הוכו. ולהכי הכא שכל הספוג הוא תוך חלול התנור. אין מגיע בתוך הוכו. וכמ"ש לעיל [בפ"ה]. וה"ה בספוג שבלע משקין טהורין. ונפל לתוך אויר התנור טמא. ככטוסין בכלי דמי. ונטמאו המשקין וגם הספוג [בפ"ח מ"ד]. אלא אידי דנקט לעיל מתא וטבעת שנמצאו. דעל כרחך בטמאין מיירי וכמ"ל. נקט נמי הכא שהתנור טהור. והטפל לתוכו טמא. ותו י"ל דרבותא קמ"ל דאע"ג דטומאת משקין לטמא התנור רק מדרבנן הוא. אפ"ה מחמירינן בה בשפופה לצאת: לה) שבלעו משקין טמאין. ונפלו לאויר התנור. נמי אין דיין כבלועין רק ככטוסין בכלי. והיינו משום דלפת דרך לסחוט משקין שבו בשיבשלוהו. ונמי נמי הדרך להניחו בחביות שיסאב הנמי היין שבחבית בשוליו. ולחזור ולשחטו לתוך כלי אחר. ולהכי הו"ל כעשוי להכניס ולהוציא. והמשקין שנבלעו בתוכו ככטוסין בתוכו דמי (ה): לו) ג"ל דר"ש לטעמיה [בפ"ד דמכשירין]. וה"ל רבו משקין *)שבספוג ונמי על משקין טמאין שבלעו. משא"כ ספוג אין משקין בגופו (ו): לו) כגון שחתיכת חרס זה הוא מעביר של מי רגליס של אדם שנטמא במת ודרך

*) נ"ל שבלעה

משנה אחרונה

בתוך התנור. ויש לפרש אפי' היו כאן שני תנורים וכשמוציאין האפר משניהם טחנין כל האפר במקום זה לא מטמאין שום אחד מהם לומר משל התנור השני הוא דמאי חזיא דמקלקלא להאי אפי' מהאי ואפי' בחיסור דרבנן אין תולין בכה"ג בפ"ב דמקואות מ"ג דתני הם נמי אלו לישנא אחרינא לו בתה יתלה: ד שסוף משקה לצאת. פי' הר"ב שהספוג דרך להכניס ולהוציא בו. וא"ת מאי חילא ספוג שדרכו בכך הא דרך בלוע בהרגנול מת מעמא דאמרי' פ"ח מ"ה וכן מלמד שבלע את הדרכן לקמן מ"ו וכל שאינו בלוע בכלי מיקרי בלוע י"ל דמשום משקין קלין דקי"ל בתם' נדה לעולם חשיבי בלועין קמ"ל דבספוג לא חשיבי בלועין ומיין מ"ם פ"ח מ"ה ובמתני' דלקמן: ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין. פי' הר"ב משקין של זב. ובגמ' נדה אמר ר"ע לא שנו אלא משקין קלין אבל חמורים אפי' לא הוסק טמא. וי' יוחנן אמר אחד קלין ואחד חמורין דוקא הוסק. ואיכא למידק כיון דמשקין קטמא קמני מ"ל לר"ע לחלק. ואי מסברא במתי קמיפלגי. וגרלה דר"ע קסיל ליה מתני' דלקמן מלמד שבלע את הדרכן דמטמא בלוע. וכן הרגנול מת בפ"ח מ"ה. ומ"ש חחרסין דהכא דלא מטמא אא"כ הוסק. ולכך צריך לחלק דשרן ונבעת שהם עומאה חמורה מעמאין בבלוע. וכאן איירי במשקין קלין. והיה דסוף מקואות אלא מנעת עמאה טובל

ציונים

ה חרסין. נדה סב: טפ' בכיתום שם: ד"ה מלא. מיי' פי"ד ה"ו:

חלופי גרסאות

ה בהן משקין טמאין ונפלו נדה שם ג' בהן זב שבלעו משקין ונפלו. הוסק התנור טמא. שם והוסק התנור התנור טמא.

תוספות אנשי שם

ד במשנה שסוף משקה לצאת. כפ' לא"ה כי' עהור ואע"ג דלהר"מ אין בלועים מצילין אלא בכגון נפש חתי' שאני משקין דמ"ל להוציאן לגמרי עד שלא יטאר מהן כלום בגלוי ואם יניחום כך יתייבשו ויאבדו לגמרי ותנן בפ"ג דאהלות מ"ב כל בלוע שא"י לצאת בלא דחק עהור ע"ש בתי"ט. (לה"מ): בר"ב סר"ה ונפל לאויר כו' עשוי להכניס ולהוציא בו. כ"ה בר"ם מתוספתא דאיתא פחילה מלאה משקין טמאים מבפנים ובגוב מבחוץ ונפלה לאויר התנור בשעת הסיקו טמא שלא בשעת הסיקו עהור אבל בספוג אין כך ואין כך טמא מפני שעשוי להכניס ולהוציא. וע' בהראב"ד שהשיג על הר"מ בפי"ד מה"כ וכ' וז"ל שסוף משקה לצאת א"א יש בכאן שנוגע וכן שינו בתוספתא פחילה כו' וכ"מ כ' עליו וא"י מה שנוגע יש כאן שרבינו העתיק ל' המשנה ואם מפני שלא כ' דין התוספתא י"ל כו' ע"ש והנה הא ודאי בעמור שהמינו התוספתא לא שייך לומר ל' שנוגע אבל כונת הראב"ד ז"ל לע"ד היא זו שלכאו' טעם הספוג שהוא טמא כיון שדרך לסותטה הו"ל כאילו הוא בעין אמנם הראב"ד לא ס"ל הכי משום דאי הכי גם פחילה שבלעה השמן דרך הוא לסותטה ולמה אמרו בתוספתא שלא בשעת הסיקו עהור. ועוד דבתוספתא תניא מפני שהוא עשוי להכניס ולהכי מפ' הראב"ד שטעם הספוג שטמא בין כך ובין כך הוא מפני שהספוג תשיב כלי שמלגיעין בו משקין וכו"ל כמשקין טמאים בתוך קדרה שמוקפת ג"פ ותיגה באויר התנור שנטמא התנור אמנם הפחילה אין דרך להניע בה המשקה אלא שהם בלועה משקה דרך הוא לסותטה ובשבור זה לא תשיב כלי כמו ספוג ולפת וגמי אלא תשיב כחרסים ולהכי דוקא בשעת הסיקו טמא וא"כ גם מ"ש במשנה שסוף משקה לצאת ולא נקט מפני שעשוי להכניס היינו לחידי דבעי למיתני כהאי לישנא בסיפא גבי חרסים אבי נמי ריעא בהאי לישנא ואין פירושם שוה אלא הא כדאיתא והא כדאיתא ובעבור שמדברי הר"מ שלא כ' דין הספוג נראה שהבין המשנה כשבועה כ' הראב"ד יש בכאן שנוגע וכו'. (מ"ש):

ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאים ונפלו נדה שם ג' בהן זב שבלעו משקין ונפלו. הוסק התנור טמא. שם והוסק התנור התנור טמא.

ההטור אע"פ שלא הוסק. דלמה"ה תקשה אמתניתין ב פ"ג דמהלות דתנן כל הבלוע שאינו יכול לצאת טהור. הא יכול לצאת טמא. ואע"ג דלא נפיק וע"ש: וכן בגפת חדשה. הבאה ממשקים טמאים. שהוסק בה ההטור נטמא שסוף משקה לצאת. הרמב"ם שם: אפילו לאחר ג' שנים נטמא. רבותא דג' שנים נראה בעיני דהייגו לאפוקי מהני תנאי דבתוספתא דתניא התם אבא יוסי בן דוסאי ור' יוסי בן משלם אומר נגבה לאחר ל' יום לא נגבה לאחר ג' שנים וטעמייהו דלאחר ג' שנים אע"פ שלא נגבה לא חשיב שוב משקה כלל. וקמ"ל תנא דידן דכל שלא נגבה אפי' לאחר

שלא נטמאו בדריסתן כיון שלא נקרע עליהם שם טומאה בעולם: כרוש. פלך שהאשה עווה בו ויש ברזל עקום בראשו. ומנו לעורא ופעמים נעקע הברזל בתוך העץ וסולו מכוסה בעץ: מלמד. מקל ארוך. ובראשו כעין מסמר דק ומדריכים בו הפרה להלמיה לכך הוא קרוי מלמד הבקר. והמסמר שבראשו קרוי דרבן. כמו דברי חכמים כדרבונות (קהלת יב יא): ולבינה שבלעה את הטבעת. שנבל הטבעת בטיט הלבינה. ונלרפה עמה בכבשן: נבנסו לאהל המת. כשהן בלועים וטמונים בתוך הכוס או בתוך המלמד או בתוך הלבינה: נטמאו. שאין מגיע באהל המת וכן מיד כלי חרס. אלא

כרוש מז) שבלע את הצינורא. מלמד מח) שבלע את הדרבן. לבינה שבלעה את הטבעת מט). והן נ) טהורים. נבנסו לאהל המת נא) נטמאו נב). הסיטן נג) הזב נטמאו נד). נפלו לאויר התנור טהור נה). טמאודו נו). נגע בהן כבר של תרומה. טהור נז):

ח"ג. הצינורא נל"ג צנורות. סרידה

*) כל שיש לו תוך והאי לא דמי אלא לעצם כשעור הכרוך בסיב: הסיטן הזב. אף ע"פ שלא נגע בהן אלא שהכריען נטמאו שהזב מטמא בהיסט אפי' המוקף למיד פתיל מיטמא בהיסט כ"ש האי: נגע בהן כבר של תרומה. כשהן בלועין טהור הכבר. ואע"פ שהוא של תרומה

*) נד"ש כלים

דאף בשל חבר אמרו אין כלי שבוק גלוי בלמיד פתיל. אין לוכך לסברא זו לומר דדוקא בכלי שיש לו תוך מגיע. והרמב"ם כתב בפ"כ מהלכות טומאת מת בטעם משנתנו שאין הבלועים בכלים מגיעים אלא בלמיד פתיל ע"כ. וכלומר דבלמיד פתיל יש לו הלגה ע"י אגב היכא דבטיל כמו בטפילה. ומנופה דרש פירקין וכן מוכח מהמשך דבריו שם: נפלו לאויר התנור טהור טמאודו. פי' הר"ב לפי שההנור כו' וטומאה בלועה כו' כדפרישנא בפרקין לעיל משנה ה: טהור טמאודו. ולא המ"ל טמא נטמאו כסדרא דרישא. משום דאין כלים מיטמאים מאויר כלי חרס. מהר"ם: נגע בהן כבר של תרומה טהור. כתב הר"ב

מלאכת שלמה

גרס' כמד"א מחרגנים ועד ז' אבל זוגין בשורק הוא סעמוים ובחולם הוא לי זוגות: הצנורא. י"ם הלגירה: לבינה שבלעה את הטבעת. שנבל הטבעת בטיט והשרפה כך נלע"ל שלריך להיות בפי' ר"ע ז"ל או ונלרפה בלדי. ובערוך פי' שהיה מנהגם לעשות סימן בטבעת על כל לבינה ואם נמקאה הטבעת בלבינה אינה נלולה מטומאת אהל. עוד בפירושו ז"ל וכן מיד כלי חרס אלא כלי שיש לו תוך. אמר המלקח כדתנן לעיל בפ"ח סי' ג' וכמו שכתבתי: נפלו לאויר התנור טהור

יכין

משקין טמאין. אף שילאו אח"כ שלא נרצון בשארו בטומאתן: בז) הוא פלך שעוין בו. ויש בראשו לעורא עקומה ממחכת: מח) הוא מקל ליישר הפרה בחרישה. ומסמר שבראשו הוא הדרבן: מט) שבמעה מאלבע של העושה לתוך הטיט כשגיבל הלבינה: נ) הכלי מתכות הכ"ל: נא) כשהן בלועין תוך כלים הכ"ל: נב) להרמב"ם [פ"כ מטו"מ] קמ"ל מהניהן דאינן נלועין מעשה בלועין. דלא מחשב בלוע רק כשנבלע מבע"ח (ז): נג) הגיען. וכ"ם בנשאן להריח אבל בנגען הזב לא נטמאו הלעורא והטבעת הבלועין. דהרי הפשטי כלי עץ והלבינה אמק"ע וחולין בגניעתו וכתרומה בסיפא [ותמוהין דברי הר"ב שכתב אפי' לא נגע. משמע כ"ם מגמ]: נד) לגבי היסט הזב אפי' בלוע בו אמ"ש ממש אינו מגיע: נה) אחר שנטמאו והן בלועין בלעיל: נו) אפי' היה אמ"ש ממש עליהן הרי אין אמ"ש מגיע. רק מלאכים ולא מלאיה הטומאה: נז) דאמ"ג דהכוס והמלמד יש להן ב"ק. ומדאינו עשוי למלאותו בקביעות [כרא"ש פ"כ מכלים]

ישראל

כל שאינן מז' משקין אמק"ם ואין מטמאין (כרמב"ם פ"א מאוכלין): (ז) ואע"ג דבגמלאו בטפילות התנור טהורים. דמדבלועין בכותל התנור בטלו לגבי כותל (וכמ"ש) וכ"כ בגמלאו בלועי במנופה החבית כנגד פיה טהורין. דמדהן בלועין במנופה הו"ל כמנופה ואמק"ם. ואע"כ ה"ל נימא דמדבלועין בהכוס והלבינה שאמק"ם. בטלו לגביהו ולא טומאו באהל המת. י"ל שהם ה"ט דמטהרינן המחט. משום דהא דנימא דמחט שמונח תוך עובי הכותל יהיה כמונח בתוך התנור היינו רק מדרבנן. וגם הא דכ"ח אמ"ל בגמ"פ על כלי

בועז

אמק"ם. דהרי הכסוטי כלי עץ והלבינה אמק"ע וחולין בגניעתו וכתרומה בסיפא [ותמוהין דברי הר"ב שכתב אפי' לא נגע. משמע כ"ם מגמ]: נד) לגבי היסט הזב אפי' בלוע בו אמ"ש ממש אינו מגיע: נה) אחר שנטמאו והן בלועין בלעיל: נו) אפי' היה אמ"ש ממש עליהן הרי אין אמ"ש מגיע. רק מלאכים ולא מלאיה הטומאה: נז) דאמ"ג דהכוס והמלמד יש להן ב"ק. ומדאינו עשוי למלאותו בקביעות [כרא"ש פ"כ מכלים]

משנה אחרונה

הכא דמי לחנסין לעיל שהמשקין טמאים מוחזין ויולאין בשעת הסיקו: כרוש שבלע את הלעורא. כל הני הבלועין חשוין יותר מן החיצונים שבלבו. שהכוס הוא עץ בעלמא והלעורא הוא של תחכת ומיקר הכלי כמ"ש סר"ב בפרק מ"ח. וכן מלמד פשוט של עץ הוא והדרבן של מתכת ותשוב וכן מבעת לגבי לבינה. והלכך לא חביבי בבלועין אלין דטמאין דהא ולאי קפיד עליהו להוליאן שהם כלים שלריך להן ויכול ב"כ להוליאן ובכה"ג לא חביבי בלועין כדפי' לעיל ובפ"ח מ"ה: נבנסו לאהל המת נטמאו. פי' הר"ב שאין מגיע באהל המת אלא כלי כו' ואפי' לא דמי אלא לעצם כשעורה הכרוך בסיב כ"כ וכ"כ הר"ש. ומפי ה"ל נומר דדמי לאוכלין שנבלע בסיב וכמ"ש הר"ב בס"פ: נפלו לאויר התנור טמאודו. לא קאי אלא אנבנסו לאהל המת אבל הסיבון הזב לאיכם אלא לאתון ואינו מטמא כלים. וקשיא לי הא דאמר רבא בפ' יולא דופן ד' מ"ב שכן בקומטו והכניסו לאויר התנור עמא פשיטא מטו דטימא מטו אמר רחמנא ולא תוך פוטו קמ"ל. ומאי קמ"ל הא מעצמיו היא ז' דהבלועין מטמאין התנור וכ"מ. ומ"ש הר"ב שמטמאין את התנור אע"פ שהן בלועין שמיטמא מאוירו ומטמאה בלועה מטמאתו כדפי' בפ' דלעיל עכ"ל ודברים אלו הם אלא בדקדוק דבפ' דלעיל מ"ה לא אחפרם דבלוע מטמא התנור אבל הכא אם אינו מטמא התנור אינו לריכה בהבלוע דבלועים בכלים אינם מטהרים אלא בלמיד פתיל ומאי דלעיל מ"ה אבל בלוע בכלים ובאבנים אין מיטלין כיצד מלמד שבלע הנבשת וכו'. ולשון הרמ"ם בפירושו כאן דטומאה בלוע אינה מטמא ומה שמטמאין התנור אחריו לריכה מגע ואפי' למיד פתיל קו"ל אין לא"פ לטומאה וכ"ם הבלוע בכ"ל. וזה תמוה דפשיטא דהבלוע עדיף בזה מל"פ שהבלוע מגיל כמי שלל הטומאה שאינו מטמא כדאיתא בסוף מס' מקואות

כרוש שבלע. תוס' פנחלין יל: ד"ה לעורא. מיי' פ"כ מהל' מ"מ ה"ב: מלמד. תוס' שבת י"ג. ד"ה ובל: הסיטן. מיי' פ"א מס' מו"מ ה"ג: נפלו. שם פ"ל מס"כ מאכ"ב ג:

אליהו רבא

כרוש שבלע כו'. נלא למימרא דלא מגיל בל"ם מכוס דלא חביבי למיד פתיל דה"ל חביבי למיד פתיל לא הוי מגילין ואפילו ל"ם גמור לא מגיל בכל הכך ג' עומאות דקתני. ובכאן לאהל המת לא מגיל ל"ם דל"ם לא מגיל אלא אכ"מ ואוכלין ומשקין דלית להו עברה במקום אבל כגון דאית להו עברה במקום לא מגיל עליהו מכוס גזירה דע"ם דחמרו בית הבלע לחורות כדבכי בית ממאי. ובהיסט הזב לא מגיל ל"ם. נפלו לאויר התנור הא ל"ם לא מגיל אלא אטבכה מגיעמא ולא אטומאה מלמא. אלא הא קמ"ל דלא הוי בלועה דבלועה ניגלא ומצלא בכל הכך טומאות קמ"ל הא לאו בלועה היא: נגע בהן בכר כו'. אע"ג דלאו טומאה בלועה ניגהו לאהלי לאטר מ"מ לא חביב הכוס בגופא דאמרא לגמרא הכבר אלא הוי הספק בין הגמרא לבבר וטהור הבבר:

תוס' אנשי שם

ד"ה נבנסו כו' אין כ"ם ניגול כו'. ממה"כ לא דק דהא הטעם דה"ה אינו מגיל על כלי מתכות אף בל"ם הוא מכוס חבש שפי' הר"ב במ"כ אבל אם הכלי אינ לקיש בגון שהוא כלי גלגים וכלי אדמה ואינן המכרים בפ"ו מ"א מבואר שם דמגילין אף על כ"מ משום דעיקר החשש שמא יהיה הכלי עצמה סתוקפת ל"פ מטא וקי"ל דאין כלי עצמה חוזן אבל כשהכלי אינ לק"ם בודאי חוזן אף על כלי מתכת כמבואר שם במשנה הכ"ל וא"כ הכא כשנתינו אינה נגע בה בבר של תרומה טהור ופי' הר"ב דאינה מטמאה לתרומה משום דאינה מק"ע ע"כ ובינן דאינה מק"ע קשה אמאי אינה מגלה מכוס ל"פ אף על כלי מתכות והוכרח לפרש דאין מגיל בל"פ אלא כלי שיל תוך כו' ולפ"ז ממילא ל"ק קושית הב"ד שסק' על הר"ב וז"ל ותימה דמשמע לדבריו דאי הוי לכלי תוך הוי מגיל אף שהוא של עץ כמו כוס וכרכר והא ליתא דאין מגיל בל"פ אלא כ"ח ואינ הבגדים בפ"ו דכלים וא"כ לא מבני דא"ל לאותה סברא כמ"ש הרי"ש אלא דליתא עכ"ל ומ"ש ל"ק דהא הטעם דאינו מגיל בל"פ רק כ"ח ואינ הבגדים בפ"ו אבל כ"ש אינו מגיל איינו מכוס דקיי"ל כלי עצמה אינו חוזן בל"פ ולכך כ"ח דאינו מק"ע מבני יכול להגיל בל"פ אף

יכין

כל שאינן מז' משקין אמק"ם ואין מטמאין (כרמב"ם פ"א מאוכלין): (ז) ואע"ג דבגמלאו בטפילות התנור טהורים. דמדבלועין בכותל התנור בטלו לגבי כותל (וכמ"ש) וכ"כ בגמלאו בלועי במנופה החבית כנגד פיה טהורין. דמדהן בלועין במנופה הו"ל כמנופה ואמק"ם. ואע"כ ה"ל נימא דמדבלועין בהכוס והלבינה שאמק"ם. בטלו לגביהו ולא טומאו באהל המת. י"ל שהם ה"ט דמטהרינן המחט. משום דהא דנימא דמחט שמונח תוך עובי הכותל יהיה כמונח בתוך התנור היינו רק מדרבנן. וגם הא דכ"ח אמ"ל בגמ"פ על כלי

משנה אחרונה

הכא דמי לחנסין לעיל שהמשקין טמאים מוחזין ויולאין בשעת הסיקו: כרוש שבלע את הלעורא. כל הני הבלועין חשוין יותר מן החיצונים שבלבו. שהכוס הוא עץ בעלמא והלעורא הוא של תחכת ומיקר הכלי כמ"ש סר"ב בפרק מ"ח. וכן מלמד פשוט של עץ הוא והדרבן של מתכת ותשוב וכן מבעת לגבי לבינה. והלכך לא חביבי בבלועין אלין דטמאין דהא ולאי קפיד עליהו להוליאן שהם כלים שלריך להן ויכול ב"כ להוליאן ובכה"ג לא חביבי בלועין כדפי' לעיל ובפ"ח מ"ה: נבנסו לאהל המת נטמאו. פי' הר"ב שאין מגיע באהל המת אלא כלי כו' ואפי' לא דמי אלא לעצם כשעורה הכרוך בסיב כ"כ וכ"כ הר"ש. ומפי ה"ל נומר דדמי לאוכלין שנבלע בסיב וכמ"ש הר"ב בס"פ: נפלו לאויר התנור טמאודו. לא קאי אלא אנבנסו לאהל המת אבל הסיבון הזב לאיכם אלא לאתון ואינו מטמא כלים. וקשיא לי הא דאמר רבא בפ' יולא דופן ד' מ"ב שכן בקומטו והכניסו לאויר התנור עמא פשיטא מטו דטימא מטו אמר רחמנא ולא תוך פוטו קמ"ל. ומאי קמ"ל הא מעצמיו היא ז' דהבלועין מטמאין התנור וכ"מ. ומ"ש הר"ב שמטמאין את התנור אע"פ שהן בלועין שמיטמא מאוירו ומטמאה בלועה מטמאתו כדפי' בפ' דלעיל עכ"ל ודברים אלו הם אלא בדקדוק דבפ' דלעיל מ"ה לא אחפרם דבלוע מטמא התנור אבל הכא אם אינו מטמא התנור אינו לריכה בהבלוע דבלועים בכלים אינם מטהרים אלא בלמיד פתיל ומאי דלעיל מ"ה אבל בלוע בכלים ובאבנים אין מיטלין כיצד מלמד שבלע הנבשת וכו'. ולשון הרמ"ם בפירושו כאן דטומאה בלוע אינה מטמא ומה שמטמאין התנור אחריו לריכה מגע ואפי' למיד פתיל קו"ל אין לא"פ לטומאה וכ"ם הבלוע בכ"ל. וזה תמוה דפשיטא דהבלוע עדיף בזה מל"פ שהבלוע מגיל כמי שלל הטומאה שאינו מטמא כדאיתא בסוף מס' מקואות

כשהוא נאהל המת אבל כ"ע שמק"ם גם מגבו לא משכח"ל שיהא מגיל בל"פ כיון שהיא עצמה מק"ט מגבה ונעשית כלי טמא ושוב אינה מגלה והכא במשנתינו שאינה מק"ט הי"ל להגיל אף שהיא של עץ והוכרח לומר הטעם משום דה"ל חוץ הוא דאינו מגיל ונ"ק כלל וכלל. (מס"מ) ר' בר"ב ד"ה נטמאו כו'. לעשם כו' אינו מדוייק וכ"ל לאוכלין ומשקין שבגלן בעוים כמ"ם בס"פ. (רש"ש):

הר״ב לא אמרי׳ נעשה הענן המכסה אותו ראשון או שני כו׳. ומ״ת והא לא פשוטי כלי עץ הוא. דהא כלי המקבל טומאה חשבינן ליה ברפס״ז דאהלות וכמ״ש שם בס״ד. תירלו בתוס׳ בפ״ק דשבת דף יז בשם ר״י דאיכא לאוקמי בכה״ג שא״א להוציא הדרבן. אלא א״כ ישבר בית קבולו ולכך לא חשיב תו בית קבול: ן סרידה. פי׳ הר״ב כמין עריבה קטנה כו׳. וכן כתב במשנה ה פ״ה דאהלות ובפרק דלעיל משנה ג מפרש ג״כ לפי׳ הרמב״ם שכתב שהוא שבכה כו׳ ובפי״ב דאהלות מפרש לפי׳ הרמב״ם בלבד: נסדק מן התנור לסרידה. לשון הר״ב היינו שנסדק המרדע כלומר מה שהוא בין התנור לסרידה. ולשון הרמב״ם שנסדק מעצם התנור בגבהו עד השבכה ע״כ. ועיין במתניתין לקמן: מלא פי מרדע. כתב הר״ב וים בהיקפו טפח ועביו שלש טפח כו׳ פחיל. ולר׳ יהודה לעולם הוי למיד פחיל עד שיהיה הסדק גדול שיכנס בו פי המרדע: נסדקה סרידה עצמה. לרבנן קיל מכשנסדק המירות

ן סרידה (נח) שהיא נתונה על פי התנור מוקף צמיד פתיל (נט). נסדק מן התנור לסרידה (ס). שעורו מלא פי מרדע (סא) שלא נכנס (סב). רבי יהודה אומר נכנס (סג). נסדקה סרידה (סד) שעורו כמלא פי מרדע נכנס. רבי יהודה אומר

ח״ג. ן שעורו כמלא נכל הל״י שעור כמלא.

תרומה ושני פוסל בו. ואפילו הבריזל הבלוע הוא אב הטומאה לא אמרינן נעשה הענן המכסה אותו ראשון או שני ויהיה הכסר שלישי ונפסל. אבל מטמאים את התנור ואע״פ שהן בלועין. לפי שהתנור מיטמא מאוירו ואפי׳ לא נגעה הטומאה בו וטומאה בלועה מטמאתו. כדפרישנא בפרקין דלעיל: ן סרידה. כמין עריבה קטנה שהאחוים משתמש בה והיא פשוטה ואינה מקבלת טומאה: שהיא נתונה ע״פ התנור. וממורחת בטיט כדי להקיף בלמיד פתיל ולא יטמא התנור באהל המת: נסדק מן תנור לסרידה. היינו שנסדק המרדע: מלא פי מרדע שלא נכנס. המרדע הוא מלמד הבקר וים בהיקפו טפח ועביו שלש טפח שכל שיש בעביו טפח יש בהקיפו שלשה טפחים. ושעור הסדק כשנסדק המירות לרבנן מלא פי המרדע בשוה. ואע״פ שאין הנקב גדול שיכנס פי מרדע במלואו. הואיל ושוה הסדק מלא פי המרדע אין כאן למיד פחיל. ולר׳ יהודה לעולם הוי למיד פחיל עד שיהיה הסדק גדול שיכנס בו פי המרדע: נסדקה סרידה עצמה. לרבנן קיל מכשנסדק המירות

מלאכת שלמה

טהור. מצאתי שמחק הרב בגלגל אשכנזי ז״ל מלת טהור: ן סרידה שהיא וכו׳ מוקף צמיד פתיל. פי׳ בין תנור לסרידה הר״ם והרא״ם ז״ל: מרדע.

מן

יכין

לפיכך שמיה ב״ק [בסוכה י״ב ב׳ תוס׳ ד״ה מהו]. ומ״כ הרי מק״ע. והיאך אפשר שהתרומה שנגעה בהן תהיה טהורה. ואפי׳ טימא דמיירי הכא שהלוטרא והדרבן לבד נטמאו. ואח״כ נבלעו בהכסוי ובהמלמד. אפ״ה הא תיתא בנטמא הלוטרא בהיסט הזב. דלא נעשה רק ראשון. להכי גם בתחבו אח״כ בהכסוי והמלמד לא קבלו טומאה מהלוטרא. דאין כלי מק״ע רק מאב. אבל בנטמא הלוטרא ממת. הרי נעשה אבי אבות. ומטמא אח״כ שפיר להכסוי והמלמד. וא״א שהטהר התרומה שנגעה בהן. י״ל דאפ״ה כיון דא״א להוציא הלוטרא הבלוע השתא מבלי שישבר הב״ק. לפיכך הו״ל השתא כשאר פשוטי כ״ע שמק״ע. אם אינו משמש לאדם וכלים ביחד [כפר״ז מ״ז] והוא מפסיק שפיר בנגע בתרומה. ומה״ט לא הוה כענן משמש למתכת דגם פשוטיו מק״ע [כפי״ג מ״ז] דמדנבלע שם הו אינו משמשו: נח) הוא לוח חרס [ועפע״ו מ״ב]: נט) ר״ל שהסרידה מחובר ככסוי להתנור. וממורח בו יפה. והתנור עומד באהל המת. למיד ר״ל חיבור. ופחיל ר״ל כסוי [כב״א כך י״ל. ותמוה דבכי הש״י בחומש פרשת תוקת שפי׳ חיפכא. ובמחב״ל הוא נגד משנה ערוכה [כלים פ״י מ״ב] בשתתו בענן וכו׳. קאמרינן דלא מהני משום דהוה פחיל ולא למיד ופ״ע]: ס) ר״ל שנסדק המרדע שביניהן: סא) שיהיה הסדק רחב כמלמד הבקר והוא מקל שעביו שלש טפח וים כעין יחד החוב בראשו. והוא נקרא דרבן. ושניהן יחד נקראו מרדע [לגמב״ם פכ״ב מטומאת מת גם בשנסדק תנור בגנו שיעורו כמרדע]: סב) ר״ל אפי׳ הסדק רחב ממש כהמרדע. ועי״ז אינו יכול לתחוב המרדע בהסדק. אפ״ה כל שנקוב כשיעור זה. שוב אינו מליל בלמ״פ. ואע״ג דגם כשים נקב כ״ש שוב אינו למיד [כפ״י מ״ב] י״ל דזהו דוקא בנקב שנעשה בכונה. אבל הכא דהנקב נעשו מעצמו שנסדק. צריך שיעור. וכדקתני בסוף פרקן. ואף לבתר מ״ש רהוי״ט [פ״ח מ״ו ד״ה אם] דבנקב שנעשה מעצמו צריך רוחב טפח. הייט בחופן הכלי. אבל במרוח שבלמ״פ שני בשלש טפח. משום דשם הרי רצה לסתום פה הכלי. להכי גם בפתוח שלש טפח לא מחשב סתימה: סג) מיקל טפי מת״ק ומצריך שיעור הסדק רחב יותר שיעכב בלמ״פ. [והא דשיעור במרדע. נראה שהיה דרכם לתחות בו האש שבמנור. מדהוא ארוך. ובשנסדק כשיעור זה סמוך לפיו. לפעמים מניחו כך ואינו מסיר הסרידה]: סד) ר״ל אם מיקב או נסדק גוף הסרידה

משנה

רשלה בוקעת ועולה. היינו מת מצמו אבל כלי שנטמא במת נעשה הרמב״ם שאינו כמת לענין טומאת משא ואהל. ה״נ אינו כמת לענין שנוקעת שהרי הרמב״ם כ׳ הטעם שאינו כמת לענין משא שהמשא למת עצמו אינו מפורש. וה״ה לעולה שנוקעת אינו מפורש. וזהו לשון הרמב״ם: ן נסדק מן התנור. הכא משמע דבין נסדק התנור עצמו ובין נסדקה הסרידה תחוייסו שיעורן כמלא מרדע. וקשה מהא דתניא בספרי זוטא ומייתי לה הר״ש ותוי״ט פ״ח מ״ו היה מת בתנור ושייר. הרי זה כל שהוא. נפרץ מעצמו בפותח טפח ע״כ והכא נסדק מעצמו משמע ובשיטו במלא פי מרדע שאינו אלא שלש טפח. ואם נפרץ דריצת הסכא נסדק מן התנור לסרידה הייט שנסדק התנור וגם המירות עד הסרידה. יש לישב דהתם נפרץ מעצמו בעי פ״ע בנפרץ דופן התנור. אבל במירות נגע עפי שהטומאה משכחת לפתחו כדמשמע בס״פ והלכך שיעורו בשלש טפח כמו הל״ש ובין ריצא ובין סיפא הכא נסדק המירות אלא ריצא נסדקו שהיסס התנור עם המירות וסיפא נסדק הסרידה לבד ומשם פי התנור. אלא שהרמב״ם בחבורו לא כתב מן התנור לסרידה אלא נסדק התנור. וגם לשון ספרי עם משמע

אחרונה

דנפרץ מעצמו קאמר וכן משמע לשון הר״ם שם דהיא דספרי נמי בלמיד חייבי. ואפשר דמשום הכי תני הכא נסדק ובכולהו שיעורי דמתני׳ דלקמן תני ניקב ובכל דוכתא משמע דנסדק פחות מניקב. ומשמע לי דנסדק דהכא בענין שנתקלקל כ״כ שפופו ליסדק כולו והוי כענין נתרוטעה דלעיל פ״ד מ״ב וגרס עפי מניקב ונפרץ בתקיס אחד וע״ע: שלא נכנס ר״י אומר נכנס. ונסיפא פליגי איפכא דת״ק אמר נכנס ור״י אומר אלא נכנס. ולריך טעם דקמפליגי בסברות הפוכות. דנהי דשיטורין הא״מ הייטו עיקר השיעור דכמלא פי מרדע. אבל בנכנס ולא נכנס לא מסתבר דבהלכה פליגי שזה קיבל כך וזה קיבל כך. ואפי׳ תי פליגי בהלכה אין סברא לליטה הלכתא אלא מעמא. ויש לפרש דנפי לשון התנאים נסדק מן התנור לסרידה משמע שנסדק התנור וגם המירות עד לסרידה וכן משמע מלשון הרמב״ם בפירושו. אלא שבחבורו שינה לשון המשנה ולא הזכיר אלא נסדק התנור. ואנו נלך אחר לשון המשנה וכ״כ הר״ב מן התנור לסרידה שנסדק המירות ע״כ משמע נמי דמשכים שנסדק התנור עם המירות עד לסרידה. וס״ל לת״ק דאע״ג דמשכחן בשיעורי כלי חרס שניקב שיעורו

במלית

יכין

תפארת ישראל

בועז

שמף הוא ג״כ דרבנן. ולהכי הו״ל חומרא יתירתא בדרבנן ולא גזרינן. א״נ כ״ל משום דהא שייהיה כלי בעובי כותל שתנור נילא בטיט שלו. הוא מלתא דלא שכיחא אלא הרגיש בו היוצר כשעשה התנור. וכל מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן (כביצה י״ט ח׳). אמנם קשה לי מ״ש הכא דאמרינן דהשבעת אם מחט שבמנופה אם בכותל התנור בטל לגבי התנור. והו״ל כהטיט. ומ״ש בטומאה בכותל בית (אהלות פ״ו מ״ג) דאמרינן דמחליה ולפנים הבית ממא. ואמאי. וימא גם התם דבטל לגבי כותל ואינו ממא כלל. ודוחק לומר דטומאת אדם מת אינו מבזהו כל כך דלהוי כעפרא בעלמא (ועי׳ קצת דומא לזה אהלות פ״ד סמ״ב). וי״ל דוקא בכלי ממא אמרינן דבטל כעפר כשנילם עמו. ולא בנוף הטומאה בעצמה. וחילי ממי חטאת שמאין (פרה פ״ט מ״ה) דאפי׳ נגבו ונתערבו לגמרי בטיט. לא בטלו אגב הטיט. מכ״ש כשהטומאה מונחת בטיט תוך הכותל. ואע״ב דבש״ס (נדה כ״ז ב׳) אמרינן דמחוי ולד בטל בדם לידה. ואי״ל דהתם ס״ע מדנתבטל קודם שבא לכלל טומאה לא עדיף מדבר שיש לו מתירין דנ״כ לא בטל. ואפ״ה בתערב קודם שנתהווה מיתבטל (כרמב״ם ש״כ סק״ה). ליתא. חדא דהרי המרדכי (חולין פ״י) כתב ממש להיפך דכשמולד בתערובות לא שייך ביטול. ותו הרי אמרינן בבורות

דסף הוא ג״כ דרבנן. ולהכי הו״ל חומרא יתירתא בדרבנן ולא גזרינן. א״נ כ״ל משום דהא שייהיה כלי בעובי כותל שתנור נילא בטיט שלו. הוא מלתא דלא שכיחא אלא הרגיש בו היוצר כשעשה התנור. וכל מלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן (כביצה י״ט ח׳). אמנם קשה לי מ״ש הכא דאמרינן דהשבעת אם מחט שבמנופה אם בכותל התנור בטל לגבי התנור. והו״ל כהטיט. ומ״ש בטומאה בכותל בית (אהלות פ״ו מ״ג) דאמרינן דמחליה ולפנים הבית ממא. ואמאי. וימא גם התם דבטל לגבי כותל ואינו ממא כלל. ודוחק לומר דטומאת אדם מת אינו מבזהו כל כך דלהוי כעפרא בעלמא (ועי׳ קצת דומא לזה אהלות פ״ד סמ״ב). וי״ל דוקא בכלי ממא אמרינן דבטל כעפר כשנילם עמו. ולא בנוף הטומאה בעצמה. וחילי ממי חטאת שמאין (פרה פ״ט מ״ה) דאפי׳ נגבו ונתערבו לגמרי בטיט. לא בטלו אגב הטיט. מכ״ש כשהטומאה מונחת בטיט תוך הכותל. ואע״ב דבש״ס (נדה כ״ז ב׳) אמרינן דמחוי ולד בטל בדם לידה. ואי״ל דהתם ס״ע מדנתבטל קודם שבא לכלל טומאה לא עדיף מדבר שיש לו מתירין דנ״כ לא בטל. ואפ״ה בתערב קודם שנתהווה מיתבטל (כרמב״ם ש״כ סק״ה). ליתא. חדא דהרי המרדכי (חולין פ״י) כתב ממש להיפך דכשמולד בתערובות לא שייך ביטול. ותו הרי אמרינן בבורות

סי' עיין מ"ם בשם הרמב"ם במשנה ה' פ"ק דערובין: היה טגול. הנקב כ"כ הר"ם. וכן לשון הרמב"ם בפרק כ"ב מהלכות טומאת מת היה הסדק עגול ולא יכולתי לעמוד על פי' מפנתיו. דקתני אין רואין אותו ארוך. דמהיכי תיתי לראותו כאילו הוא ארוך. והרי פי המרדע שבו מסערין עגול הוא כלשון הר"ב שם בהיקפו וכו' ומשנה שלמה היא בפי"ז ועוד בפר"ה משנה ב' לשון הר"ב מרדע הוא מקל ארוך עגול ועב שלים טפח

ר"ע מברטנורה

המירות ולרבי יהודה קיל כשנסדק המירות מנסדקה סרידה עצמה. ואין אומר שלא נבנם (סה) אין רואין אותו ארוך. אלא שיעורו כמלא פי מרדע (סו) היה עגול ע"כ. ולשון מהר"ם ואם באה לרבעו *) הוי כפי המרדע ע"כ. וצ"ע: חיצ. כמלא נדי"ם מלא. נבנם *) צ"ל לא הוי. (לח"ם): תטר

מלאבת שלמה

תנן לקמן פי"ז דיש בהקפו טפח ועביו דהייגו רחבו שלש טפח דהייגו אלכע וסלים אלכע בגודל בהן שתי אצבעות בקטנות: היה עגול. הנקב: אין רואים אותו ארוך. י"ג ארוך אין רואים אותו עגול ודיוקא הוא הרא"ש ז"ל. והחכם הה"ר מנחם עזריה נ"ע נשאל בסימן פ"ה דאפכא ס"ל למיתני היה ארוך אין רואין אותו עגול דאלא פי מרדע עגול הוא וחיזק אי שאלתיה לחברי ימים דרבים ואין מגיד לי ובתר דבעינא פסיקנא לה דהכי קתני היה עגול כמבנת אין רואים אותו עגול משום דאו עגול ארוך כמו פי מרדע שהוא כגלגל כביצה לא ככדור לפיכך אם היה הנקב עגול ככדור וכמבנת אין פי מרדע נכנס בפומו

יכין

הסרידה המחוברת בצמ"פ בהתטר: סה) ת"ק ס"ל שסרידה שהוא בפה התטר והחוט יוצא משם. לכהי חמור מנוף התטר. דבתטר כשניקב מעצמו לריך נקב טפח [לעיל פי' פ"ב] ובסרידה סגי בשלש טפח. ואפ"ה קילא סרידה ממירות שבלדו. דבמירות סגי בנקב שלא נכנס בו המרדע. ובהסרידה עצמו לריך שיהיה הנקב רחב שיכנס בו המרדע. ולר"י גם ממירות חמיר סרידה. דבמירות לא נתבטל הצמ"פ רק כשהנקב רחב להכניס המרדע. ובהסרידה סגי כשהנקב רחב כהמרדע ממש. אף שאינו נכנס בהנקב: סו) ר"ל אם הנקב שבסרידה הולך בשפוע ובעיגול מלמעלה למטה בעובי הסרידה. ועי"ז המרדע שהיא פשוטה. אינה נכנסת בנקב סעקוס

תפארת ישראל

הסרידה המחוברת בצמ"פ בהתטר: סה) ת"ק ס"ל שסרידה שהוא בפה התטר והחוט יוצא משם. להכי חמור מנוף התטר. דבתטר כשניקב מעצמו לריך נקב טפח [לעיל פי' פ"ב] ובסרידה סגי בשלש טפח. ואפ"ה קילא סרידה ממירות שבלדו. דבמירות סגי בנקב שלא נכנס בו המרדע. ובהסרידה עצמו לריך שיהיה הנקב רחב שיכנס בו המרדע. ולר"י גם ממירות חמיר סרידה. דבמירות לא נתבטל הצמ"פ רק כשהנקב רחב להכניס המרדע. ובהסרידה סגי כשהנקב רחב כהמרדע ממש. אף שאינו נכנס בהנקב: סו) ר"ל אם הנקב שבסרידה הולך בשפוע ובעיגול מלמעלה למטה בעובי הסרידה. ועי"ז המרדע שהיא פשוטה. אינה נכנסת בנקב

בועז

(בכורות כ"ג ח') נבילה בפילה בשחוטה. אלמא גם בשהיה בעין תחלה שייך בטול בטומאה עצמה. וי"ל דכל זה שייגו בביטול ברוב מין. אבל דלהי בטל בעפרא מדמסובב בעפר. לא. דהרי ניכר במקומו. אמנם להראב"ד (פ"כ ממו"מ) כל בלוע אפי' מדבר שאינו בע"ח ניצל בלהל המת. ואפ"ה דוקא בשאין אדם יכול להוציאו בקלות ממקום שנבלע. ומה"ם בבלוע בפילה ובמנופה ניצל. אבל הכא שבלוע בכוס ובמלמד. כך דרכן לעשות בהן נקב להחזן שם. ופעמים ירד להשתקע שם ובקלות יכול להוציאן (וע"כ גם לגיהה מייתי בכה"ג) ולהכי אין מצילין. והר"ש והר"ב הכא כהרמב"ם ס"ל. דבלוע שאינו מבע"מ אינו מציל. ולדידהו ע"כ צ"ל דבלוע בפילה ובמנופה ניצולין לא מפעם בלוע רק מפעם צמ"פ ובמצ"ל ומשמתינו כאן קמ"ל. מדסד"א כיון דהציורא ממון מכל לד בדבר המקיפו ניצל בצמ"פ. קמ"ל דבאין חוץ למקום הציורא הו"ל כנבלן בגיב אלא ס"ד שיצלו עי"ז בלהל המת כך הוא חוכן דברי רבותינו. וק"ל הרי כל נקב קטן שנעשה בידי אדם אינו מציל בצמ"פ (כרתוי"ם פ"ח מ"ז ד"ה אם) והרי הכא נמי במקום שנבלע הציורא. יש בהכוס נקב שנעשה בידי אדם. וא"כ אפי' היה לו חוץ לא היה ניצל בצמ"פ. ואת"ל דדוקא בנקב שאינו עשוי למלאות מעכב בצמ"פ. אבל נקב שבכוס שעשוי למלאות כמו ב"ק העשוי למלאות לא שמיה ב"ק (רמב"ם פ"ב מכלים ה"ג) כ"כ נקב העשוי למלאות לא שמיה נקב. א"כ דאע"ג דכל נקב כ"ם בעשוי בידי אדם אינו מציל בצמ"פ. היינו רק בנקב פתוח. אבל הנקב שבכוס שאינו רק לתחוב שם לטורא דקה. ולפיכך הנקב לר מאד ולא מחשב בנקב פתוח. עכ"פ ק"ל דה"ת להר"ם דס"ל דכלי חבר ניצל בצמ"פ. ולהכי אינו היה במקום הנקב חוץ היה ניצל בצמ"פ. אלא להרב דס"ל נעיל (מ"ב) דגם כלי שקף של חבר אינו ניצל בצמ"פ א"כ הא תיתא בפילה ובמיפול י"ל דמדנבלו חוץ מים המתל והמנופה כגוף הכותל דמי וגולו. אלא הכא שכתב הר"ב שאין נצולין מפני דאין בו חוץ. הרי אפי' היה שם חוץ לא היו נצולין. וצ"ע. אבל אילה"ק בל"ז להר"ם והר"ב דהכי דסם ומלמד פשוטי כלי עץ. וכל כה"ג רק במשמשין לאדם וכלים ביחד מק"מ מדרבנן. א"כ הכוס והמלמד שאין משתמשין כך. אמק"מ מצ"ע כלל. עכ"פ מדהוחכין שם הציורא הרי הו"ל עץ המשמש את המתכת דדינו ככלי מחכות ומק"מ (כפי"ב מ"ב) ואיך ניל הכא על הציורא. י"ל הרי כבר תניגן התם וכולן אחת אחת בפני עצמן מהורין. וא"כ הכא דנבלע הצורא לטוכה. תו לא חזי למילתה. וכמופרש מהצורא דמי: וים

משנה אחרונה

ובסיפא דנסדקה הסרידה לבד לריך נכנס כיון דהקלקול בסרידה לבד ושם הוא מקום פתחו. ולר"י איפכא דאם הביעור בין שיהם קיל אפי' דזיל הכא ליכא שיעור וזיל הכא וכו'. ובסרידה לבדה לא בני נכנס דכל דאיכא שיעור פי מרדע בטל הצ"פ וכמאן דליכא כיסוי כלל דמי וסרי יש כאן פתח פתוח. וניחא הסתא דלא מני הכא נסדק החטר לבד בלא המירות. דכולהו מצניות דהכא לא מייתי אלא בקלקול המירות ובגוף הכלי לא מייתי הכא אלא בס"פ מני לה דבכלי עצמו אלי בביעור אמאיתו: היה עגול אין רואין אותו ארוך. דבר זה אין בו באור כמ"ש תוי"ט. והכמ"ם כתב יש נוסחין הי' ארוך אין רואין אותו עגול ודיוקא מכ"ל וגם זה אינו מובן. ולפד"ל דגרסא שלפנינו עגול אין רואין אותו ארוך נכונה היא. והיינו מדתני הכא נסדק ובכולהו מצניות דבסמיך תני ניקב ובכל דוכתא פשיטא לן דנסדק היינו כל שהו בלא הקבון כמ"ש הר"ב רפ"ב דמלין ורפ"ד דבכורות. ומ"כ יש לחמוה היכי מצכתא נה שיכנס שם פי מרדע בסדק שלא חסר כלום. אלא ע"כ דהסדק הזה הוא כמו חוט ארוך הולך ע"פ התטר והמירות. או ע"פ הסרידה והביעור הוא אם יש בביעור החוט כזה להקיף בו פי מרדע לחר בנכנס ולחר בלא נכנס בטל הצ"פ. ובניקב לא מייתי הוה ס"ל דבניקב בבלר מפי מרדע נחי בטל או בהוחין אותו ארוך כלומר שנם בזה מצערין בחוטין כל שיש בנקב אם ממתחו לעשותו כחוט ארוך להקיף בו פי מרדע אבל לא לריך בנקב עצמו שיכנס בו פי מרדע. קמ"ל דגם בניקב הביעור שיכנס בנקב פי מרדע והיינו דקתני היה עגול בהסדק הוא מפולש בביעגול ומתילא נופל כל שבחוך הסדק והיינו ניקב לגמרי ואפ"ה אין רואין אותו ארוך לפעבו בחוט אלא מצערין בחלא פי מרדע. וניחא דתני מצערין בחלא פי מרדע נכנס דהמצע דלהיפא קאי דביעגוד בנכנס ואתאי לא תני לה אתרוייהו בין בריצא ובין אסיפא. אלא חוט דבסיפא הוי קולא דאינו בעל אלא בנכנס וסל"ח דבניקב דאחיר עפי לא מקילין בה כולי האי קמ"ל דאין חילוק. ויותר נראה דבאחת אין חילוק אם מצערין בחוט מקוף או ביכנס בו פי מרדע דאידי ואידי חד ביעוכא הוא שהרי הבגל עצמו הוא המקיף. אלא עיקר אחי לאחמעוינן דאסר אחי דינו בנסדק ואין רואין אותו ארוך הייגו אפ"ל לראותו ארוך להקיפו שהרי מבלתו

תוספות הדשים

משנה ז [ת"ט ד"ה] היה עגול וכו' ולא יכולתי לעמוד ע"פ מפנתיו. ולי נראה דה"ם שנסדק אולך בעובי הסרידה מלמעלה למטה בעקמימות ובעיגול כמו מה שקוראין שוויגלמעע בל"ל כמ"ש הרב תוי"ט במדות פ"ד משנה ה' פירוש של מסיבה ע"ש בתוי"ט ומכח זה אינו נכנס המרדע אע"פ שהנקב הוא רחב בעצמו אין רואין אותו ארוך פי' כאילו היה בשוה מלמעלה למטה דרך נקב הסרידה וק"ל. (ממהורש"ם ז"ל):

ראשון לציון

משנה ז [בתוי"ט] היה עגול אין רואין אותו ארוך בכו"ת מ"ע סי' פ"ה כתב וקשה והלא פי המרדעת עגול הוא ואיפכא ס"ל למתני היה ארוך אין רואין אותו עגול ומשון מו עגול ארוך כמו פי מרדע שהוא סגלגל כביצה לא ככדור לפיכך אם היה הנקב עגול ככדור וכמבנת אין פי מרדע נכנס בפומו ואין מסערין בו עכ"ל:

חדושי מהרי"ח

משנה ז [תוי"ט ד"ה] היה עגול כו' ולא יכולתי לעמוד כו' עכ"ל. ותורה היא ואפשר לומר דיש לדקדק למה אמרה המשנה פי מרדע הו"ל כמלא מרדע אלא פי' של פי המרדע הוא המסבר הדק התחוב בפי המרדע כמ"ש הרב ר"ע במשנה דלעיל והוא אינו עגול כמ"ש שם תר"ב מסמר דק ואם כן הוא רחב ואינו עגול. ואף שנראה מדברי הר"ב דקאי על המרדע עצמה תורה היא ואפשר לומר כמ"ש וק"ל:

תוספות רע"ק

פ"ט משנה ז [אות ל] תי"ט ד"ה היה עגול ולא יכולתי לעמוד) כך הקשה בשו"ת מנחם עזריה סי' ס"ה וע"ש מה שתירץ:

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה היה עגול כו' ולא יכולתי כ'. ועי' בס' לל"ל מ"ש בשם שו"ת הרמ"ע וכ"ל ע"ל כ' על דבריו ז"ל ולא ידענא מה"ל למר הא דמרדע לאו עגול ממש אלא סגלגל ואחדבא איפכא נראה מל' הר"מ והר"ש והר"ב דמדאמרי שרתנו טפח וסיקפו ג"מ ס"מ שהוא עגול ככדור ממש דהך כולא דכל שיש בהקיפו ג"מ יש בו רוחב טפח לא אמר רבנן אלא בעגול ממש ככדור כנראה מהסיא דיש של שלמה בפ"ק דעירובין וכ"ל. איכרא דלי

ח תנור שניקב מעינו. פי' הר"ב הוא הנקב שעושין כו' ועיין בפ' דלעיל משנה ז: [*שיעורו מלא כוש. עיין מ"ש ברפ"ה דאהלות]: **שיפון**. [כ' הר"ב] ויינ"ל בלעז. ותמיהני דברים כלאים ליען כן שבולת שועל. ולשיפון מפרש סיגל"ח. וכן בפי' רש"י בפ"ב דפסחים דף לה. ובפי' הרמב"ם דהכא. מפרש ג"כ דשיפון הוא ויינ"ל. ובמקלת ספריס מסיים בה והוא מין ממיני השעורה. כמו שבארנו פעמים. ע"כ. וקשה דבהדיא כתב ברים כלאים דשיפון מין חטים ושבולת שועל מין שעורים. אך בפ"י דמכתות מ"ז כתב דשבולת שועל ושיפון שני מיני שעורים. ושם מפורש ג"כ בפי' הר"ב דשעורים מלמרפיס עם הכל. חוץ מן החטים לפי שכולן מין שעורים הן. וכן ברים מסכת חלה: ואין הלכה כר' יהודה: **ח** שנקב מעינו. עין של תנור הוא הנקב שעושים בו כדי שיצא ממנו העשן. ומרחו עינו בטיט וסתמוהו וניקב אח"כ במקום המרוח: נבנס ויוצא דולק. שהנקב רחב והכוש נכנס ויוצא ברוח: ניקב מצדו. של עין: וכן היה אומר במגופת החבית. וכן היה ר' שמעון אומר בכל הני. דדינם מן האמצע נכנס. ומן הצד אינו נכנס. ואין הלכה כר' שמעון: מלא מיצה שנייה של שיפון. מלא קשר שני של קנה. של שיפון. שהשני דק מן הראשון ועבה יותר מן הג'. שהקנה עב מלמטה ומתדקדק ועולה

נבנס: ח תנור שניקב מעינו סז). **שיעורו מלא כוש. נבנס ויוצא דולק** סח). **רבי יהודה אומר שלא דולק. ניקב מצדו** סט). **שיעורו כמלא כוש. נבנס ויוצא שלא דולק. ר' יהודה אומר דולק. רשא מן האמצע נבנס** ע). **מן הצד אינו נבנס** עא). **וכן היה אומר במגופת החבית שניקבה. שיעורה מלא מיצה שנייה של שיפון** עב). **מן האמצע נבנס. מן הצד אינו נבנס. וכן היה אומר בחצבים גדולים** עג) **שנקבו. שיעורם וכן היה אומר בחלבים גדולים. לכלורה תמונתן משונה. שיש להן לדדים בולטים. וא"נ יש לפרש דה"ק במגופת חלבים גדולים: לשאר**

מלאכת שלמה

בתוכו ואין משערין בו עכ"ל נ"ע: **ח** נבנס ויוצא דולק. שהנקב רחב והכוש נכנס ויוצא ברוח ואינו כבה: ניקב מצדו. של עין דהיינו במקום שהמירוח דבק לעין: נבנס ויוצא שלא דולק. כך נ"ל: שיעורה מלא מיצה. כך נ"ל. ופי' בערוך בלשון שני הקש שמע"נ השיפון שדומה לירק קרוי מוגא וכל חסלו כלין השדה תרגומו כמוגא דחקלא: וכן היה אומר במגופת החבית וכו'. פי' אבל רבנן ס"ל בין במגופת החבית בין בחלבים גדולים שוה אמצען למן הצד דבמגופת החבית שיעורה לעולם מלא מילא שנייה של שיפון וחלבים גדולים נמי שיעורם לעולם מלא מילא שנייה של קנה

יכין תפארת ישראל בועז

(ח) ויש לעיין בזה מובא במשנה זו. דשן אמת פשוט שכל השיעורים שנזכרו בפרקן בזה אינן הלממ"ם אלא שיעורי חכמים הן. אם מחשב נקב או פתח. ולפיכך אף לאין להקשות מה ראו חכמים לשער בנקב כרידה בשלש טפח. ובנקב שבעין שיעורו לכ"ע בכוש. שהוא ודאי פחות יותר משלש טפח. די"ל דבכל כה"ג כל שיעורי חכמים כך הוא. לפי אומד דעתם הקדושה. שראו לשער בכך. ובכל כי הא במופלא ממך אל תדרוש ואיך נעיז פיטו לשאול מה טעם יש לרבותינו בדבר לחלק בין השיעורין של זה וזה. ובפרש דהכא מסתבר קלת נס לפי קולר דעתינו דראוי שלא יהיה שיעור נקיבת שניהן שוה. דבכרידה שהיא בעליונו של תנור כל נקב שיש שם הוא משום פתח. משום דפתח התנור בעליונו הוא. ולפיכך כל נקב שם לריך מרחב רב אבל בעין שהוא מן הצד שבתנור. שיערו בביטול ממ"ש שם בשיעור נקב. שהוא פחות משיעור

הענקים להוך חגול ההנור: סז) עין ההנור הוא כעין לומר חגול שהעשן יולא משם. וגם שם לריך להתמו בטיט כשרולה שיגיל בלמ"ש. ומיירי הכא שסתמו וחזר ומתנקב שם בחמלע המרוח: סח) היינו שיעור גדול יותר שלא יכבה הכוש כשיולאתו (ח): סט) של העין. דהיינו שנסדק בין המרוח וכותל העין. לו שנסדק העין עלמו שם: ע) ר"ש ס"ל גם בעין ובמרוחו. כדס"ל לר"י בכרידה ובמרוח שלה. דבהרוויחו אם נקב בחמלע דהיינו שניקב בהמרוח עלמו. לריך שיהיה הנקב מרווח. דהיינו אם ניקב מרווח שבכרידה לריך שיהיה בכדי שיכנס שם המרדע. ואם במרוח שבעין לריך כדי שיכנס שם הכוש. אבל דולק א"ל כלל לדידיה: עא) היינו כשניקב חרס הכרידה עלמה לו חרס העין עלמו לו סגי כשהנקב כאן וכאן מלומלה כרוחב מרדע לו שם. דס"ל לר"ש דבשניהן מקלינן במרוח וס"ל שלריך נקב יותר מרווח. דאל"כ יכול בנקל לסתמו ע"י שימשך בחלבנו על המרוח הרך. [כך נ"ל. ולרב"א מהחמלע דקחמר ר"ש היינו בשניקב הפתיל בהוא החרס. ומהלד דקחמר. היינו שניקב הלמיד. והוא המרוח שמחבר הפתיל להכלי. ולא שכיתי להבין ד"ק. וגם מהר"ש והר"ב משמע להיפך מדבריו]: עב) קשר ב' של קנה שבולת של שיפון. והוא רחבנען. וקשר זה הוא דק יותר מקשר התחתון שסמוך לעיקרו. אבל עב יותר מקשר הג' שלמעלה מהחמלעי. שסמוך יותר להשבולת. וכ"ל דמדרגילין ליגק היין מהחביות ע"י קנה השבולת. כשרולין לעשות היין שבהן. וכ"כ מכדין יוגקין ע"י קנה סוף. להכי משערין בשיעור נקיבתו בכל א' כפי המורגל בו: עג) מגופות כדין גדולים כשהתמוס בלמ"פ ומרחס בטיט לסתמן.

משנה אחרונה כנתנור

מעלמו הוא מוקף ותסר נמי כך שיעורא מנפל הל"פ כמו בנסדק אף להקל בנסדקה הכרידה דבעי נכנס וה"ה לחסר: **ח** שיעורו מלא כוש. ושיעור הכוש הי' יהוא לסם. וה"ל אשכחן בפ' בתרא דנגעים נבי עץ חרס עביו כרביע כרע המתה וכתב הכא"ש שיעור הכרע הי' יהוא אצלם. ותשמע דשיעור הכוש אומר מוגא משיעור פי מרדע דלעיל כמו שפתחו של עין קטן מפתח התנור והכ"ש בתחני' דלעיל הביא מן הספרי כיבוי כדי יין וכדי שמן וכיקוי פפיחים בכל שהו כ"ב: **נבנס** ויוצא דולק כ"ל אומר אלא דולק. לעיל בתנור פליגי לי בעינן נכנס והכא נכ"ע בפי' נכנס משום דהכא הנקב שבעין מביא העומאה להנור ואמן קי"ל העומאה משכחת לפתחו והכא פתחו של תנור מוקף נ"ש ואמאי סתנור עמא בנקב שבעין. ואין לומר דהעין מביא העומאה לתנור משום יד. דבר זה במלוקת בעי ויש מהמפרשים קובעים אין יד בכ"ח להכנים אלא עדיף מנבו כמ"ש בפ"ב ובכמה דוכתי ובנפ"ה דאהלות בהנו דתנאי דהתם פליגי בה. ואי משום המשכה מדרך הנקב היולא מן התנור לעין בכנסת העומאה. הא בעינן שיהא בתור פותח פפח כדלעיל פ"ח מ"ז וכ"כ תוי"ט רפ"ה דאהלות בשם הרא"ש ומהר"ש. והכא קא פליק ותני ומשמע דבכל עניו מביא העומאה. והלכך בעינן הכא הכוש נכנס ויולא דולק והייט שדרך העין נכנס הכוש לתנור להדליקו בחש של התנור והשתא הוי פתח העין כפתח התנור. אלא דת"ק מלריך נמי שיולא דולק כדין פתח העשוי להכנים ולהוליא. וכ"י סבר דא"ל יולא דולק דבתנור מרגילין להכנים שם פלים להסיק התנור אבל אין דרך להוליא הדולקין מן התנור והלכך חשיב ספיר כפתח התנור: **ניקב** מצדו. פי' הר"ב מלדו של עין וכ"כ הר"ש. משמע דעד השתא אייתי שניקב המירוח שבפתחו

תוספות חדשים

משנה ח [בהר"ב סד"ה] **וכן** הי' אומר כו' ואין הלכה כר"ש. פי' שאין חילוק בין אמצע למן הצד רק השיעורים שוין בכל מה שנתנה כאן ולכן העתיק הרמב"ם בחיבורו בפ' כ"ב מהט"מ כל המשנה. (ממהרש"ם ז"ל):

אליהו רבא

ח רש"א. ר"ש פליג אכולהו דלא בעי יולא דולק ופליג אדרבי יהודה וסבר דבאמצע דהיינו בפחות קול מלד דהיינו בהלמיד:

תוס' אנשי שם

התוספתא שבריש הר"ש מסיים ליה להרמ"ב דהיינו בה דשיער עוני המדע שני תגנעות ושיער הקיפו עפח משמע מיה דלא עגול ממש הוה דא"כ לא הוי עוני אלא אלבע ובלים ומראה דמסכת נפקא ליה פירושים לרמ"ע בדם לא זו הדרך שדרכו בה הר"מ והר"ש וסר"ב דלדידהו המדע עגול ממש כדכתינגא. ע"כ: **ח** ת"ש ר"ה וכן הי' אומר כו' תמונתן משונה כו'. לא אתכריכא לי כוונתו ומ"ש וא"ל יש לפרש דה"ק כו' כו' כן היא בפי' בנכון כמ"ש הר"ב בד"ה נקבו כו' דכל שני שיעורי כגפתה הפתוחה בגפתו. (כ"ד):

בועז

בנפתחו. ומ"ש בנפתחו לכ"ע. ולרב"א מהחמלע דקחמר ר"ש היינו בשניקב הפתיל בהוא החרס. ומהלד דקחמר. היינו שניקב הלמיד. והוא המרוח שמחבר הפתיל להכלי. ולא שכיתי להבין ד"ק. וגם מהר"ש והר"ב משמע להיפך מדבריו]: עב) קשר ב' של קנה שבולת של שיפון. והוא רחבנען. וקשר זה הוא דק יותר מקשר התחתון שסמוך לעיקרו. אבל עב יותר מקשר הג' שלמעלה מהחמלעי. שסמוך יותר להשבולת. וכ"ל דמדרגילין ליגק היין מהחביות ע"י קנה השבולת. כשרולין לעשות היין שבהן. וכ"כ מכדין יוגקין ע"י קנה סוף. להכי משערין בשיעור נקיבתו בכל א' כפי המורגל בו: עג) מגופות כדין גדולים כשהתמוס בלמ"פ ומרחס בטיט לסתמן.

וטולה. שיפון. וייג"ל בלע"ז: לשאר משקין. כגון שמן דבש וחלב: אפילו כל שהן טמאים. אפי' נקב כל שהן. אין מליגין בגמיד פתיל ונומאים: שלא נעשו בידי אדם. שלא נקבו במתכוין. אלא מאליהן: נקבו העשוי לאוכלים שיעורו בזיתים. שהרא מיירי בשנפחת הכלי עצמו ונקב. וכל הנך שיעורים דלעיל כשנפחתה שתימה שבפתחו: שיעורו

שיעורם מלא מיצה שנייה של קנה. מן האמצע נכנס. מן הצד (יד) אינו נכנס. בד"א (טו) בזמן שנעשו (טו) ליין אבל אם נעשו לשאר משקין. אפילו כל שהוא טמאים (יז).

בד"א (יח) בזמן שלא נעשו (יט) בידי אדם (כ). אבל אם נעשו בידי אדם. אפי' כל שהוא טמאים (כא). ניקבו (כב). העשוי לאוכלים

חצ. שנייה בל"ל בשמם מינה ז.

מלאכת שלמה

והכל"ל הוא בין לרבנן בין לר"ש ומ"מ קשיא לע"ד דמ"ש שאר משקים דמחמרינן בהו שפי מיין. ועיין במ"ש לעיל פ"ג סי' ב': אפי' כל שהן טמאין. כך מלאתי מונה ע"י הרב בעלמא מאבנוני ז"ל בשתיקן: אבל אם נעשו בידי אדם אפי' כל שהן טמאים. פי' אפי' נעשו ליין. נפי'

לשאר משקין. פירש הר"ב כגון שמן דבש וחלב לשמתו דבמ"ב פ"ג. דשל שמן דק משל יין וה"ה לדבש וחלב לפי שהיין במקלת הארלות עב יותר. [*ומכלן מוכח שהדבש הרלון בו לפעמים המשקה שטושה ממנו [שקורין מעל] שהרי בכלן מוכרח לפ' כן ותסייענן למ"ש בפ"ב דקדושין מ"ב]: אפי' כל שהן. פי' הרמב"ם בכוטם משקה: שיעורן

יכין

כבתנור וחביות לעיל: עד) ולרבנן דוקא בפה התנור ובגיגו מהלקינן בין מן הצד לממלאו ומטעמא דאמרן. אבל בכולהו אחרינא אין חילוק בין אמצע לצד הצד. אלא בכל חד וחד. צריך שיהיה הנקב מרווח כדי שיכנוס בו הדבר הקבוע לשיעורו: עה) הלי בד"א. וכ"כ בד"א דנקב בתר הכי ד"ה היא. וה"ק בד"א בשיעור נקב שבאמ"פ שחביות הוא כמלוא מילה*). ובחבביס גדולים בקנה: עו) החביות והכדין: עז) דדוקא ביין דמפיג ריחו. ולא ניחא ליה בנקיבת הכלים ההם. להכי כל שאין הנקב גדול כשיעור האמור בו דלא חזי כל כך להשתמש בהכלי. אלא קטן ממנו. לפיכך אף שמוכרח להשתמש בו. אפ"ה לא ניחא ליה בהנקב. מדעכ"פ מפיג הריח מעט. להכי כשהוא דמי. אבל כלי של שמן דבש חלב ומים. שהאויר יפה להן ניחא ליה בהנקב. ולהכי נם בכ"ש דהיינו בכוטם משקה סגי דלתבטל האמ"פ שבהן. [וגי"א] : עח) שעכ"פ במיוחדין ליין שיעורן כלעיל: עט) הנקבים שבמרוח: פ) ר"ל דמהלא נקט הך בד"א בתר בבא דשיפא בכלי עצמו שניקב. ש"מ דרק בהנך דלעיל דמיירי שניקב הגמיד או הפחיל יש חילוק זה בין בשניקב בכוטם או לא. אבל כלי עצמו שניקב אין חילוק זה. אלא אפי' אלא בכוטם. אם לאוכלין שיעורו בכזית. ואם למשקין בכמוליא משקה [וכן תמצא מרמב"ם פכ"ב מעו"מ ה"ג. ואין להקשות מזה על מהר"ם [עי' מ"ש לעיל רתוי"ע פ"ח מ"ז ד"ה אם]. עי' מ"ש בס"ל בנועז אהלות פ"ה סי' כ' לתרץ קושיא זו] : פא) לעיל מיירי בשניקב הגמיד או הפחיל. אבל הכא מיירי בשניקב רק דופן כלי

*) נ"ל של שיעור ובחבביס גדולים כמלא מילה של קנה

כנקוב דמי (חולין מ"ז א' ותוס' שם) משא"כ במרוח הטין שבמרוח מהלל של תנור שאין חמימות התנור עולה לשם כ"כ בחוזק כמו למעלה. ונם שיעור הנקב שם בנ"ז זוטר בשיעוריה. להכי אדרבא הקילו בנקיבתו. שיהיה קלת יותר מהשיעור הראוי שם. דאל"כ מדהטיע רך והנקב קטן יכול לסתמו בקלות ע"י שימעך אצבעו שם וכל זה לרבנן. אבל לר"י אפיכא מסתברא. דדוקא בסרידה מחמרינן במרוח שם יותר מבסרידה עצמה. משום דהשיעור בהן גדול כשלים מפה להכי דוקא בסרידה עצמה שהוא חרס קשה. ולא יסתם נקב שבו בקלות. להכי אמרינן דסגי בה בשהנקב סבה קרוב לכשיעור הראוי. אבל בנקב שבמרוח שם. מדיכול לסתמו בקלות ע"י מיעוך אצבעו על הטיט להכי צריך שיהיה הנקב מרווח בכדי שיכנס שם המרדע. דאז לא יסתם הנקב ע"י מיעוך אצבעו. דאל"כ כפתח פתוח דמי. משא"ב בטין ובמרוח שבו. רק בטין עצמו דשיעור נקיבתו זוטר. דהיינו כמלא כוס. והחרס קשה ולא יתרחב נקב שבו מעצמו. יותר ממה שהוא. להכי מצריך שיהיה כשיעור שיכנס שם הכוס דולק. אבל במרוח שם. מדבל"ז כרגע יתיבש ויתרחב הנקב שבו יותר בכדי להכנים שם כוס דק דולק. שא"ל התיבשות רב להכנסתו. להכי נם כשקרב הנקב להיות כשיעורו. סגי בהכי. ודו"ק.

ישראל

מטיעור פתח (ועי' שבת ל"ז א' תוס' ד"ה לעיל). אולם אי קשה הא קשה לי. למה לא הבזו הכמים מדותיהן במרוח שבזה ובזה. דמ"ש במרוח של סרידה. שהחמירו רבנן בנקיבתו יותר מנקיבת הטין שבגלו. וב"ב יש להקשות לר"י איפכא. ותו מ"ש בנתנקב סרידה נופה דמחמיר בה ר"ו מפי מחכמים. דלדידהו שיעור נקיבתו לרבנן נכנס. ולר"י סגי בשלא נכנס. ומ"ש בנקב עין דמקיל בה ר"י מפי מחכמים לדידהו סגי שם בשנכנס שלא דולק ולר"י צריך שיעור נקיבתו בשנכנס דולק. והמותי ראיתי אור כמלא מחט סדקית. אשר הראני ה' כפי הראוי לעיני הטרוטות. דלפענ"ד לפמ"ש לעיל לרבנן דוקא בנקב שבסרידה שהוא בעליונו של תנור. להכי כל נקב שבעליונו של תנור. משום פתח הוא. להכי צריך נקב מרווח. אבל נקב שבעין שהוא מן הצד. רק מטעם נקב. מתבטל האמ"פ. להכי סגי בכ"ש. וכמש"ל בשם תוס'. ולר"י דוקא בנקב סרידה שטיעור נקיבתו גדול דהיינו שלש טפח. להכי די לן בקולא זו. ולא נקל ביה מפי שיעמדך נכנס. אלא סגי בשקרוב להיות כשיעורו הראוי. דהיינו אפי' בשלא נכנס. אבל בעין. דמחמרינן בה בחד לד ששיעור נקיבתו קטן. דהיינו כמלא כוס. להכי מקלינן בה בחד לד. ואמרינן שצריך שיהיה נכנס דולק. ולרבנן כל מקום שמקלינן בשיעור הנקב. כברישא. מקלינן נמי בהכנסת השיעור. וכל מקום שמחמרינן בשיעור הנקב בהכנסת. מחמרינן נמי בהכנסת השיעור. אמנם פלוגתתם במרוח כאן וכאן. לרבנן דוקא במרוח של סרידה שהיא בעליונו של תנור. שהחמימות שולה לשם ומתיבש עיש המרוח מהר. ועי"ז כרגע יתרחב הנקב עד שיהיה כשיעור הראוי לו. להכי ס"ל דסגי שם אפי' כשהוא רק קרוב לשיעור הראוי. דהיינו במרדע שלא נכנס. וכמו שמלינו שעשרו בעריסות ברכת הריאה. דמדשופה לנקוב הנקב שם בנ"ז זוטר בשיעוריה. להכי אדרבא הקילו בנקיבתו. שיהיה קלת יותר מהשיעור הראוי שם. דאל"כ מדהטיע רך והנקב קטן יכול לסתמו בקלות ע"י שימעך אצבעו שם וכל זה לרבנן. אבל לר"י איפכא מסתברא. דדוקא בסרידה מחמרינן במרוח שם יותר מבסרידה עצמה. משום דהשיעור בהן גדול כשלים מפה להכי דוקא בסרידה עצמה שהוא חרס קשה. ולא יסתם נקב שבו בקלות. להכי אמרינן דסגי בה בשהנקב סבה קרוב לכשיעור הראוי. אבל בנקב שבמרוח שם. מדיכול לסתמו בקלות ע"י מיעוך אצבעו על הטיט להכי צריך שיהיה הנקב מרווח בכדי שיכנס שם המרדע. דאז לא יסתם הנקב ע"י מיעוך אצבעו. דאל"כ כפתח פתוח דמי. משא"ב בטין ובמרוח שבו. רק בטין עצמו דשיעור נקיבתו זוטר. דהיינו כמלא כוס. והחרס קשה ולא יתרחב נקב שבו מעצמו. יותר ממה שהוא. להכי מצריך שיהיה כשיעור שיכנס שם הכוס דולק. אבל במרוח שם. מדבל"ז כרגע יתיבש ויתרחב הנקב שבו יותר בכדי להכנים שם כוס דק דולק. שא"ל התיבשות רב להכנסתו. להכי נם כשקרב הנקב להיות כשיעורו. סגי בהכי. ודו"ק.

בועז

משנה

מעשמא אחרינא ממיר מן הצד כדאמרי' לקמן במתני' דנקב הנעשה בידי אדם חמיר אפי' ומטמא בכל שהו. והיינו דכיון דניחא ליה ומשאו בכוטם דניחא לי' כוי פתח מעליא. ובפכ"ב דשבת מ"ג תנן בתנופה בניקב למפלה לא ניחא ליה שיפלו אפר ולכולות ביין ודרך לעבוטו מן הצד והיינו טמאמא נמי הכא דמן הצד חשיב פתח אפי'. והכא ס"ל לחיתי לחעלה נכנס ולא חני בתמצע הכא אלא איידי דתני הך ליעפה לעיל. וכן בחבביס גדולים היינו בתנופה החבביס כמ"ש תוי"ש: בד"א בזמן שנעשו ליין. מדבני חוי"ש נראה דהחילוק בין שאר תשקין ליין שאר משקין דקין מן היין ויוצאין בנקב כל שהו. ולא כהיכא דהא עד הטעמא בנקב המירות אייבי ולא חלי בביטול חשמישו ודוקא בניקבה הכלי עצמו חלי בביטול חשמישו בסמוך. ועוד דניקב המירות הוא למעלה על המנופה ואין המשקה טולה למעלה. ועוד למ"ש הרמב"ם דכל שהו היינו בכוטם משקה ופשיטא דכיון נמי סגי בהכי כדתנן בפ"ג הטעוי למשקין שיעורו בכוטם משקה ולא חילק בין יין לשאר משקין. אלא נראה הטעם דכל דניחא ליה בנקב חממא בכ"ש דאמר בסמוך דנעשה בידי אדם חממא בכ"ש משום דחזיק דניחא ליה וה"ה נפקא מיכא למימר דניחא ליה והלכך בשאר משקין איכא למימר דניחא ליה

אחרונה

אבל ביין כיון דבניקב כל שהו מפסידו שיפוג מעמו וריחו והכל מקפידין בזה ולאי לא ניחא ליה והלכך לא חממא בכל שהו. ומ"ש הרמב"ם כל שהו היינו בכוטם משקה. משום דלא אשכחן בשום דוכתא דפחות מכוטם משקה חשיב נקב בר מלענין גיטין דאמר בסוף המלינו ומ"מ בחבורו כתב כל שהו סתם. וכן פיקב כמו שנפרש לקמן: בד"א בזמן שנעשו בידי אדם. כל החילוקים האלו אינם אלא בניקב המירות. אבל ניקב נוף הכלי לענין מהלת הכלי בטיעור המפורש בפ"ב ובסמוך בס"פ. אין חילוק בכ"ז דאפי' בידי אדם אינו אסור בכ"ש כיון שלא בטל תשמישו והיינו דלא מני חילוק זה הטם: ניקבו. פי' הר"ב בתחלת מייבי בניקב הכלי עצמו וכו'. מכאן קשה לפי' הרמב"ם דכל שהוא דקתני לעיל היינו בכוטם משקה וא"כ הא דקתני לעיל בד"א בזמן שנעשו ליין שיעורו במלא מילה ולשאר משקין בכ"ש והיינו בכוטם משקה וא"כ מלא מילה גדול מכוטם משקה. והיכי סגי הכא בנוף הכלי הטעוי למשקין שיעורו בכוטם משקה. ובני מירות שיעורו במלא מילה ויראה אפשר דנקב המירות קל מן הנקב שבנוף הכלי. והא מקום המירות חמיר שהמותאה משכחת לפתחו. ונראה פיקר דכל שהו דלעיל אינו בכ"מ אלא כ"ש ממש כשנעשה דמתני' ובמ"ש נ"כ הרמב"ם בחבורו כדפי' נעיל

ציונים

נקבו העשוי. נעיל פ"ג פ"ג ופ"מ מ"ב. מ"ר שם ה"ג ופי"ל מהל"ב הלכה ב:

תוספות חדשים

בתי"ם ד"ה לשאר משקין כו' משל יין כו' קשה דאי הטעם הוי דהיין עב יותר ה"ל לשער ביין בנכנס יין ועוד לכ"ע דכם תלוי דם של עניש מיין כדאיתא פ"ג דמכשירין משנה ב' ואפ"ה דינו בכוטם משקה דשמתא קתני שאר משקין וכ"כ הרמב"ם בפכ"ב מהט"מ וצ"ל דהטעם הוא דדרך הוא להשתמש כך בכלים אלו ליין אפילו ניקב קצת: (ממהורש"ח זצ"ל)

אליהו רבא

במה דברים אמורים בזמן שנעשו ליין. שהנקב פוגם את היין ולא ניחא ליה בנקב. אבל בשאר משקין שהנקב טוב להן שיכנס בתוכו והאויר יפה להן וניחא ליה בנקב אפילו כ"ש: אבל אם נעשו בידי אדם אפילו כ"ש שמאים. אפילו ביין מידי הוא טעמא אלא שהנקב פוגם את היין ולא ניחא ליה והכא דאיכא הא קא נקב ליה והא ניחא ליה:

שיעורן בזיתים. פי' הר"ב אם נפחה במוליא זית בני מירוח ובפחות מכלן לא בני מירוח ויש ליתן טעם משום דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח אשר אין למיד פתיל עליו. וברשיגן שמומאה משכמת לפתחו ["כמ"ש הר"ב רפ"ב דלקמן וכן ע"ש מ"ש בס"ר] וכי מיקב כדי טהרתו חשוב כפתח ובני למיד פתיל עליו פחות מכלן לא. הר"ש. ומ"ש הר"ב וגבמ' מס' שבת. ספ"י: **בזיתים.** עמ"ש בפ"ג מ"ג: **העשוי לך ולכך כו'.** ושניו שלש משניות בענין אחד. חדא דלעיל בפ"ג. ואידך בפ"ח [ועיין מ"ש בשם הרמב"ם] והך הכא. וכולהו לריכי דקמייתא מתני לענין שיעור ליטהר. ואידך להגיל באהל הדרן. והך דהכא להגיל באהל המת. הר"ש: **לחומרו** בל"פ וכבוכום משקה. פי' הר"ב ואם מיקב בכוכום משקה אינו מגיל בל"פ. וז"ל הרמב"ם ר"ל שבאשר יקבב בכוכום משקה ואע"פ שהוא מוקף ל"פ. ולא יגיל כל מה שבתוכו. ע"כ. וכתי הר"ש דמתני' דלא כב"ה. ודלא כר"ע דהא קדרה עשויה לכך ולכך [כדפי' הר"ב ברפ"ג] ותנן במס' אהלות פ"ה [מ"ב] אלובה שבין הבית לעלייה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכוכום משקה. ב"ש אומרים הכל טמא. וב"ה אומרים הקדרה טמאה ועלייה טהורה. ר"ע אומר אף הקדרה טהורה. והא דקדרה טמאה לב"ה אומרת בעלמא. ע"כ. אבל ראיתי להרמב"ם שהעתיק משנתנו זו בפי"ד מה' כלים. ואותה משנה דאהלות. הנעתיקה כמו כן בפכ"ג מה"ט מת. לכן נראה לי לחלק. דהכא יולא מתורת למיד פתיל בשניקב משא"כ התם דבתורת אהל מגיל אין הנקב מוציאו מאהל. והרי כל המגיל בתורת אהל א"ל למיד פתיל וכמ"ש הר"ב במ"ז פרק דלקמן. ["ואתי שפיר דדייק הכא למתני בלמיד פתיל] וגם שם לא נחית הר"ש לחלק בין מגיל בתורת למיד פתיל. למגיל בתורת אהל ולפיכך כתב שם דלא נחברר לו מאי שנא אין פותח טפח וכו'. ועמ"ש ברפ"ה דמס' אהלות בשם מהר"ם:

לאוכלים שיעורן בזיתים פד). **העשוי למשקים. העשוי לך ולכך. מטילים אותו לחומרו. בצמיד פתיל. ובכוכום משקה** פה):

שיעורן בזיתים. אם נפחה במוליא זית בני מירוח ובפחות מכלן לא בני מירוח. ובגמ' במסכת שבת (פו.) מוכיח דכלי גדול [שניקב] במוליא רמון. וכלי קטן שנפחת ברובו. אין מירוח וסתימה מועילין בו. ומוב איט מגיל בל"פ. כיון דבטל מחורת כלי. ואם מרחו נעשה כאוכלים שגבלן בטיט שאין הטיט מגיל: **שיעורו במשקין.** בכוכום משקה: **העשוי לך ולכך.** למשקין ולאוכלין: **מטילין אותו לחומרו.** ואם ניקב בכוכום משקה איט מגיל בל"פ. **עד שיומרת:**

מלאכת שלמה

בפי' ר"ע ז"ל. דכלי גדול שניקב במוליא רמון וכו'. אמר המלקט הר"ש והרא"ש ז"ל [הוכיחו] מכח קושיית בקיאות דתוספתא דנקב שאינו עשוי בידי אדם על ידי מירוח מגיל אפי' במוליא רמון: שיעורו במשקים כל"ל.

יכין תפארת ישראל יכין

הכלי או קרקעיתו: פג) בכמוליא זית: פד) בכוכום משקה גרסינן. וכל שיעורי נקבים דהני בפרקן היינו רק לאמשעינן דכשנקב פחות משיעור האמור בו א"ל לסתמו. ואפ"ה מגיל בלמ"פ. אבל כל שהנקב כשיעור לריך לסתמו אם יגיל בלמ"פ. ואפי' כשהנקב גדול מהשיעור מהני בו סתימה. עד שינקב רובו או כמוליא רימון. דאז אפי' סתם גם הנקב ההוא איט מגיל בלמ"פ. מדכבר בטל בתורת כלי לגמרי והו"ל כאוכלין שנבלן בטיט דאינו כלמ"פ להגיל. וג"ל דכלי שאמק"ע שאינו עשוי לאוכלין לא מהני מירוח. ואם נפחה במוליא זית בני מירוח ובפחות מכלן לא בני מירוח. ובגמ' במסכת שבת (פו.) מוכיח דכלי גדול [שניקב] במוליא רמון. וכלי קטן שנפחת ברובו. אין מירוח וסתימה מועילין בו. ומוב איט מגיל בל"פ. כיון דבטל מחורת כלי. ואם מרחו נעשה כאוכלים שגבלן בטיט שאין הטיט מגיל: **שיעורו במשקין.** בכוכום משקה: **העשוי לך ולכך.** למשקין ולאוכלין: **מטילין אותו לחומרו.** ואם ניקב בכוכום משקה איט מגיל בל"פ. **עד שיומרת:**

הלכתא גבירתא כללא דפרק ט

משנה א כל שהטומאה ברצפת התנור משוקע בגומא ומגולה להתנור בכדי שיגע בו בצק בינוני כשושיבורו מטעל להגומא. הו"ל כמונח הטומאה באויר התנור. כלי שנגבל בטיט שתוך מצילת התנור שטוקף צמ"פ. והוא באהל המת. אע"ג שהכלי נראה בחוץ. אם רק אינה בולטת לחוץ. הו"ל כתנור. ולא נטמא רק כשנטמא התנור[ונ"ל דאפי' כשהנקב שבו מונח הכלי הוא מפולש לתוך התנור. והנקב גדול כמלוא כוש. רק שהכלי ממלא וסותם הנקב. והיא נראה בחוץ. לא אמרינן דכיון שהנקב כמלא כוש. הרי נכנסה טומאה דרך הנקב (כמשנה ה) אע"ג שהכלי ממלא וסותם הנקב. הרי כל כלי המק"ע אינו חוצץ בפני הטומאה (כאהלות רפ"ו) וא"כ יטמא התנור וגם הכלי שתחוב בהנקב. די"ל דהכא שאני דהשבינן להכלי שבהנקב כמיט התנור ולא גרע מאילו בטלו להיות שם לעולם ושפיר הוצץ בפני הטומאה]. ובנגבל כלי תוך טיט מטעת החבית ואין הכלי בולט חוץ להמנופה. רק נראה בחוץ או דוקא בנגבל מול פה החבית. ניצל בצמ"פ שבחבית. ולא כשנגבל בהמנופה מן הצד. דלא דמי לגבול בטיפול תנור. שצריך כולו להתנור. ובנראה תוך החבית צריך שלא יבלוט לתוכו. ואם יבלוט צריך שיהיה מכוסה כקליפת השום בטיט. דאם לא כן הו"ל כמונח בתוכו שאינו ניצל כמשנה ב':

משנה ב כלי מתכות שמונח תוך כ"ח הטוקף צמ"פ באהל המת. הכ"ח ניצל ולא הכלי מתכות שתוכו הוא. משום גזירת כ"ח ע"ה:

משנה ג אין מחזיקין טומאה ממקום למקום. אף כשג"ל שנשתנה נוף הטומאה ביני ביני. לפיכך שרץ שנמצא תחת רצפת התנור. לא אמרינן שמת במקום אחר ונפל מת לאויר התנור. אלא אמרינן חי נפל. ונשתנה ברצפה ומת. או דתלינן שקודם שהושב התנור כבר הי' שם תחת הרצפה. ורק במוכח לטומאה לא תלינן בדבר שאינו מצוי כל כך:

משנה ד משקין בלועין בספוג או באבנל או בנמי. אין אלו מצילין להמשקין מלהכנים להן טומאה או להוציא מהן טומאה. משום דהמשקין שטונין בתוך עשויין להכניסן או להוציאן. ומ"ש מחשבי בכנוסין בכלי. וא"כ א"א שינצלו רק בסברת תוך תוכו. והרי פיות של ספוג וחבירו חג"ל פתוחין הן להוך חלל התנור. ואין כאן תוך תוכו:

משנה ה משקין טמאין בלועין בחרס ונפל להתנור והוסק. נטמא התנור מריצאו בהיסק. אבל משקין אה"ט שנבלע בחרס. אף כשלא הוסק התנור שנפל לתוכו החרס. נטמא התנור. כשטקפיד להוציא המשקין מהחרס. נפת הבלוע שמן טמא. אם ידוע שיש בהנפת עדיין מהשמן. נטמא התנור כשהוסק אחר שנפל לתוכו הנפת. ומן הסתם יש בו משקה עד יב"ח משכבשו הזיתים:

משנה ו משקין טהורין שנבלעו בנפת. ויצאו מהן ע"י שדרכו טמאין עליו. טהורין מריצאו שלא לרצון. רק בלוע מכע"ח מציל מלהוציא טומאה ומלהכנים. ולא בבלוע בכלי רק בצירוף צמ"פ. **צמ"פ** אם"צ על כלי שמתטהר בטקוה. צמ"פ אם"צ רק מלהכנים ולא מלהוציא טומאה. **בלוע** בכלי אף שאינו מציל וכראמרן. עכ"פ באינו יכול להוציא הפנימי בלי שבירת החיצון. חוצץ מלהטמא בשנגע טומאה בחיצון. דאין כלי מתטמא רק מאב הטומאה ואפילו אבי אבות שנגע בחיצון. והחיצון היא פשוטי כלי עץ שאטק"מ. הוצץ ולא נטמא הפנימי:

משנה ז כמין שדבוק בטיט שבצמ"פ בתנור אם נסדק הטיט [ולרמב"ם (פכ"ב ממא"מ) דאיט שנסדק גם התנור בעצמו סטוק להסרידה] כשהסדק רחב כמרדע אבל בידי אדם לא מהני מירוח אף בנמון ובכוב. לוקי הטיה דתוספתא נשיקב ממילא. משום דנעשה בידי אדם דהא כל פחת בידי אדם הוא ומגיל בל"פ. והכא"מ ג"כ הטעתיק כל דברי הר"ש. ויש לדקדק למסקנת הר"ש דמתני' בידי אדם הא לגיל תני גבי מירוח בידי אדם טמא בכל שהו והכא אמתי מגיגיך שיעור כזית ואין לחלק בזה בין ניקב המירוח לנוף שכלי כיון שנעשה בידי אדם פחת הוי. ולמ"ש הרמב"ם כ"ש דלגיל בכוכום משקה ניחא דהטיה דלגיל בעשוי למשקין תני לה בכל שהו וא"כ בעשוי למשקין תני בטנם משקה והיינו הך. ומ"מ הרמב"ם בתכוכו פכ"ב מהל' כלים. ולענין קושית הר"ש מתוספתא יש להרמב"ם פכ"ד מהל' כלים. ולענין דפי' דמתני' בידי אדם גדול בנמון וקבן בכוכו לעשו בפ"מ מ"ב. ומ"ש הר"ב דכלי גדול בנמון וקבן בכוכו לעשו בפ"מ מ"ב. ומ"ש הר"ב דכלי מרקמו חשיב כפחת וכפי ל"פ ע"כ ומשמע דזה דוקא בכלי מרקמן שמרקמן כמיעור זה אבל כלי מן בעמקמן בנמונים אפי' ניקב בזית לא מגיל. אבל הרלב"ד כתב בהגהות פי"ד מה"כ לענין הכלה מאויר הטומאה לא אזלינן בתר נקב המתקמן אלא בביטול תמיטו לתה בהוא שיוחד ע"ב ולפ"ז ה"ה בכלי מן אם הוא מיוחד לזיתים שיעורו ג"כ בזיתים דבני מירוח והכי מוכח בפ"מ מ"ב כמ"ש שם: **בצמיד** פתיל ובכוכום משקה. וכתב הר"ש מתני' דלא כב"ה ודלא

כמדת נבנס אם״צ בצמ״ם. וכשהסדק בכסוי עצמו שיעורו לבלי להציל כשרחב ממש כמותו. דהיינו שלא נכנס. ובניקב הטים שבעין והנור (ולרמב״ם הנ״ל היינו שניקב כותל התנור אפ״ל סמוך לעין) באמצע שיעורו כעובי כרש דולק. ובניקב העין עצמו מהצד. שיעורו ככרש שלא דולק. וכל זה בניקב מעצמו. אבל בניקב בכונה. אפ״ל בניקב משהו נתבטל הצמ״פ. ובנתנקב תכלי עצמו פני בנתבטל תשמישו שמקודם אם לאוכלין או למשקין. ואם לשניהן אוסרין להומרא. ואפ״ה מהני לצמ״פ כשסותם הנקבים ורק כשניקב במוציא ריטון או רוב הכלי. אז לא מהני לי׳ חו פתימה דאינו כלי כלל. והו״ל כמרחן בטיט:

סובר אין כלי חרס נעשה אהל לפכ״ח מסב״מ. ול״ל דכשהות נקוב בכ״מ דאינו מקבל טומאה רק מדרבנן מודה הרמב״ם דנעשה אהל. ועוד להתם ע״י דפנות אהלים שאני כמ״ם שם:

ר׳ עובדיה מברטנורה **כלים אלו כלים פרק י** תוספות יום טב

פרק י **א אלו** כלים. כלי גללים. שלא לפיעי בקר: כלי אבנים וכלי אדמה. דכל הני אין להם טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. ולכך מלילין בצמיד פתיל. ואע״ג דכל כלי פחות בכלי חרס משתעי קרא. בכלי שטומאה קודמת לפתחו דהיינו כלי חרס שמטמא מאוירו. מכל מקום שאר כלים נמי מרבי׳ שמלילים מדכתיב וכל: ועצמות הדג. אם עשה כלי מעצמות בריות שבים מלילים לפי שאין מקבלים טומאה. כדתנן לקמן בפרק יז כל שבים טהור. וכל כלים מעצמות העוף טהורים. דכתיב (במדבר יא) וכל מעשה עזים: פרט דרך פתחו. רש״י פ״ק דחולין דף כה. ומ״ש הר״ב מ״מ שאר כלים נמי מרבינן שמלילים. מדכתיב וכל. ומיהו לא מרבינן אלא אלו שהן טהורים. וז״ל הרמב״ם וכבר ביארנו [רפ״ב] שכלי [חרס וכלי] נתר טומאתן שוה. מטמאין מאויריהן [נתאמת מזה] שכלי חרס וכלי נתר מלילין. ולמדו שאר הכלים הנמנין בזאת ההלכה מק״ו והוא אמרו אין לי אלא כלי חרס. כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה מנין. ודין הוא ומה כלי חרס שהן עלולין לקבל טומאה. הרי הן מלילין בצמיד פתיל באהל המת. כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאינן עלולין לקבל טומאה אינו דין שילילו בצמיד פתיל. ובאור עלולין. מוכנים ומזומנים. ע״כ. ומאמרם זה הוא בספרי פר׳ חקת ובמויה בלשון הזה. וכל כלי פתוח. אין לי אלא כלי חרס וכו׳. עד אינו דין שילילו לצמיד פתיל באהל המת. ומסיים ת״ל וכל כלי פתוח. ולריך לומר דאע״ג דאתאן בק״ו טרח [וכתב] ליה קרא ורבינהו ולא נרלה לחכמינו ז״ל לרבות בו כל הכלים. אפילו אותן שאין באין בק״ו: **בלי אדמה.** עשוי מעיט. אלא שאינו מלרפו בכבשן מעשה ידי יולר דנהוי קרוי כלי חרס. רש״י פ׳ במה אשה דף נח. ועיין לעיל סוף משנה ב פ״ג: **ובלי נתר.** מפורש רפ״ב: **עצמות הדג.** כתב הר״ב. [*לפי שאין מקבלין טומאה כדתנן לקמן פי״ז משנה יג. ושם שנינו חוץ מכלב המים. ואע״ג דדברי ר״ע הן. הא פסקו כמותו הר״ב והרמב״ם שם. והטעם נראה לפי שאין חולק עליו. וממתניתין דהכא אין ראיה דכיון שאין אלא כלב המים היולא מן הכלל. ל״ק דלא קתני לה חוץ. והרי אף במקום שנאמר [בו] חוץ אין למדין ממנו כמ״ש בפי״ד משנה ג׳. ועוד דאע״ג דאפשר דפליגי. הא הוי סתם ואח״כ מחלוקת. אבל בחבורו של הרמב״ם פ״ח מהלכות כלים. לא כתב החוץ מכלב הים כלל. נראה ודאי

מלאכת שלמה

פרק י א כלי גללים. שלא לפיעי הבקר אבל כלי שיש הן בכלל כלי אבנים והרמב״ם ז״ל מס׳ גלים שיש*) וכן פי׳ רש״י ז״ל נ״כ בפ״ק דשבת דף ט״ו אבל בפ׳ במה אשה דף נ״ח פי׳ לפיעי בקר וכן בכמה דוכתי ועיין בתוס׳ מנחות דף ס״ט ע״ב ועיין במ״ש בפ״ה שני דטוקלין. ואע״ג דכלי גללים אינם מקבלין טומאה אפ״ה אינם מלילין משום אהל בלתי המרתה רק בכסוי בעלמא משום דלא שייך אהל בכלים כי אם בתנור חדש כדלקמן סי׳ ז׳ ובכלי שהות מחזיק מ׳ סאה כתב הראב״ד ז״ל שהוא מליל משום אהל בכסוי בעלמא ואין לריך המרתה: **כלי אדמה.** פי׳ רש״י ז״ל גרים מסכת יומא כלי אדמה שאין עשויין ככלי חרס בכבשן אלא מן האדמה הן שהיא באבן רכה וחוקקים ממנה כלים ע״כ. וגם בפ״ק דשבת כתב כלי

*) שמוה דלפנינו מנוחל בהיפך שכר״מ זומה לבני המפ׳ שיש:

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

פ״י א) כשהן שתומין באהל המת מלילין עצמן ומה שבתוכן מלהטמא. והיינו משום שהן עצמן המק״ע ואפי׳ כ״ח שמק״ע מהוכו. עכ״פ אמק״ע מגבו. ותוכו הרי שהוא בצמ״ם. לפיכך גם הוא מליל בצמ״פ: ב) שנעשו מלפיעי בקר: ג) שנעשו מעיט ולא נגרפו בכבשן. ולא אמרינן דהו״ל כאוכלין שנבלן בטיט. שאמ״ל באהל המת. דהכא שאני. מדנתיבשו ורחוי להשתמש בהן כך. וגם שם כלי עליהן. וכל הגך שנזכרו במשנה עד הכא. אמק״ע בלא אפי׳ מד״ס: ד) הוא מין אדמה שעושין ממנה כלים. ומשתמשין בהן גם לא בלי לירוף בכבשן [עי׳ ע״ז דל״ג]: לאו

משנה אחרונה

פרק י א כלי גללים וכלי אבנים. פי׳ הר״ב דכל הני אין להן טומאה לא מד״ס ולא מד״ס ולכך מלילין וכו׳ עכ״ל הא דאין להן טומאה הייט טומאת מגע ומדרס אבל מבאתא בהו טומאה אם הקנה אבן לע״ז ונשתמשה לה כדאיתא בתוס׳ ע״ז שתטמאה כגדה לו בשבת. וכן אם עשאה גולל לקבר ממה מדאורייתא וס״ה לענין הגלל בע״פ אם נטמא בטומאת גולל לו בע״ז אינו מליל בע״פ שבל הטמא אינו מליל כמו שמי ומערב המטובלים בפי״ג דאהלות אלא דמתני׳ לא מיירי בהכי. אלא בטהורים שאין מקבלין טומאה אם הייט אומרים דטמא מדרבנן מליל והיא קבלת הר״ש בפי״ג דאהלות שטמא מד״ס מוקן בחלון. איכא למימר דאפי׳ גולל מוקן שהכי לריך הפוסקים אין טומאת גולל דאוריתא אלא בשהו מחובר לקבר ומשפיעים אינו אלא מדרבנן כמ״ש פ״ב דאהלות והכא שבכיסו לאהל והקיפו בע״פ אינו טמא אלא מדרבנן וכן טומאת ע״ז אינה אלא מד״ס ומליל. אלא שבעיקר קבלת הר״ש דטמא מדרבנן אין

ציונים

א אלו הכלים. תוס׳ שבת מה: ד״ה ואין. ע׳. ד״ה ולבמין. מו״ל פפ״ל מהלי׳ פ״מ ה״ל: כלי גללים. שבת נח. מיי׳ שם פ״ו ה״ג ג׳: עצמות הדג שבת קח.:

חדושי מהרי״ח

פי״ א במשנה א [תוי״ט ד״ה] **כלי** גללים כו׳ ולא נראה לחכמינו ז״ל כו׳ עכ״ל. ולי נראה דאי אפשר לרבות דא״כ למה כתב רחמנא וכל כלי פתוח הוה למכתב סתם וכל כלי אשר אין צמיד כו׳ אלא ע״כ למעוטי שאר כלים וא״ל דכוונת הרב תוי״ט דלמה להם לומר מלתא דאתי בק״ו טרח וכו׳ ליטא להם דעל ק״ו לא צריך קרא ולהכי כתב קרא כלי פתוח כדי שנלמוד בק״ו מתיבת פתוח ואיתר תיבת כל לרבות שאר כלים ז״א דהדר קושיא לדוכתיה דלא לכתוב תיבת פתוח רק כל כלי כו׳ וא״כ כו׳ אלא מתרבו דהי מניהו מסקת אלא ע״כ מתיבת פתוח למעט שאר כלים ומכל לרבות מה שהוא בק״ו ודו״ק:

תוספות אנשי שם

פי״ א כלי גללים. פתח בהני מקום דאתו מדרבנן ומביני ליה ומה דלא הנח כ״ח בתחרומה ס״מ דיין דתנא הני דגללים ואבנים ואדמה תנא בתרייהו כ״ח דדמי לאדמה ובתר הכי הני אידך. (ס״ג): תוי״ט ד״ה **כלי** גללים כלי אבנים כו׳ עכ״ה וכתב כו׳. וגם זית רענן בפי׳ על הילקוט הביא בשם ס׳ ברית אברהם דמתרץ דאיכא למיפרך מה לכ״ח דאיכא מנו מתוך שמליל ע״ש מליל על אחרים ע״כ והוא ז״ל כ׳ וז״ל דאיכא למימר דבר המקש״ע מליל יותר כמ״ש הר״ש פי״ב דנגעים ע״כ. (לה״מ). וז״ל דס״ל דהנהו כלים שאינ״ל טומאה כלל יגיע מכוסה אע״פ שאין ב״ש כמו שמלילים בבית המטבע אליבא דר״י בנגעים פי״ב ה״ב יגיע באהל המת דתנינן נמי חד דבנא כיון דא״ל טומאה כלל להכי מיצטריך קרא לרבות שיהיה דינם כב״ח ואינם מלילין אלא בצ״ם. (מתתתת בנימין): בא״ד **ולא** נראה לחכמינו כו׳. וז״ל דא״ל לרבות שאר הכלים כיון דכל הכלים מק״ם מבנו חוץ מכ״ח וקי״ל דכלי טמא

מיט

ודלמי שחזר בו ממה שפסק בפירושו דהלכה כר״ע. ומשנתינו דהכא כתב הרמב״ם כלשונה בפרק כ״ח מהלכות טומאת מת. ומן התימה דהכ״מ לא הרגיש בזה. וגם ה״ל לכתוב שפסק דלא כר״ע משום דיחידאה הוא. וגם להסתייע לו ממתני׳ דהכא. ומכל מקום אינא מסתייע. מהא דהרמב״ם בחבורו איט פוסק כר״ע. למה שפירשתי במשנה ט׳ פ״ז דנזיר. דלמאריגן כתם ואח״כ מחלוקת אין הלכה כסתם. שפירושו וחזר בחילוו אין הלכה כסתם. אבל לא לומר שהלכה מוכרעת כהחולק על הסתם. ומ״ש הר״ב] וכל כלים מעלמות הטוף טהורים: דכתיב וכל מעשה עזים פרט לעופות. כמו שכתבתי ברים פ״ב משנה דגמ׳ דחולין סוף פ״ק. ויש לדקדק אמאי שייריה. וג״ל דכיון דלא סולן טהורים שבמקלתן גזרו. כדהגן לקמן פי״ז מתניתין יד. הלכך כיון דלאו מלתא דפסיקא היא לא תני ליה. ושייריה: ועורן. שעור הדג לא יטמא. מאמרו לו בגד לו עור. ובאה הקבלה לומר מה בגד מן הגדל בארץ. אף עור מהגדל בארץ. הרמב״ם: ובלי עץ הטהורים. פי׳ הר״ב כגון כלים גדולים וכו׳. כדתנן לקמן ריש פט״ו. ועיין מ״ש ברים פ״ד דאהלות והרמב״ם כתב. ואפשר שתיל פשוטי כלי עץ לפי מה *)שאפשר. וזה כשנקח לוח פשוט מעץ. ונשימהו על פי כלי מאלו הכלים עוד יקיפו בו צמיד פתיל. הנה יגיל כל מה שבתוך התבית. ע״כ. וכדתנן לקמן במשנה ו. נסר שהוא נתון על פי התנור וכו׳. ולזה הוא שנתכוין בחבורו ריש פרק כ״ח מהלכות טומאת מת. ולא כמ״ש שהוא ממשנה ו פ״ה דאהלות. דהתם לענין אהל המגיע שניו. ודברי הרמב״ם בהלכת צמיד פתיל הן [*ומ״ש הר״ב הבאים במדה. לשון משנה ג בפרק כד]: היו כפויים על פיהם. וכשם בגובהן טפח. כמ״ש בשם הרמב״ם במ״ו פ״ה דאהלות. ועיין במ״ש במשנה יג פ״ט דאהלות:

מלאכת שלמה

כלי אדמה דלאו על ידי נטל הוא ככלי מתר וכלי חרס ע״כ: ועצמות חיה שבים ועורה. גרסי׳ וכן הגיה הרי״א ז״ל: רבי

*) נ״ל שאפשר

פרט לעופות: כלי עץ הטהורים. כגון כלים גדולים הבאים במדה שמחזיקים ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש. דלא מקבלי טומאה. דבעינן דומיא דשק שמטלטל מלא וריקן. וכיון שהם גדולים כל כך אין מטלטלים מלאים. ומלילים בצמיד פתיל: מפיהן. שהצמיד פתיל בפיהן: מצדיהן. אם נקבו בצדיהן

ועורו. עצמות חיה שבים ה) ועורה. וכלי עץ הטהורים ו) מצילים. בין מפיהם. בין מצידיהן ז). בין יושבין על שוליהן. בין מוטין על צדיהן. היו כפויים על פיהן ח). מצילים כל שתחתיהן עד התהום ט).

ה) לאו דוקא יש. אלא מכל הגדול במים. וה״ה הנעשין מעצמות שופות שג״כ אמרק״ע [כפי״ז מ״ד] ואפ״ה שייריי תנא. משום דלא פסיקא ליה. דהרי לקמן מוליא מהכלל כלף העוז ולא סני ליה למתני׳ ועצמות הטופות חוץ מכלף העוז. דהרי בתוספתא [כלים ב״מ פ״ז] קאמרינן דעוז לאו דוקא אלא כל כלי מכלף חזק של שוש עוף מק״ע. ואפי׳ כלי שמקליפת ביצה חזקה. אלא שדברו חכמים בהווה. להכי שבקה לגמרי מלמתני׳: ו) שמחזיקין ארבעים סאה בלח. והוא אמה על אמה ברום שלש אמות שאמק״ע. מדאין מתעלטל כשהוא מלא. ע״י אדם יחידי. וה״ה אין בהן טומאה: ובלי עץ הטהורים. פי׳ הר״ב הבאים במדה. והרמב״ם פי׳ פשוטי כלי עץ כגון נסר פשוט. וכ״כ בחבורו פכ״ח מהמ״מ. והכ״מ כתב שם שהוליא זה ממתני׳ דפ״ה דאהלות. אם היה נסר מלא או קרידה כו׳ ע״ש. ואינו נכון דהתם לאו לענין ט״פ הוא אלא בכיסוי בעלמא בדפטת אהלים. אלא מכאן כתב כן דהייט כלי עץ הטהורים. וכ״ל דה״פ קפיטה וכן אם ניקב כדי מהתתו שעדיין חשוב כלי ומגיע בל״פ כדפי׳ ק״פ דלעיל. וכל הני בכלל כלי עץ הטהורים ניהו. וה״ה דה״מ למיתני כלי עור הטהורים דכל הטהור בכלי עץ טהור נמי בעור דמשק יליפי׳ להו. ומדתני קתמא כלי עץ הטהורים משמע דאפי׳ הם ראויים למדרס מדאורייתא דפשוטי כלי עץ ועור מיטמאין במדרס מדאורייתא מסברת הש״י ק״פ המגיע מכתב שאין הטומאה נכנסת דרך נקב אלא דרך הפתח דכתיב וכל כלי פתוח קמ״ל דנקב נמי בעי מיכוח. והתוס׳ שם כתבו לפי׳ הש״י מליון לפרושי דלאו בניקבו מלדיהן אייני הכא אלא בעשה הפתח מלדו. ולפ״ז לא אתפרש מאי קמ״ל: בין מונחין על לדיהן. מראה דלריך למיתני הא משום דבשי למיתני היו כפויין מליון ולא תני לה בהדי הכך דה״ל למיתני בין יושבין ובין מונחין ובין כפויין. להכי תני כולהו ביוחי ולא כליל כמי כפויין בהדייהו לאשמועינן דכפויין לאו בל״פ אייני כמו איזך אלא כפויין בלא ל״פ מליון משום אהל כמו שמפרש הרמב״ם. וה״א ליה הך סברא דכפוי הוי אהל. ומיהו משום ל״פ לבו״ע אין כפוי מגיל בל״פ דמודה ר״ק דל״פ עליו ולא ע״ב. אבל הרא״ש מפרש דכפויין מליון בל״פ כגון שמיכה פיהן באהל ויש נומא תחתיהן באהל ובהם אוכלין ומשקין מליון ע״כ ואפ״ה ר״ק ס״ל דל״פ ע״ג נמי מגיל ואים ליה הך דבשא ל״פ עליו ולא ע״ב וכ״ת לקמן לחכמים בר״ה. ומ״מ פי׳ הרמב״ם דחוק דהא איהו ס״ל דאין ל״פ נעשה אהל אפי׳ כפלו כמ״ש בחבורו פכ״א מהמ״מ והיכי קתני כל אלו מליון ובפירושו כאן כתב בעצמו דזה ר״ת בל״ה שהיי אינו נעשה אהל ע״כ והוא דחוק דמשמע דאהל הני קאי. וכ״ל דלא ניחא להרא״ש לפרש בכפויין מליון משום אהל דלעמיתה אזיל דבדא״ח דאהלות מפרש גבי סקורטיא וקטניא שנעשו אהל מוליין בפני הטומאה אע״פ שמקבלין טומאה מליון דאהל אע״פ שמקבל טומאה מוליון וכ״כ הר״ש שם והלכך ניכא לפרושי הכא דכפויין משום אהל מליון. דא״כ מאי איכיא בפירוש דאפי׳ שמחין מליון. והרמב״ם לעמיתה דלית ליה אתם הך סברא דאפי׳ המקבל טומאה כשהוא אהל ואומרים בה עמוד ונעשה מלאכתו כדלעיל פ״ב וכן כלי שניקב כדי שיכרתו כיון שראויה לשום תשמיש אומרים בו עמוד וכו׳ אלא דקשיא לי הא דדייק בש״ס אתם מי לא עסקינן דיחדו לאשתו נדה כו׳ ומאי דיוק הוא הא קא וכל כלי פתוח מיירי בכלי שאם שהטומאה קודמת לפתחו ובהא לא מסכי יחוד שהרי אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו אלא מדברי התוס׳ שם משמע שאם יחדו לעולם שתשב עליה כל ימי׳ ייחוד כי האי מהני ול״ל שכיון שיחדו לעולם אין מ״ל עמוד. וא״כ ס״ה מתני׳ נמי איכא למידק הכי לענין קפיטה או בשבר כדי שהרכתו מי לא עסקינן דיחדיהו לעולם ואפ״ה מליון. ואיפשא שפקי דל״ו: בין מלדיהן. פי׳ הר״ב כשניקבו מלדיהן וכ״כ הר״ש. וגלאה דאיצטריך לאשמועינן לאפוקי מסברת הש״י ס״פ המגיע שכתב שאין הטומאה נכנסת דרך נקב אלא דרך הפתח דכתיב וכל כלי פתוח קמ״ל דנקב נמי בעי מיכוח. והתוס׳ שם כתבו לפי׳ הש״י מליון לפרושי דלאו בניקבו מלדיהן אייני הכא אלא בעשה הפתח מלדו. ולפ״ז לא אתפרש מאי קמ״ל: בין מונחין על לדיהן. מראה דלריך למיתני הא משום דבשי למיתני היו כפויין מליון ולא תני לה בהדי הכך דה״ל למיתני בין יושבין ובין מונחין ובין כפויין. להכי תני כולהו ביוחי ולא כליל כמי כפויין בהדייהו לאשמועינן דכפויין לאו בל״פ אייני כמו איזך אלא כפויין בלא ל״פ מליון משום אהל כמו שמפרש הרמב״ם. וה״א ליה הך סברא דכפוי הוי אהל. ומיהו משום ל״פ לבו״ע אין כפוי מגיל בל״פ דמודה ר״ק דל״פ עליו ולא ע״ב. אבל הרא״ש מפרש דכפויין מליון בל״פ כגון שמיכה פיהן באהל ויש נומא תחתיהן באהל ובהם אוכלין ומשקין מליון ע״כ ואפ״ה ר״ק ס״ל דל״פ ע״ג נמי מגיל ואים ליה הך דבשא ל״פ עליו ולא ע״ב וכ״ת לקמן לחכמים בר״ה. ומ״מ פי׳ הרמב״ם דחוק דהא איהו ס״ל דאין ל״פ נעשה אהל אפי׳ כפלו כמ״ש בחבורו פכ״א מהמ״מ והיכי קתני כל אלו מליון ובפירושו כאן כתב בעצמו דזה ר״ת בל״ה שהיי אינו נעשה אהל ע״כ והוא דחוק דמשמע דאהל הני קאי. וכ״ל דלא ניחא להרא״ש לפרש בכפויין מליון משום אהל דלעמיתה אזיל דבדא״ח דאהלות מפרש גבי סקורטיא וקטניא שנעשו אהל מוליין בפני הטומאה אע״פ שמקבלין טומאה מליון דאהל אע״פ שמקבל טומאה מוליון וכ״כ הר״ש שם והלכך ניכא לפרושי הכא דכפויין משום אהל מליון. דא״כ מאי איכיא בפירוש דאפי׳ שמחין מליון. והרמב״ם לעמיתה דלית ליה אתם הך סברא דאפי׳ המקבל טומאה כשהוא אהל

תוס׳

היו כפויין. מיי׳ שם פכ״א ה״ב:

תוספות חדשים

פ״ו מ״א [תוי״ט פר״ה] עצמות כו׳ הלכה כאתם כו׳ וכ״ג דמש״ה לא פסק הרמב״ם כר״ע משום דאתם שם דלא כוותיה במשנה י״ד בריבוי ובמתיני אין נכנס עומאה ע״ש ולא ס״ל מ״ש התי״ט שם דתון לאו דוקא כו׳ דכל מקום שאינו מוכרח לומר כן אין אומרים כן דא״כ ה״ל להביא ראיה מזה שם בעיבוכין דף כ״ז ע״א. (ממהוכ״ת וצ״ל):

אליהו רבא

פ״ו א ה״ג עצמות הדג ועורו עצמות העוף ועורו. וצ״ג עצמות היה שבים בכל שבים מין דג הוא כל דמות שיהים לו. ומו עצמות העוף מאי שייריי ובתוספתא קתני ליה אלא כדאמרן: היו כפויים על פיהן. ומרחן בעיט למטה בקרקע דאי לא מירחן אם יהי ל״פ. ואינו מגיל אלא עם דפנות אהלים כדהגן בפ״ה דאהלות וכיי תניא בתוספתא חנים שכפאה על הכותל ועל הקרקע ומירח ספונותיה עם הכותל ועם הקרקע מגלת על מה שבתוכה ועל מה שבקרקע:

תוספות אנשי שם

אינו מגיל בל״פ ממילא ל״ה לבאר כלים להגיל בל״פ רק כ״ה שאינם מק״ע מגבו אלא כלים שהן טהורין לגמרי. (מש״מ) הר״ה עצמות וכו׳ ומ״מ אלא מסתייע וכו׳. ולא עמיא לא ידענא היכי מסתייע מר מהא דיון דאיהו גופיי כ׳ לעיל בסמוך דמתני׳ דהכא ליכא למשמע אי כר״ע אי לא כוותיה דאפי׳ כר״ע ול״ק הא דלא אנא חון כדלע״ל. ולעולם אי מהא נימא דאה״ג דאי הוי אתם ואח״כ מחלוקת אין הלכה כאתם דוקא. ומ״מ בל״א דבריי אחי״ע דהתם נכונים בטעמם וי״ל אמיכות מהתוס׳ דרים ניהם.(ש״ל): בא״ד שפירושנו דאין זה בכלל הלכה כאתם כ״ל ודלא בהמעיים. (כ״ד): בא״ד וצ״ל דכיון וכו׳. לא ניח״ל לרבינו לומר תנא ושייר דפא שייר ממי גולמי כלי מתכת דהכא נמי לא מק״ע ופשוטא דמילין וכך שנוה בתוספתא ופסק כן הר״מ בפר״ח מה׳ טו״מ משום דיל״ל תנא תנא אלו ואח אמרת תנא ושייר מש״ה קאמר התי״ט דהא לא הוי שייכא כיון דלאו מלתא פשיטתא והכא גולמי כלי מתכות נמי יל״ל דלא הוי שייכא דלא תשיב תנא אלא כלים ומכי גולמי לאו כלים נינהו וה״ט נמי הכי״ב לא פי׳ כלי עץ המכתיבו אלא פי׳ כלי הבא במדה ולא פי׳ נמי פשוטי כ״ש ואע״פ שהדין

בלדיהן והקיפן למיד פתיל: ר' אליעזר מטמא. קסבר כפוי אינו מגיל. ואפי' מרחו למטה בקרקע. שנאמר למיד פתיל עליו. ולא למיד פתיל על גבו. ואין הלכה כרבי אליעזר: על הכל מצילים. כל הני כלים דתנן במתני' מגילין על כל מה שבתוכן. בין היו בתוכן כלי שטף. בין כלי חרס. בין בגדים בין אוכלים ומשקים. חוץ מכלי חרס. שאין מגילים אלא על אוכלים ומשקים וכלי חרס שבתוכן. דברים שאין להן טהרה במקוה. ולא על כלי מתכות ובגדים. שיש להם טהרה במקוה. וטעמא פרישנא בפרקין דלעיל. ומשנה זו לאחר חזרה. שחזרו ב"ה להורות כדברי בית שמאי: ב במה מקיפין. במה סותמים פי הכלי או מדבקים הכסוי על פי הכלי ויחשב ל"פ: גפסים. מין סיד הוא ויותר לבן מסיד. ונשרף בכבשן כמו הסיד: חרסית. כתיש חרסים ולשים אותה במים: בעץ. הוא בדיל. אית הבדיל מתרגמינן ית אבלא. ותרגום ירושלמי בעלא: שהוא פתיל ואינו צמיד. כלומר כיסוי הוא. אבל אינו מחובר ומדובק יפה ע"פ הכלי: לא בדבילה שמינה אין מקיפין לא בדבלה שמנה כו'. כתב הר"ב ואע"ג דמגיליס שהרי לא הוכשרו כו'. גזירה שמא יוכשרו כו'. [*והיינו דתנן שלא יביאנו לידי פסול. וכ"כ הר"ש בהדיא. וקשיא לי ליטנא דשלא יביאנו. דמשמע מינה דאיסורא קעביד אם יביאנו כו'. והל"ל שמא יבא כו'.

רבי אליעזר מטמא (א). על הכל מצילין (יא). חוץ מכלי חרס (יב) שאינו מציל. אלא על האוכלים ועל המשקין. ועל כלי חרס (יג): ב במה מקיפים (יד) בסיד ובגפסים (טו) בזפת (טו) ובשעוה בטיט ובצואה בחומר ובחרסית (יז). ובכל דבר המתמרח. אין מקיפים לא בבעץ (יח). ולא בעופרת. מפני שהוא פתיל (יט) ואינו צמיד (כ). אין מקיפין לא בדבילה

ח"נ. ב ובגפסים נמ"ל ובגבסם ונל"ו ונ"ל ובגבסם. שמינה

מלאכת שלמה

על הכל מצילין וכו'. משנה זו לאחר חזרה שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש וא"ל שהשנה שנשנית משנה זו להודיענו שאע"פ שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש הלכה כב"ה וזה מוסר גדול שמן הראוי לכל אדם להחמיר אע"פ שהיתה האמת בספק. הרא"ש ז"ל*): ב בְּחֻמָּר כך מצאתיו ממוקד: שהוא פתיל ואינו צמיד. שאינו מתמרח ויפרד מן הכלי וכתב ה"ר שמשון ז"ל ואם עשאו לחזוק ה"ז מציל ע"כ: אין מקיפין לא בדבילה שמינה וכו'. ועלה טובה קמ"ל דאם

*) דברים אלו הובאו בפ"י בשם מ"ב בשם כדרכו וכ' ע"ז וז"ל ודברים אלו צריכין באור ואם הכוונה לומר שלבך נשנית משנה זו להודיענו שלא מפני שהדין עם ב"ש חזרו בשם כ"ש כ"א מצד תומרת. צריך לדעת מה נשתנה דין זה מכל הדינים שנחלקו ב"ש וב"ה ואומרת למה לא חזרו להורות כדברי ב"ש לתומרת וצריך ישוב. ע"כ:

יכין

בהקרקע באהל המת טמא עד התחום [כאהלות פט"ו סוף מ"ה] אפ"ה כיון שכלי שתמק"ט כפוי כנגד הטהרה למעלה וממורח שפתו בטיט. מגיל על הטהרה שכנגדו למטה. אבל כל שלא מירח שפת הכלי סביב בקרקע בטיט אמ"ל על שתחתיו. רק כשיש דפנות אהל תחת השפה של הכלי. או למול שפת פה הכלי [כפ"ה דאהלות מ"ו] [רב"ש] (א): י) דס"ל דכל כלי כפוי אפי' ממורח בטיט אמ"ל מדכתיב למ"ש עליו. דהיינו שיהיה הלמיד דהיינו המרות. והפתיל דהיינו הכסוי שמהן יהיו עליו. דהיינו על שפת הכלי. ולא על גביו. ר"ל אבל אין הלמ"ש מועיל כשהכלי כפוי שלא מירח הטיט על אחורי שפת הכלי. דהיינו ע"ג. וכ"ש שאין הלמ"ש מועיל כשהוא תחת שפת הכלי. דבין כך וכך אין הלמ"ש עליו כמו שליותנו הורה. ולרבנן דוקא בכ"ח דרשינן הכי. שכפוי לא יגיל אפי' בממורח בקרקע בטיט. והיינו משום דלמ"ש שכתבה תורה. מפי השמועה למדנו דרק בכ"ח מיירי. שא"א שיגיל מטעם אהל. לפיכך צריך למ"ש. אבל שאר כלי שתמק"ט. אפי' כפוי מגיל. והיינו מטעם אהל. והרי אין במתניתין רק בשאר כלים אייריגן. וכדמסיק והני חוץ מכ"ח. וכן מוכח דאי רבנן נמ בכ"ח פליגי. א"כ עליו דקרא דמייתי ר"א. רבנן במאי מוקי ליה דאף דס"ל דעליו נמ בסמוך משמע [במתחות דס"ב א'. ושם פי"א מ"ה]. עכ"פ תחתיו ודאי לא משמע: יא) ר"ל כל הכלים הל"ל כשיש עליהן למ"ש מגילין על כל מה שבתוכן מלבסמת: יב) כשמוקף למ"ש: יג) כשמוקף למ"ש: יד) במה מדביקין וממרחין הכסוי בהכלי כדי שיגיל על שבתוכו בלמ"ש באהל המת: טו) הוא ג"כ מין סיד [גיפס] בל"א: טז) עי' לעיל [פ"ג סי' ס"ס]: יז) חרס כתוש שחזר ונבלו במים: יח) בדיל [לין] בל"א: יט) כסוי: כ) ר"ל אינו מתחבר

תפארת ישראל

פ"ו (א) ולרמב"ם (פכ"א ממו"מ ה"ג) אפי' כשאינו ממורח בטיט בקרקע מגיל כלי כפוי על שתחתיו. אם חגול הכלי הוא נפח על נפח. דאז מגיל מטעם אהל. וכן אוקמא רחוי"ט למשנתינו. וגם באהלות (פ"ט מ"ו ד"ה מיטור שאין) כתב כן. אבל כ"ח דלא שייך שיגיל מטעם אהל. רק משום למ"ש. להכי גם לת"ק דר"א אפי' ממורח בטיט בארץ אמ"ל מדכתיב למ"ש עליו. ולא שלמ"ש תחתיו אז מהגל. כך כתב הרמב"ם שם. ואני בעניי לא זכיתי להבין נפ"ז דברי התוספתא (ב"ק כלים פ"ז) דמיתי פלוגתייהו דרבנן ור"א בחבית שמרחה שפתותיה בטיט בקרקע לרבנן מגיל. ור"א ס"ל דכפוי אמ"ל. והרי כל חביות של חרס הוא אלמא דגם בכ"ח פליגי. ועכ"פ בממורח בקרקע מגיל לרבנן. אבל אינה"ק לרמב"ם דס"ל לרבנן בשאר

בועז

דאם מגיל מטעם אהל. אבל כ"ח דלא שייך שיגיל מטעם אהל. רק מטום למ"ש. אבל אם חגול הכלי הוא נפח על נפח. ולרבנן דוקא בכ"ח דרשינן הכי. שכפוי לא יגיל אפי' בממורח בקרקע בטיט. והיינו משום דלמ"ש שכתבה תורה. מפי השמועה למדנו דרק בכ"ח מיירי. שא"א שיגיל מטעם אהל. לפיכך צריך למ"ש. אבל שאר כלי שתמק"ט. אפי' כפוי מגיל. והיינו מטעם אהל. והרי אין במתניתין רק בשאר כלים אייריגן. וכדמסיק והני חוץ מכ"ח. וכן מוכח דאי רבנן נמ בכ"ח פליגי. א"כ עליו דקרא דמייתי ר"א. רבנן במאי מוקי ליה דאף דס"ל דעליו נמ בסמוך משמע [במתחות דס"ב א'. ושם פי"א מ"ה]. עכ"פ תחתיו ודאי לא משמע: יא) ר"ל כל הכלים הל"ל כשיש עליהן למ"ש מגילין על כל מה שבתוכן מלבסמת: יב) כשמוקף למ"ש: יג) כשמוקף למ"ש: יד) במה מדביקין וממרחין הכסוי בהכלי כדי שיגיל על שבתוכו בלמ"ש באהל המת: טו) הוא ג"כ מין סיד [גיפס] בל"א: טז) עי' לעיל [פ"ג סי' ס"ס]: יז) חרס כתוש שחזר ונבלו במים: יח) בדיל [לין] בל"א: יט) כסוי: כ) ר"ל אינו מתחבר

משנה אחרונה

מלמן והכא בטהורין שפיר מולן. פוד כתב הרא"ש שיש לפרש כפיוון מגילין אם היה פי הכלי מוקף ל"ש וכפלו על פיו ומומאה לעולה בקרקע מגיל על כל מה שבתוכו ע"כ משמע דס"ל אפ"ג דקוי"ל מומאה לעולה בוקעת בקרקע מ"מ בל"פ מיהה בוקעת. ומה שיש לדקדק זה כתבנו רפ"ש דאהלות. ונ"ל דהא דתנן פפ"ו דאהלות מ"ה חלנו מחרנו מומאה בנית וכלים בתלן אם אין במקום הכלים טפח כ"ש מומאים שחרנו של בית כמוהו עד התחום. הכא אם הכלי כפוי ומתחתיו רגילים כלים שאין בתקונן טפח ע"ש מהורים דהתם התלן נעשה חרנו של בית. והכא הקרקע שתחת הכפוי כיון שהכפוי חגיב אהל להרמב"ם אין זה חרנו של בית אלא של אהל והאהל מטור הוא וא"ש: על הכל מגילין חוץ מכלי חרס. משום דטלנו לית בהו לד מומאה חוץ מכ"ת במקבל מומאה ואיכא תשב מתא

נעמא ביד פ"ה. והכא אמי איכא למידק כלי עץ הטהורים דמגיב לעיל בין הבאים בתדה כדמפרש הכ"ב ובין פשוטי כלי עץ כיון דשייך בהו מדרס אמאי מגילין הא איכא בהו אמי הך תשבא גופא שמא בעמלא במדרס ביד ע"ה. וא"ל דבאים בתדה אין בהן דין מדרס דלא כמ"ש הכ"ב פכ"ד מ"ב אלא כדמפרש שם בסוף הפרק וסיא שמא הרמב"ם. ופשוטי כלי עץ אמי בנסר פשוט אינו גי"כ אין בו דין מדרס כמש"ל. וספינה אע"ג דהוי בכלל כלי עץ הטהורים לא שייך בה מדרס כיון שמיוחדת לפרקמטיא א"ל עמוד וכו' וכן כלי שניקב בכדי מהרתו כיון שראוי עדיין לתשמיש כל דהו א"ל עמוד וכו' כדפי' לעיל: חוץ מכ"ת. אפי' אי אינא דהשבא מד"ש מגיל והכא עיקר תשבא משום עומאה ע"ה ובעומאתו אמי מד"ש. שאי עומאה ע"ה דמשום תשב עומאה דאוריתא

נעמו

תוספות יום טוב

חוץ מכ"ת. שם פכ"ג הגי' ג': ב במה מקיפים. תוס' שנם ע"ב. ד"ה ולענין. מיי' שם פכ"ג ה"ח:

תוספות חדשים

[בר"ב סוף ד"ה] ר"א כו' ואין הלכה כר"ח. וכ"כ הרמב"ם משמע מדבריהם דכפוי מגיל בכל הכלים אפי' בכ"ח ואינו כן דהא בפכ"א מהט"מ הל' ג' פסק גבי חבית בפלה על פיה אינו מגיל אפי' מירוח. דמשמע גבי כלי חרס מודה ת"ק לר"א. והא דהיו כפוים על פיהן מגילין כו' לא קאי אלא אשאר מיני כלים ע"ש בכ"מ. וצ"ע על הרב בעל תוי"ט אלא הביר מזה: [תוי"ט ד"ה] חוץ מכ"ת כו' כמ"ש שם כו'. ע"ש שקשה דר"כ אדר"ב ולמ"ש התוי"ט ס"ה דאהלות מ"א בשם מהר"ם לאלה בין למיד פתיל לאהל. דבני קדלם דהוי הפסד מרובה לא גזרו אלא בכלי ע"ש. משא"כ סכא לענין ל"ש דהוי הפסד מועט שפיר גזרו אפי' בכלי חבר. לק"מ וכבר כתבתי בזה בפ' דלעיל: [לפנינו לא נמצא שם]:

חדושי מהרי"ח

[תוי"ט ד"ה]ר"א כו' ויש לפרש כו' עכ"ל. ונראה לי דדוחק לפרש כן דהלא הצמיד לפי דבריו הוא הקרקע מונח על פניו בדרכה ונ"ל דה"ש ולא צמיד פתיל על גביו פי' דכתיבים השולים שהוא גב הכלי הוא נעשה לו צמיד פתיל כלומר ולא על גביו כלומר מכח גביו נעשה הצמיד וק"ל:

תוס' אנשי שם

דין אמת וכדרך שכ' הפי"ש בשם הר"מ משום דההוא דף סוף אלא כלי ותנן כלים תנן. (ש"ל):תי"ט ד"ה ר"א כו' וכן הפתיקו הרמב"ם כו'. אלא למימרא דהרמב"ם פסק בתמוכו כר"א דמהיכא תיתי אלא שהוא מפ' דהדרשה דולא ל"ש ע"ג אמיתית היא ורבנן נמי דרשי לה ומאי דאמור רבנן מגילין כל שתחתיהן עד שהתם אלא בתורת ל"ש הוא דל"ש לא מיקרי בלא"ג אלא בתורת אהל שאהלין מגילין ומיירי בכל שאר הכלים חוץ מכ"ת וכ"ז ביאור יפה בפירושו שלא ע' שם בכ"מ ומ"מ רבינו הפי"ש ז"ל קיצר עוכא. (ש"ל):ב בטיט. היינו כמו טיט מיצות בחומר היינו טיט סיגר שעושין ממנו לבנים וכ"ת. (שם"מ):

ציונים

ג איתה מצלת. מיי' פ"ט מלכה ה':

חילופי גרסאות

ולא בבצק נכהל"י לא בבצק וכ"ס בל"פ תגנ בל"מ ור"ק ולא בבצק:

תוספות חדשים

משנה ב [בר"ב סר"ה] לא נדבלם כו' ואין דבר טמא מגיל. ועלה טוכה קמ"ל דבתוך כלי קודם לו תרומה אסור לגרום טומאה (הרא"ש):

אליהו רבא

ג היה בית אצבע אלה כו' טמאה. דמגופה לאו כלי היא ולא הוי תוך תוכה דומיא דסרדה דפ"ח:

תוספות אנשי שם

בר"ב ר"ה לא נדבלם כו' טמא יוכשרו. ע' ברא"ש (סוכה בהו"ת כלאן) ודבריו תמוה"ם דאם מיירי בתוך הכלי קודם לו תרומה אינו לגבי עלה טוכה רק דין גמור וכ"ל כי יש חסרון בלשונו ובל"ל ועלה קא משמע לן אי נמי מיירי בתוך הכלי קודם כו'. (טפ"ם). וק"ל דהא אמרי' בחגיגה כ"ם. דקדש אינו גאול בלל בל"פ. וא"ל דוקא בקדושת כלי עבוד רבנן מעלה דאינו מיגאל והכא"ם מיירי בקדושת פה. ע' פסחים לד. (רש"ם):

ג תוי"ט ד"ה מגופה כו' ובתוס הוסיף כו'. ולע"ד אין זה בתוס אלא להסביר טעמא למה שלא להלק בסברת ר"י אליביה, דהרמב"ם בין מגופה לבאר מיהות וקאמר טעמא לפי שמגופה החבית בין שפי החבית נכנס בתוכה וכו' משא"ם תביבא מיד אע"ג דתתרועעה ואיבבא בזה פי' מחולחלת להראב"ד מ"מ גם הרמב"ם וכ"ע נמי לא מצו לחלוק על המציאות דמ"מ האמת כן שפי החבית נכנס בתוכה שכרי המגופה הוא מיהות של טיט מבחוץ על כל פני פי החבית וממילא פי החבית בתוכה והמפרש שבין הרמב"ם להראב"ד דלהראב"ד זהו פי' המחולחלת בלו' תחולה שפי החבית כו' ולהרמב"ם לא כן הדבר אלא המחולחלת פייט בתרועעה. (מ"ע):

אבל] לשון הרמב"ם. וזה כולו משנה ראשונה אשר אמר אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י והשורש האמתי הוא משנה אחרונה מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י. כמו שבארנו בסוף [פ"ד ממסכת] ע"ז. ולזה יהיה הדין מקיפין בדבלה שמינה שאינו מוכשר. והדומה להן מן האוכלים ע"כ ועיין מ"ש שם [ד"ה לא בולרין]. ובסוף פ"ה דשביעית [ד"ה אבל]:

ג מגופת החבית המחולחלת. פירש הר"ב מהגעגעת כו'. ר' יהודה אומר מלגת דתשיב לה למיד פתיל הואיל ואינה יוצאה כו'. וכ"פ הרמב"ם והר"ש והקשה הראב"ד בפכ"ב מהל' ט"מ [הלכה ט]. שאם כדבריהם ה"ל לומר מירות שנתחלחל. כי המירות לא נקרא מגופה אלא ה"פ המגופה חלולה ופי החבית נכנס בה והיא מהודקת שאינה נשמטת מאליה. ר' יהודה אומר מלגת בלא מירות וחכ"א אינה מלגת. שדרך תשמישה הוא זה. כך כ"ל האמת. ע"כ. והכ"מ השיב על קושיתו. די"ל דלהכי לא תנן מירות משום דלאו בכל מירות שנתחלחל אר"י דמלגת אלא במגופת החבית שפי החבית נכנס בתוכה ואינה נשמטת מאליה עכ"ד. ובתוס הוסיף לבאר שפי החבית נכנס כו'. שזה פירוש מחולחלת להראב"ד. ואין כן להרמב"ם וסייעתו: ר"י אומר מלגת. פי' הר"ב דתשיב לה למיד פתיל דהא דתנן במה מקיפין בשיד ובגפסיס כו' ובכל דבר שהוא מתמרח. לא אתא אלא למימרא דקשה ע"ג קשה לא. דכותייהו דבעץ ושופרת דממעט לקמן. ודומיא דפקקה בזמורה וכו' [*דלקמן מ"ו]. דכולהו קשה ע"ג קשה ואינן מתחבריס יפה כדאמרי' במסכת שבת פ' במה אשה

מלאכת שלמה דף

דאם בתוך הכלי קדם לו תרומה אסור לגרום לו טומאה. הרא"ש ז"ל: שלא יביאנו לידי פיסול. פי' שמא יפלו עליהן משקים ויוכשרו ואין דבר טמא מגיל ובלע"ד דמתני' דלא כר"ש דלא חיים לטעם שמא יביאנו לבית הספסל כמו שכתבתי בפ' התערובת סי' ג'. והרמב"ם ז"ל פי' דבחולין מיירי וז"ל אין מקיפים וכו' וכל זה הוא למשנה ראשונה כו'. וז"ל בחבורו ומקיפים בדבלה שמא שלא הוכשרה ובנגלק שילוש במי פירות כדי שלא יטמא שדבר

שמינה ולא בבצק שנלוש במי פירות. ואע"ג דמגיליס שהרי לא הוכשרו לקבל טומאה אעפ"כ לכתחילה אין מקיפין בהן גזירה שמא יוכשרו שיפלו עליהן משקין המכשירים ואין דבר טמא מגיל: ואם הקיף. ולא בא עליהן מים לו אחר מן המשקין המכשירין הילו:

ג המתחלחלת. מתגעגעת ומתגדנדת.

שמינה כא). ולא בבצק שנילוש במי פירות כב) שלא יביאנו לידי פסול. ואם הקיף הציל כג): ג מגופת החבית המחולחלת. ואינה נשמטת כד). ר' יהודה אומר מצלת כה). וחכ"א אינה מצלת כו). היה בית אצבע שלה כז) שוקע בתוכה כח). השריץ בתוכה כט) החבית

לשון ותהחלחל המלכה: רבי יהודה אומר מצלת. דתשיב לה למיד פתיל הואיל ואינה יוצאה: וחכמים אומרים אינה מצלת. דכיון דמתחלחלה לאו למיד פתיל הוא והל' כחכמים: היה בית אצבע. של מגופה משוקע ונכנס לתוך החבית תשיב השרץ שבתוכה כאילו הוא

יכין **תפארת** **ישראל** **בועז**

יפה בהכלי: כא) מיירי אפי' לא הוכשרו עדיין לק"ט: כב) ר"ל אף דבנילש במי פירות אמק"ט. מדאינן מכשירין. עכ"פ שמא יוכשר שם בא' מז' משקין ויקבל טומאה מיד באהל המת. מיהו אי"ל דכל חשמיטו הוא שמא יוכשר בלי ידיעתו ומצלת שיבטמא מה שתוך הכלי ולאו אדעתי'. והרי דבר טמא אינו חוצץ [בב"ב י"ט ב'].ליתא דבשום דוכתא לא חיישינן שמא הוכשר וטמא. אם לא דמסתבר שהוכשר [במכשירין פ"ו מ"ג]. אלא הך תנא ס"ל דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י. ולפיכך הכא שנמוד הכלי במקום הטומאה חיישינן שמא בשמת יוכשר ויטמא מיד. וכדחיישינן כה"ג גבי תרומה [סוכה נ"ס ב'] . וכן משמע ליטנא דמתניתין דקאמר שמא יפסול ולא קאמר שמא יטמא. דמשמע דרק לפסול דבר שצריך טהרה חיישינן. ואנן קיי"ל דרק חולין הטבולין לתרומה אסור לגרום טומאה. אבל חולין ממש אף לידים שרי [עי' רכ"מ סוף הל' חולין]: בג) אם לא הוכשר: כד) שמתטעה בפה החבית. ועי"ז אפשר להוציאו משם בנקלות. רק שאינה נשמטת וטופלת מעצמה מתוך פה החבית. אעפ"י שאינה ממורחת בטיט: כה) דמדאינה טופלת בעצמה הו"ל כלמ"פ: כו) נ"ל דלרבנן אפי' מהודק יפה המגופה בפה החבית אפ"ה אמ"ל רק כשממורח טיט על הסדק שבין המגופה להחבית. וכדחזינן בזמורה [מ"ז] רק נקט מחולחלת לרבותא דר"י. דאפ"ה ס"ל דמגיל. דלדידיה דוקא במדובקים יחד דבר קשה בדבר קשה. וכגון אבן וחרס צריך מרוח. אבל מגופה שהוא טיט שמתיבש. שתחוב בחבית חרס. דה"ל רך בקשה המתדבקים א"ל מרוח: כז) הייט גומא שבמגופה שתוחב לשם אצבעו כשירצה להוציא המגופה מפה החבית. *כז) שבית חללו של הגומא בולט להוך החבית: כח) בתוך גומת המגופה:

משנה אחרונה דהו"ל

נגעו בה כמ"ש הר"ש פי"ג דאהלות מ"ה: ב שלא יביאנו לידי פסול. פי' הר"ב שמא יוכשרו כו' ועלה טובה קמ"ל שאם יוכשרו נמצא שלא תיקן כלום שלא הגיל וכ"כ הרא"ש. והרמב"ם אינו מפרש כן דלספקא לא חיים ואפי' אם יש בתוך הכלי תרומה וקדשים שאם יוכשרו יטמאו. לא חיישינן לספקא. וכ"ל דהרמב"ם לטעמיה אזיל שסובר לענין דלון דהכשר בטיט שבלטון יפלו המשקין על הפירות האלו כמ"ש ברש"ם מכשירין. וכבר ליכא למיחש כה"ג שהוא עצמו מחזר פליהן להגיעם מטומאה והיאך יחן עליהם משקין בלטון. ומיהו למאי דקיי"ל ברש"ם מכשירין משקין ממאים מכשירין אף אלא לטון אינם שיפלו מן המשקין שבבית שהם טמאין ומכשירין שלא בלטון. אלא ל"ל דלספקא לא חיים: ג ואינה נשמטת. פי' אם מעה החבית אין המגופה טופלת מאליה והך נשמטת אינה כמו נשמטת דמוכני פי"ם מ"ב: ר"י אומר מלגת וחכ"א אינה מלגת. ולריך טעם כיון שאינה טופלת מ"ש דחכמים ואמו מירות כתיב וכיון שאינה טופלת למיד הוי. ואי ס"ל כיון דמתחלחלת אין זה למיד א"כ מ"מ דר"י. ודוחק לומר דלמר הוי למיד ולמר לא הוי למיד. ונראה דמדאוריי"תא לכו"ע הוי למיד ומדרבנן פליגי דחכמים גזרו כל שאינו מהודק יפה שמא יבאו להקל גם בנשמטת וכ"י לא גזר ומיושב בזה הא דנקט מגופה ולא נקט מירות שנתחלחל כמ"ש הראב"ד. דל"ל דוקא במגופה מבית שהיא מלויה ביד הב אדם לתשמישן ויש שמהודקין יפה

ויש שאין מהודקין ונשמטין וגזרו הני אאו הני. אבל מירות דמעת בה כדי להגיל והדקו ואח"כ נתחלחל מלמא דלא שביתא לא גזרו בה. ולפי' הראב"ד לא הבנתי למה ליה לתנא למיתני ממולחלת דמאי ר"מ אם היא אלולה. ונראה דמחולחלת דנקט בלומר שדרכה להיות בן בדרך תשמיש. ועוד כיון שהיא מהודקת כמ"ש הראב"ד אפי' דרך תשמישו הוא מאי הוי. ובהא י"ל דכוונת הראב"ד נמי מעטמא דפי' לגיל דאי נימא דמהודק מגיל בלא מירות יבאו להגיל בכל כיסויי הכלים המהודקין וכיון שדרך תשמישן הוא לא יבאו לחלק ויגיגו גם בנשמטת. ומיהו בהא יש חילוק בין פי' הראב"ד לפי' המפרשים ז"ל דלהראב"ד אף בהודקים גזרו בכל כיסוי שדרך תשמישו ולהמפרשים לא גזרו אלא במתחלחל. ומיהו קשיא לי על הראב"ד דלגיל מהך בפכ"א מסע"ת דין ב' מפרש הראב"ד הא דתניא בתוספתא משפך אפי' מיהור אינו מגיל בכיסוי דבריו ר"מ וחכ"א מגיל. כתב דמייירי שהמשפך עומד ע"פ החבית כדרכו ומוקף ;"פ עם שפת החבית ונקבו קטנה בטיט ולר"מ אינו מגיל כיון שדרך תשמישו הוא עכ"ל ומה בין משפך למגופה דהכא לא פליגי אלא בלא מירה אבל במירה לא פליגי ולכו"ע מגיל אע"פ שדרך תשמישו הוא. ובני משפך פליג ר"מ אפי' במירה משום שדרך תשמישו הוא והוא דלא כחכמים ולא כר"י דהכא: היה בית אצבע שלה שוקע. נראה דהכא מייירי שהמגופה מופקעת ;"פ לחבית דהא בולי' פרקין בדיני נמיד פתיל מייירי. והלכך כהיא

שוקע

הוא בתוך החבית. ובית אלבע הוא המקום מן המגופה שאדם מכניס אלבעו לתוכו: אוכלים שבתוכה. שבתוך בית אלבע הסוקע וכנכנס לתוך החבית: טמאים. דמגופת החבית כחבית דמיא: ד הבדור. פלוט"א (ה) בלע"ז: הפקעת של גמי.*) לא אדרוך שכורכים אותו זה עם זה. ושוים אותו עגול כמין פקעיות של שתי גלומור"ס (ג) בלע"ז: עד שימרח. מלמטה של כדור או של פקעת. ולמעלה כדי שיכסה כולו מפני שהוא חלול: וכן מטלית של בגד. דכל הני חלולים גינהו. וכולהו אין מלילין אלא כשאין בהם שיעור לקבל טומאה: וקשרה במשיחה. בחוט דק כדרך שעושים כשמכסים פי הצוד

*) גמי לח כו' כ"ה בד"ו בבגד

החבית טמאה כח). השרץ בחבית. אוכלין שבתוכה טמאים ט): ד הבדור לא). והפקעת של גמי לב) שנתגן ע"פ החבית. אם מירח מן הצדדין לג). לא הציל לד). עד שימרח לה) מלמעלן ומלמטן לו). וכן במטלית של בגד לז). היתה של נייר לח). או של עור לט). וקשרה במשיחה מ). אם מירח מן הצדדין

ח"ג. ד וקשרה נכל הד"י קשורה וכ"ה בד"ש.

הציל

[דף מז] ואע"ג דרך ע"ג קשה גמי אמרי' התם דאינו חוזן במבילה דאינו מדבק יפה. ה"מ ע"ג בעלי חיים שאינו רשאי להדקו יפה שיעשה לו לצר כו'. תדע דלאו דוקא נקט התם סיד וגפסי' וכו'. דהתגן התם [בב"ק דק"ה] חבית שניקבה וסתמוה במרים הלילה ומיבעיא לן עלה התם כו' ואמרי' הכא במידי דקאי. אלמא דכל מידי דקאי מהני לגמרן סתימה כשסותם יפה. ותגן גמי בפ"י דכלים גבי ב' נסרים כו' [במ"ו] עשאן בסיגין ובשמנים כו' דמדבק וסותם יפה. כ"כ מהר"ם בפ"ט דאהלות מ"ג. ומש"ה כתב בפקיקת קש דהתם מהני גמי: טמאים. לגון הר"ב דמגופת החבית כחבית דמיא. ויש לתמוה ע"ז דהא

כך הגיה הרי"ף ז"ל: ד עד שימרח מלמטן למעלן. כך מצאתי מוגה על ידי הרב בצלאל אשכנזי ז"ל. וכן הגיה גם כן ה"ר יהוסף ז"ל: היתה של נייר. אם הוא נייר של עשבים אינו מקבל טומאה ואם נאו לריך שלא יהא בו כשיעור: וקשרה במשיחה. גרסי' אינגא קונל: (כ) איין קנויל:

ברים פרק דלעיל אמרינן איפכא. דבמקום שגריכה. כל הגמלא בה ואינו נכנס לאויר החבית מגולה. לא נטמא עם החבית. ואף משנתינו לא אמרה אלא בשוקע לתוכה. וז"ל הרמב"ם ואם היה זה המקום עמוק [עד] שמגיע בתוך אויר החבית. הנה הוא [חשוב כאילו הוא דבוק באויר] החבית. כמו שזכר. ע"כ: ד הבדור. ל' הר"ב פלוט"א בלע"ז. שמוחקים בו הגערים. הר"ם:

(ה) איינע קונל: (ו) איין קנויל:

מלאכת שלמה

ז"ל: היתה של נייר. אם הוא נייר של עשבים אינו מקבל טומאה ואם נאו לריך שלא יהא בו כשיעור: וקשרה במשיחה. גרסי' חבית

ציונים

ד הבדור. פיי' שם ז

אליהו רבא

ד ומירח מן הצדדין. גרסינן וג"ג אם מירח דהא מירח ודאי בעי: עד שימרח מלמעלן ומלמטן. או מלמטן מידי דיניה אלא משום נקבים דאריגה דחיים נמו וכי מירחן אי מלמעלן או מלמטן הא קא סתים נקביהו:

תוס' אנשי שם

ד הבדור כו'. פלוט הוא בלע גמי דקאני דאהלוייהו קאי דאלא הוא לפרש באיזה כדור אמרו דאם הוא של עור לו עץ פטיעה אלא בעי מירחה אלא מן הצדדין. (מ"ל): וכן במטלת. איכא דבנבל אינו כ"כ תלול בין תוא לאינו כמו בין גמי לגמי דהכא דלעיל. (מ"ל):

משנה אחרונה

שוקע לאויר החבית והטומאה בתוך בית האלבע נמצא שהטומאה למעה מן הל"פ עם האוכלין והכל ממא כיון שהוא שקוע חציו לחוץ כאויר החבית. ואם הארץ בחבית פטיעה דממא לאפי' אינו שקוע אין ל"פ מגיע כל הטומאה אלא תלא דאם אינו שקוע אפי' הטומאה יוצאת אינה מטמאת מה שמון לאויר החבית והלכך אם שקוע שהאויר החבית ואויר בית האלבע אחד הכל ממא. והר"ב כתב ארץ בחבית מה שבתוכה נמצא דמגופת חבית כחבית דמיא. והקשה תוי"ט דאם אינו שקוע אינו כחבית. וי"ל דהר"ב נמי אשקוע מהדר אלא דקשיא ליה הי דשקוע אמאי טמאין הא חוץ מוכו הוי כיון שפיו למעלה מפי החבית. לכך אמר דבכלי אחד לא שייך חוץ מוכו ומגופה המשמכת לחבית הוי כחבית לענין זה. ומיהו הא"ת לשטויי דמגופה לאו כלי קבול הוא ואין מגיע מיד כ"ח אלא כלי שיש לו חוץ כדלעיל פ"ח מ"ג. והרמב"ם בחבורו לא העתיק הך בבא משום שאין בה חדוש דהא דשקוע חביב כאד אויר כבר שינו פ"ח מ"ב. ולענין חוץ מוכו ב"כ כבר שינו פ"ח מ"ג וכבר הסתיקם במקומם. ולענין תוי"ט שכתב דלעיל פ"ט כל שאריך לחבית אינו נטמא עם החבית. הו"ל

יכין תפארת ישראל בועז

כט) דהו"ל כמוגח שרץ בחבית מדבולע לתוכה: ל) דהמגופה אינו כלי להגיל בתוך תוכו [כפ"ח מ"ג]. ולא עדיף מארץ בסרידה שעל פי התנור ושוקעת לתוכה דהתנור טמא מה"ע (ב): לא) באלל העשוי ממטלית מרוג מלמר או פשתן וכדומה שכורכו יחד בעינול. דאף שהיה בהמטלית וע"ג אלבעות. אפ"ה כשכרכו יחד שוב אמק"ע [בלקמן רפכ"ח]: לב) הוא [קטיעל] מהוגע עשב מרוך הנקרא [בלשון] בל"א. והא דלא נקט פקעת של חוט למר או פשתן. ה"ע משום דפקעת כזה מק"ע [בלקמן רפכ"ח]. וא"כ לא חזי לסתימת אמ"פ: לג) הייגו סביב קצות הכדור והפקעת: לד) ר"ל אפי' אם מירח מהצדדין אפ"ה לא הגיל בלמ"פ. משום שנשאלו נקבים וסדקין בין חוטי הכריכה (ג): לה) על הכדור והפקעת עלמו: לו) ר"ל או מלמטן. כדי שיסתמו כל הנקבים והסדקין שבין חוטי הכריכה: לז) שכרכו על פי הכלי. והמטלית אין בו ג' על ג' אלבעות דהמק"ע. ואפ"ה אמ"ל מפני הנקבים שבארוג: לח) והרי נייר אמק"ע רק כשים בו ב"ק [כרמב"ם רפ"ב דכלים]: לט) והרי גם עור אמק"ע. כשהוא פשוט בלי ב"ק. רק כשהוא רך ויכול לקפלו סביב שום דבר [כשוט שבת פ"ג ב' ד"ה מיין] והכא דהנייר והעור רכים. דהרי ברכם סביב פה הכלי. א"כ ע"כ דמיירי שאין בזה ובזה כשיעור לק"ע: מ) שהגיחן על פה הכלי וקשרן סביב

מונגלין תוך נוגס הפיס או מוקחים תוך החלול שבאמצע הגוגס. והגוגס מונח תוך החבית. אין הפיס חוזן ולא מגין על המהרה (ועי' הר"ם פט"ם דכלים). לפ"ז יש ד' הלוקים בזה. א) בלי שתוך כלי. ופה הפיתמי למעלה מפה החיצון אם שרץ או אב הטומאה אחרת מונח תוך א' מהן. וטהרות בטיה. הטהרות שהורות מסברת תוך תוכו. ב) ואם כלי הפיתמי הוא פשוטי כ"ח שאמק"ע כלל. כגון מגופה או סרידה יש חיוק דאם הטהרה או הטומאה מונגלת תוך הפיס של הכ"ח הפשוט הפיתמי. אז בכלי הפשוט בעצמו דמי. ואין הטהרה שבתוכו נטמא מהטומאה שבתוך הכלי החיצון. ולא הטומאה שנגבל בתוכו מטמא להטהרה שבחיצון. שכיון שנגבל בתוך הפיתמי ואין נראה בחיצון בטל לגבי הכלי הפיתמי וכגוף הכלי דמי. [ונראה דגם במונח המגופה כולה תוך החבית. והטומאה או הטהרה כולה בלוע בתוכה גמי דינא הכי (ועי' פ"ט בבועז סי' ז')]. ג) ואם יש ריוח במקום הטומאה או הטהרה שבתוך הכ"ח הפשוט הפיתמי הכ"ל. אז אפי' פה הפיתמי למעלה מפה החיצון. כיון שמחתית החלול שבפיתמי בולע לתוך אויר החיצון. והפיתמי אינו כלי ממש אין שולי כלי הפיתמי מלהוליא או מלהכנים טומאה. ד) אולם אם הפיתמי אין עליו שם כלי כלל אלא שהטומאה או הטהרה שתוך החיצון מונגל בפיס ממש. או שהטומאה או הטהרה מונח תוך כלי שניקב כמוליא רימון. הע"ג שמירח ואחתם הנקב הזה וכל הנקב שבפיתמי זה. וכולו תלוי תוך כלי חיצון. אז אפי' אין במקום הטומאה או הטהרה ריוח תוך הפיס או תוך הכלי שניקב כמוליא רימון. אין הפיתמי מוזן כלל מלהכנים או להוליא טומאה. וג"ל עוד דנקט הך דינא הכא. באמצע דיני אמ"פ. כדי דיליף מדין השרץ דין דכיות ממת דאם כיות ממת מונח בחבית ושהרות בחלול שבמגופה. אף שהמגופה סתום מכל לד באמ"פ. ושניהן מונחין באהל. אין אמ"פ שבמגופה מגיע מדאין מגופה כלי: (ג) וא"ת הרי שיעור נקב בחבית קיי"ל שהוא כמוליא אגוזים לטומאה (כפ"ג מ"ב). וכיון שכן. הא"ה להגיל באמ"פ. כל שאין הנקב גדול כמוליא אגוז א"ל שהוא כמוליא לטומאה (כרמ"ג וסוף פ"מ). ואדרבא חזינן דגם בספרת הטומאה מהכלי אפ"ה מהני לה לאמ"פ (כרמב"ם פכ"ב ממו"מ ה"ג) מכ"ש בהנקב בהכלי הוא שעדיין מק"ע עמו. דהו"ל

אמ"ל

לכתוב שיטל עם המגופה ולא דיינינן לה כאילו הם בחבית שאין ל"פ מגיע אל כלי שבתוך. ד אם מירח מן הצדדין לא הגיל. ואמ"ג דנקבים אלו אין בתחל מהן פותח מפה ולירוף לא מהני כדאמרן פי"ג דאהלות מ"א. הכא נבי אמיד פתיל שאני שאם שייר כל שהו בשעת המירות לא הוי ל"פ כמ"ש הגו"ר מ"ר מן הספרי: עד שימרח מלמעלן ומלמטן. עי' הכ"ב מלמטן אל פקעת ומלמעלן כדי שיכסה כולו. ל"ע דלמה לי למעלה ולמטה. בחד קבי מלמטה לבד ומן הצדדין. אז למעלה ובצדדין. ואפשר דלו לו קאמר. והכא"ש מפרש מלמטה היינו מפי החבית עד למעלה סביב כל מה שיש מן הכדור והפקעת חוץ לחבית ע"כ: אם מירח מן הצדדין הגיל. פי' הר"ב דמוסף על הקפירה בפי מירות ע"כ נראה

מאשם

ה מצילין. מיי' שם הל' יח:

אליהו רבא

ה שנפתן עם השפה. בגוה שאינו עודף למעלה מן הכ"פ אלא שעובי השפה אינו מכוסה. וכזה נתלקו ר"י וחכמים ר"י אומר אינם מצילין עד שיכסה את עובי הדפנות שבאין על כולו משמע והכ"א מצילין עליו על כל הטויר והרי כל אוירו מכוסה ואע"פ שעובי הדפנות גרמין מצילין. אבל אם נפתן למעה מן השפה ויש עודף מהשפה ולמעלה מכ"פ ד"ג אינם מצילין שנמצא מקומו שלמעלה מהכ"פ שהיא תוך וכלי עמא אינו מציל. וכבי תניא בתוספתא קבועין של מוריים שנפתן בחוטם ושפתותיהן גרמין לעיפ שהעיפ מוקף לחוכן מלא חרס אינם מצילין שכל שאינו מציל בתחל המת אינו מציל בתחל הטרן נפתן עם השפה ר"י אומר אין ג"פ מבפנים וחכ"א יש ג"פ מבפנים. כלומר לא נחלקו ר"י וחכמים אם שפתותיהן גרמין למעלה מהגפת אינם מצילין שכל שאינו מציל בתחל המת בתחל המת נטמאו הקבועים מחוכן שלמעלה מהגפת וכלי עמא אינו מציל בתחל הטרן כגון תנור שתחלה הטרן בתוכו של תנור וקבועים מגופתים מחוכן בתוך התנור אלא כנגד הטרן ואוכלין ומשקין בתוך הקבועים אינם מצילין על מה שבתוכן אע"פ שהן כלים שהורין שמאויר שתנור לא מישמאו שאין הכלים מישמאין מאויר כ"ח משום שאין כלי מעמא כלי אין מצילין משום שאינן מצילין בתחל המת. ע"מ נתלקו על שנפתן עם הכפה בשוה ואין בשפה עודף על הגפת:

משנה אחרונה

משום דנייר דהכא היינו קלף והוא קשה כמו העור וקשה כ"ג קשה לא מיהדק כמ"ש מהר"ם לעיל מ"ב והלכך קשיה לחוד לא מהני דלא מיהדק ומיכות לחוד נמי לא מיהדק ובעי תרוויהו: ה שנפתן עם הפה. פי' הר"ב שהמיד פתיל מבפנים והשפה מגולה מבחוץ ע"כ משמע דס"ל שאויר שבגד השפה לא חשיב תוך ולא נטמא הכלי בטומאה שבנגעה בגגד השפה ופי' מ"ש רפ"מ וצ"ע. אבל הרא"ש מפרש שאין השפה מגולה אלא שמיכה שם בצ"פ ומכן בגפתן על השפה שבפנים וסבר ר"י כיון שמיטל החרס והכ"פ הוא על השפה שבפנים אין ג"פ מבפנים וכיוצא בזה מפרש הרמב"ם:

ה חבית שנתקלפה כו'. פירש הר"ב חבית זפותה מבפנים וביטל חרס ממנה וכו'. וכן פי' הר"ש. והקשה הראב"ד בסוף פ' כ"ב מהלכות טומאת מת שלא מצינו בחרס לשון קילוף אלא לשון שבירה וכזפת הוא שמצינו לשון קילוף בסוף ע"ז גבי גת של כותים יקלוף לא הזפת. ולפיכך פי' שאין כאן שבירת חרס אלא שנתקלפה הזפת מן החרס ועומדת לעצמה ר"י סבר כיון שנעשה הזפת דופן החבית. ועכשיו כשזפתה עומדת לעצמה. אין מירות החבית חשיב בלא מירות הזפת. וחכ"א מועיל. והכסף משנה הירן די"ל דמדקתני והזפת שלה עומד. ממילא משמע שהחרס שלה איט עומד אלא נשבר קצת והלך לו. ולשון קילוף שייך שפיר כשנקלף החרס מהזפת. בנגד לו בגיר שקושרים לאותו. ומוסף על הקשירה בעי נמי מריחה מן הגדלין: ה חבית *) שנתקלפה. חבית זפותה מבפנים וביטל חרס ממנה מבחוץ. והזפת עומד כנגדו מבפנים: קבועים. קנקנים של חרס שמניחין בהן מוריים נקראים קבועים: שנפתן. שכסה לוהן במין סיד שקורין גפסים דהכן לעיל שמקיפין בו: עם השפה. למטה משפת הכלי שנמצא הכ"פ מבפנים. והשפה מגולה מבחוץ: ר' יהודה אומר אין מצילין. דקסבר למיד פתיל עליו כתיב. ולא למיד פתיל מתוכו. ואין

*) נד"ל שנקלפה

הלכה

מלאכת שלמה

ה חבית שנתקלפה. חבית זפותה מבפנים וזהו פי' הר"ש ז"ל אבל הרא"ש ז"ל פי' והסכים בפירושו לפירוש הרמב"ם ז"ל דפירש שנפתן עם השפה אמר שאם נקלף דופן החבית וכן נלך המוריים מלמעלה ונשאר הזפת עומד במקום שנסתלק מן החבית ונמצאת זו שהיא צורת החבית למעלה זפת ותחתיה חרס ואמר שאם כשה החבית על מקום הזפת והדק הכסוי עם הזפת שהוא שפת החבית וזהו שאמר שנפתן עם השפה עכ"ל ז"ל משמע דשנפתן עם השפה קאי בין מחבית בין מקבועים של מוריים שנקלף מצד פי אחד מהן החרס ונשאר הזפת אצר היה תחתיו וגרלה חבית זו או טל זה של מוריים כאילו חליו שלמעה נגד הפוליים חרס שהרי עדיין לא נתקלף החרס מע"ג הזפת והלד העליון של לד הפה כלי זפת ר' יהודה פ"ל כיון שהזפת מפסיק בין הכסוי ובין החבית או הקבועים אינו מציל וחכמים פ"ל דאע"פ שנפתן עם השפה שהיא זפת נגד מציל ולא בעינן שיהא הכסוי נוגע בחרס החבית עצמה ומציל

בין מחבית בין מקבועים של מוריים שנקלף מצד פי אחד מהן החרס ונשאר הזפת אצר היה תחתיו וגרלה חבית זו או טל זה של מוריים כאילו חליו שלמעה נגד הפוליים חרס שהרי עדיין לא נתקלף החרס מע"ג הזפת והלד העליון של לד הפה כלי זפת ר' יהודה פ"ל כיון שהזפת מפסיק בין הכסוי ובין החבית או הקבועים אינו מציל וחכמים פ"ל דאע"פ שנפתן עם השפה שהיא זפת נגד מציל ולא בעינן שיהא הכסוי נוגע בחרס החבית עצמה ומציל

כמו

לא

יכין

סביב בחוט. סביב לשפת פה הכלי: מא) דמדאינן נקובין כארוג א"ל מרוח על פניהן. וסגי בשמירת בקצוותיהן סביב שפת פה הכלי: מב) ר"ל חבית חרס שרגילין לזפתה מבפנים לשמירת היין [בע"ז פ"ה מי"א] ומייתי שהחבית שהומה בצמ"פ כדאמר: מג) שנשבר קצת חרס מדופן החבית. ונקלף מעל הזפת שבפנים והרי אם תליל חבית זו באהל המת. צריכה סתימה גם במקום נקב זה שנעשה ע"י שבירת החרס אלא בחבית זו כיון שרק נקלף החרס שבנקב מעל הזפת שבפנים. הרי הזפת סותם הנקב לא הוך חלול הנקב. רק תחת מקום הנקובה: מד) הן קנקני הרס שמותנין לתוכן שומן דגים: מה) סתם פיהם עם נפת [הוא גיפס בל"א] למטה משפת הכלי. ומלא שפת הכלי בולט לתוך סביב מקום הסתימה. ונקבי הך דינא בקבועים ולא בשאר כלים. משום דרק קבועים היו רגילין לעשותן באופן שפת פיהן סביב כפוף לחוץ. ואין נוח לעשות בו צמ"פ רק מבפנים. דהיינו למטה משפת הכלי: מו) מדכתיב צמ"פ עליו ולא מתוכו. ואע"ג דלעיל [פ"ג מ"ג] בניקב וסתמו בזפת מהני. ומשב כסתום ולא פליג ר"י. התם הזפת הוא תוך נקב הסביבה. ובלד שפת החרס. והרי כל מהלד נקרא בהנ"ך בלשון על. כמו ועליו מטה מנשה. לפיכך גם היכא שהצמ"פ בלד שפת חרס הנקובה. שייך לומר גבייה למיד פתיל עליו. אבל הכא הזפת הסותם הנקב. הוא למטה משפת הנקב סביב: מז) דדרשי צמ"פ עליו. רק שלא יעל כפוי [בלעיל טוז פי' ח'] (ד):

ה"ג

תפארת ישראל

שא"ל נקב הסוא סתימה. וא"כ היאך נימא הכא דהנקב שאינו מפריח מהחבית קב"ע. יהיה צריך סתימת צמ"פ. י"ל כיון דנקבי הפקעת והכלור נעשים ע"י אדם שכרך הסוט. הו"ל כנקב ביד אדם דשיעורו בכ"ש שצריך לסתמו (בלעיל שם"ם). ולרב"מ (פכ"א מטו"מ ה"ב) לא אמרינן דנקב הנעשה בידי אדם. גם אם הוא כ"ש צריך לסתמו. היינו רק בהיה כלי שלם. ונקבו אדם בכונה. אבל כשנעשה תחלה כלי עם נקבים ורוצה להשתמש בו כך. לא נקרא נקב שנעשה בידי אדם. והינו כשאר נקב שנעשה ממילא. וכן מוכח לפע"ל כדברי רבינו מכורת מחולחלת (בכל פ"מ דאהלות) שנעשו הנקבים בהכורת בידי אדם. ומדנעשו בו בתחלה אין הטומאה נכנסת לתוכו דרך הנקבים הללו. א"כ קשה למה צריך הכא לסתום נקבי הכלור הקבועים שסתם בה החבית. צ"ל דוקא נקב שבכלי עצמו בעי שיעורא. אבל נקב שבסתימה עצמה. אפי' כ"ש מעכב. וכן מוכח מכל מ"ש שנזכרו בפרקן מ"ד ה' ו' (ועי' פ"מ מ"ז. ובפירושינו שם ודו"ק): (ד) כך פירשתי על דרך הר"ש והר"ב. ומדלא חילקו בין שהכלי גדול או קטן. ובין שנקלף מהחרס הרבה או מעט. ש"מ דמיירי בין בכלי גדול או קטן. ואפי' בתנקב ע"י הקליפה זו הכלי עצמו כמוניא רמון ויותר. אפ"ה מדסתם תחתיו בזפת מהני. ואע"ג דבשבת (דלה"ב) אמרינן דבזופרי שניקב כרימון ובדנרבי גרוגא (וי"א איפכא) לא מהני ליה הו סתימה. י"ל דהכא שאני. דהו"ל סתימה דמעיקרא קודם שנתהווה הנקב ולא בטל שם כלי מעליה מעולם. ולבאורה היה נ"ל דאיה לזה מלעיל (פ"ג מ"ג ומ"ד). דבלא בטל שם כלי מעליה אז החרס הנשבר ממנו. מק"מ כשאר ניסטרא. ה"נ מה"מ מהני סתימה דמעיקרא. גם אם ניקב אח"כ כמוניא רימון. ואעפ"כ יש לדחות. דלא דמי כשוכלא לדני. דהתם כבר נתקן הכלי לגמרי קודם שנשבר ממנו הניסטרא ושפיר הו"ל כניסטרא מכלי שלם. אבל הכא מנ"ל לומר דסתימה דמעיקרא שלא היה בו תקון הכלי. להני לתקון הכלי גם אחר שיתנקב. ואמן לא מלינן גבי הנ"ל מעליותא רק לענין טריפות (חולין מ"ח א') אבל לא לענין טומאה. דהרי עכ"פ הסתא נתנקב כמוניא רימון דלא מהני ליה שום סתימה מדלתבטל מתורת כלי. ואדרבה כמעט יש קצת ראיה מניסטרא דלעיל איפכא. דלא להני סתימת הזפת לנקוב במוניא רמון. ושפי נ"ל דהר"ש לשתיה אזיל. דחילק לעיל (פ"מ מ"ח) וס"ל דסיגיא דשבת הנ"ל מייריי בניקבו בידים אז בתנקב במוניא רימון לא מהני ליה סתימה. מדניקב נקב גדול כזה בטוה לגמרי מתורת כלי. והנ"ל סתימתו שאח"כ כאוכלין שנבלו בטים. דלא ס"ל שיגלו ע"י ניבול זה שסגורין בו בכשמ"ם דהרי אין מליל בצמ"פ רק כלי (כפרה פ"ה מ"ה). אבל בניקבו ממילא. אפי' כשהנקב כמוניא רמון. אפ"ה מהני סתימת הנקב שיגלל בצמ"פ. וסמך הר"ש א"ע על התוספתא (ב"ק דכלים פ"ז) דבנפחת כמוניא רימון ונפחתם בטים מליל בצמ"פ. כיהנו נ"ל מדלא חילק הרמב"ם (שם רפכ"ב מטו"מ) בין ניקב מכוון או ממילא. ש"מ דס"ל לרבינו דמסוגיא דשבת הנ"ל מוכח. דתוספתא הנ"ל משבשתא היא. ולהכי לא מייתי לה הש"ם. ולא קיי"ל כוותה. וכן כתב הרא"ש (חולין פ"ב אות ו'. ופרק יו"כ אות ה') בשם רי"ץ גאות. דכל תוספתא דלא מייתי בגמ' ודאי משבשתא היא. וכ"ש תוספתא הנ"ל דאשכחינן הפוכה בש"ס. וא"כ קשה לן להניח דעתיו העייה בפירוש הר"ש. ויאיך נפרש משנתיו. ומה"מ א"א נמי לומר דסוגיא דשבת מייריי בנסתמה בטים. אז לא מהני כשתנקב כמוניא רימון. משא"כ בנפחתם בזפת. הו"ל לגמרי כבלי שלם. וכן משמע נמי מתוספתא (ב"ק דכלים פ"ו) וכדפי' רב"א בור הבר שם. אולם גם תוספתא זו לא הובאה בש"ס ובהרמב"ם שם. ומזה משמע דגם מינה לא יעפיק הלכתא. אולם הרא"ש פי' שנשבר שפת החבית סביב ונקלף מעל הזפת שבפנים ממקום השפה. והנית הכסוי על השפה שמהזפת. ולא על שפת החבית. ולהכי אין הצמ"פ מליל. מדכתיב צמ"פ עליו משמע על הכלי. והיינו לר"י. וקשה שפה מאן דכר שמיה במשנה. שמתקלפה קתני משמע כולה. וקרוב לזה פי' הרמב"ם (ספכ"ב מטו"מ) דר"ל שנקלף כל דפני החבית סביב. ונשאר רק דפני הזפת סביב. והנית הכסוי על שפת דפני הזפת והדביקו בהזפת של דפנות. ומלא שהכסוי מחובר בהכלי תחת הכסוי. וע"ז הקשה הראב"ד דא"כ לא הו"ל נקלפה. אלא שנשברה. ולפיכך פי' הוא ז"ל דמיירי שהיה החבית זפות מבפנים. ונתקלף הזפת כולו מבפנים. ומלא שהזפת עומד בכלי אלא תוך החבית שמחרס. וס"ל לר"י דבכה"ג לא מהני צמ"פ שהוא בהכלי שחוצה לו. אם אין צמ"פ לכלי הזפת שבפנים. ואנכי תולעת ולא איש לא זכיתי כלל להבין דברי רבינו

בזה

ציונים

ן חבית . כ"ק קה. תוס' שבת ע. ד"ה ולענין . וב"ב כ. ד"ה שעלו.מיי' עם הלכה ח' :

חלופי גרסאות

ן שימרה מן הצדדים היו ב' נב"ק עם ג' שיטרה היו בה שתים . נתון נל"ש כתב כאן ס"ת .

תוס' אנשי שם

ה תוי"ט ד"ה חבית כו' בין הכסוי ובין קרקע חבית .לכאורה ובין מרס חבית . (נ"ל) : בא"ד וחכ"א סותל והכסוי דבק בזפת הגיל ע"כ . כך נראה בביני

משנה אחרונה

ן חבית שניקבה וסתמות שמרים . למלי דמסיק הכ"ם לעיל ספ"ע דניקב ממילא עד לובו לא בעי מיהוה ואין לך שמרים מגיעין לרובה של החבית. ל"ל דהכא בניקבה בידי אדם : וסתמות שמרים. ונראה דמייני שהשמרים יצאו ומילאו כל שפתה של כלי אחת הספה מגולה אין מועיל סתימה לפי פי' הרא"ש שכתבו במתני' דלעיל . א"ל דמייני מסקיף ומיהת הספה נל"פ כמ"ש הרא"ש לעיל : הציילוה . הכא משמע דסתימת השמרים מהניא סתימה . ובפ"ד דעדיות מ"ו לענין הכשר תנן אם ניקבה וסתמוה שמרים עכורה כאילו אינה סתומה . ונראה לענין הכשר לענין מעכב לא ניחא ליה בסתימה שנקבה שכבר בידים ואדרבה אינו רוצה שיהיו מוכשרין הלכך לא מהניה סתימה . ולענין מומאה ניחא ליה בסתימה מפני העומאה תעיב שביר סתימה וכן חולקו הטוס' בב"ק ד' ק"ם . וסתם מייתי למתני' דהכא ובמי דבא עלה אגף תני מהו . ופי' רש"י שסתם תני בעיא ומיעט הנקב מכשיעור מי אמרי' הא ליכא שיעור נקב או דלמא הא ליכא שיעור סתימה . ותמהו הטוס' מאי מיבעיא ליה ולמה לא תועיל הסתימה כיון דליכא שיעור נקב ולא

ן חבית שניקבה . וסתמות שמרים . הציילוה מח). פקקה בזמורה. עד שימרה מן הצדדים מט). היו ב' נ). עד שימרה מן הצדדין ובין זמורה לחברתה. נסר נא) שהוא נתון על פי התנור נב). אם מירח מן הצדדין הציל. היו שנים. עד שימרה מן הצדדין ובין נסר לחברו. עשאן בסינין נג). או

מלאכת שלמה בשוגמין

דלא הוי הפסק . ובערוך קנותים פ' קנקנים שדומין לנקב ע"כ : ן וסתמות שמרים הציילוה . סתמא דחכמים דיש למיד פתיל מבפנים ובהדיא פליג ר' יהודה להאי בבא בתוספתא . ועיין במ"ש בפ"ד דעדויות מ' ו' : היו שתים עד שימרת מן הצדדין ובין זמורה לחברתה . גרסי' משום דזמורה נשין נקבה : עשאה בסינים . בערוך בסנים בלי יוד וכן נ"כ בערך סנס וכן מלאתיו מוגה בנקודת קמץ . וכפי' הרמב"ם ז"ל בסינים הוא שיקוב בשני השתי זמורות שני נקבים זה כנגד זה ויכנים עץ דק ראשו מאחד בנקב האחד ורואשו השני בנקב השני ויכה עליהם נקורים עד שיתקרבו זה אצל זה ויעשו כזמורה אחת או נסר אחד ושוגמין ושוגמין אחד ושעם הוא מין גמי ואומר שאם כדרך השעם על שתי הזמורות עד שנעשו אחד אין צריך למרח ביניהם ע"כ . וגם הרמב"ן ז"ל בפירוש התורה בפרשת תרומה נבי משולבות פי' סגין כמו שפירשו הרמב"ם ז"ל והביא שם בריתא השנויה במלאכת המשכן ושני הסינים יוצאין מן הקרשים וכו' ע"ש . ובערוך פי' שוגמין זמורות שמתוחין מקיר אל קיר ושומתין עליהן בגדים וי"א עץ כפול שהן טופלין אותו ולא יסגר והוא עץ

יכין תפארת ישראל בועז

מח) ה"ג מייני בהיה הסתימה שוה עם שפה החיצון של מקום הנקב בגב הכלי . וסתמא כרבנן לעיל . רק קמ"ל הכא דאפי' סתימה דממילא מהני : מט) ולא"ל מרוח ע"ג אע"ג שהזמורה ספוגיי שיש בה נקבים דקים בטובע . עכ"פ אין נקבים ממש : נ) שסתם החבית בב' זמורות : נא) הוא פשוטי כלי עץ שאמק"ע כשאינו משמש לאדם וכליס ביחד [פפע"ז אמ"ר] ולהכי חוץ : נב) כולה בבא שא"ל היא אלא נקט לה משום סיפא דבעי למנקט עשאן בסינים וכו' . ובעי לאשמעינן דלא מהני כה"ג רק בב' נסרים שקיותיהן מהתימות . ולא בב' זמורות (ה) : נג) להרמב"ם היינו יחידות עץ . שחיבר בהן ב' הנסרים במקום שמתאימין יחד . ולהר"ש היינו קליפות דקות של סנה . והא כעין נעורת של פשתן . שאמתו סותמין בו את הנקבים

למייני בזפתה מבחוץ שלא תפלוש היין כי כך היה דרכם (בלעיל פ"ג מ"ז) . ומייני הכא שנקלף ונפל כל הזפת מעל גבי הכלי . ולא נשאר רק הזפת שמול הסדק שבין הכסוי להכלי . והיינו דקאמר והזפת שלה עומד ר"ל הזפת שראוי לסתימה שלה . דהיינו בפיה . שם לבדו נשאר עומד בהסדק שבין הכסוי להכלי . וכ"כ קנותים של מוריים . שהן קנקנים שפיהן לר . ודרכן לסתמן בלי כסוי . אלא נפסן עם הספה . ר"ל שמרח נפסן תוך פה הכלי בשוה לשפת הפה . ואין בכלי זה כסוי כלל רק שהנפסן הוא מנופה שלה . בהגך תרתי פליגי ר"י ורבנן . דלר"י אמל"ל מדכתיב אשר למ"פ עליו . ולא בלבד ולרבנן עליו גם בלבד משמע . וכדכתיב ועליו משה מנשה . והיינו ממש כפלוגתא דרבי ורבנן (מנחות דס"ב א' וע"ש דל"ע ה') דקיי"ל סתם והכא כרבנן . ואע"ג דבסוגיא דסוכה (ד"ז ב') פסקינן דוסכות על המרזן את הפרוכת . היינו על ממש . אלא כר' יאשי' דס"ל דהיינו בלבד . נ"ל דהתם מעמא אחרינא איכא מדכתיב וסכות על . ולאי מלת וסכות מוכיח דהאי על דהתם . על ממש משמע . מיהו בהיה הסתימה למטה משפת פה החבית . ושפה החיצון של הכלי נשאר מגולה . לכ"ע אמל"ל . דודאי עליו אינו משמע למטה הימנו . וכן תיגן בתוספתא בהדיא (ב"ק דכלים פ"ז) למדייק שם . וזה דלא כרבינו הר"ב . וכל ענין זה חגני ה' והאיר עיני בו בעת דכאי האלי . ותבשלה קדירה זו אצל אם הקדחת אשר היתה לפני ובי בוערת ופסקי העניה סוערה והיא מתגברת . במזומותי אשר אז הלוך ופפוף תלכה בסמרת . ומחסבותי רמוטים כעדר נאן עניה עלי לוקי הרים מפוזרת . ורואה זה מלאתי אמרה קהלת משוררת . העלתי מעמקי תהום מרגניתא מסוגרת . ועל זאת נפשי בכפי תמיד נאבי שבשמים בכבטר מזמרת . ותהלות אלי לעד בפני כלפור מבין עפאים משוררת . ואומר עד הגל הזה . ועד האיר והשבח . ויהי נאות לעד כגלגת מן בק"ק לשם ה' למשמרת : (ה) כך נ"ל ורבינו הר"ש כ' דקמ"ל דאע"ג דבתוספתא (פ"ה דאהלות) ס"ל לאבא חלפתא דנסר הנתון על עין התנור אינו מגיל . אפ"ה קמ"ל הכא דדוקא התם דלאו אורחא . אבל נסר

יהא אלא ניקב כך מתחלה פ"כ . ולפי מ"ש הר"ש ומהר"ם פ"ח מ"ו מן הספרי היה פה בחטר ושייר כ"ש ממא . ובזמן שנפרץ מעצמו בשותה בפתח פפא פ"כ . אין מקום לדברי התוס' . ואדרבה איפכא קשה מאי קמיבעיא לי' הא אגף חציה ושייר חצי' ממא בכל שהו . ובעיקר פי' רש"י דהאיבעיא היא אגף חצי' וחצי' האחר הניח פתוח . קשה אמאי קבע דבא איבעיא זו אמתני' דסתמוה שמרים והו"ל לקובעה אמתני' דלעיל ספ"ע ניקבו הפשוי שיעורו בחיים . והו"ל לאיבעי התם אגף חצי' מהו . ולולי פי' רש"י ותוס' היה נראה דהכי איבעיא לי' אגף חצי' וסתמוה שמרים חצי' מהו . מי אמרי' כיון דאגף חצי' ושייר חצי' אינו לא סתמוה שמרים ממא בכ"ש בהיות דספרי והשתא נמי דסתמוה שמרים כאילו סתומה דמיא דהא דמהני סתימת שמרים לענין עומאה . משום דודאי ניחא ליה בסתימה להצילה והכא גבי דשמי' דלא ניחא לי' דשייר חצי' ודמי כאילו סתומה כדאמרי' לענין הכשר וכיון דכאילו סתום הוי ממא בכל שהו . אז דלמא הא דאמר בספרי שייר כ"ש ממא היינו אם לא נסתם . אבל נסתם מסתמא ניחא ליה השתא אע"ג דמעיקרא שייר . ופשיטא לי' בגמ' התם מסיפא דפקקה בזמורה . משמע ליה דפקקה אחרשא קאי דסתמוה שמרים מדקתני פקקה ולא קתני חבית שניקבה ופקקה אלא הך דסתמוה שמרים חצי' קודם סתימת שמרים ועשאה דמיהא הא לא מיהא לא מהני אגף חצי' ודאי לי' התם משום דלא קאי הלכך בגבי מיהוה : נסר שהוא נתון ע"פ התנור . ל"ש מאי קמ"ל הא היינו דישא פקקה בזמורה ומה לי זמורה או נסר . ובראה דזהו שכתב הר"ב נסר פשוטי כלי עץ הוא וכ"כ הרמב"ם . ומה באו להמיעטו בזה . אלא דבכל דוכתא מוכח דנסר קתם אפי' פשוטי כלי עץ לא הוי אא"כ מיקבי והתיקו ואז לא מיקבי נסר אלא מבנא וכ"מ גבי כלי עץ המטהרים לעיל מ"א כמ"ש שם . אפשר שטוותם דנסר דהכא פ"כ אינו כשאר נסר אלא שמיקבו ועשאו כלי פשוט והשתא קמ"ל מתני' דאפי' מקבל עומאה מדרבנן מגיל כמ"ש בר"פ דיש קובלים כן ומיהו לתחלה אין מקיפין בו ובדיעבד הגיל והיינו דקתני הכא אם מירח הגיל והיינו בדיעבד . ובזמורה דישא אפי' לכתחלה מגילין וכדפי' בר"פ : אם מירח מן הצדדין הגיל . וכתב הר"ש הא דאיתא בהוספתא פ' ר' ישמעאל נסר על עינו של תנור אינו מגיל . משום דבעינו לאו אורחי' . והכא בפי' התנור אורחי' שכ"ל . אלא אמה אם יצאו דברים אלו מפה קדום דמעיקרא לאו קושיא היא דמה ענין הגלה אהל להגלה ס"פ . דהתם משום אהל אינו מגיל דאהל הנסמך ע"ג כלים אינו אהל . ומשום ג"פ ודאי מגיל . עי' במשנה דלקמן ורפי"ב דאהלות : היו שנים . אע"ג דכבר אני לה גבי זמורה הדר אני לה משום דגבי לאיתני עלה עשאן בסינין אז בגמרין דזה לא שייך בזמורה שדרך לעשות

ציונים

חלופי גרסאות

תוס' אנשי שם

משנה אחרונה

לו שלפף עליהן שוגמים. והוא שעשה שהוא מין גמי. נס הר"ם פי' דשגמין הוא שעשה ופי' הערוך שהוא עץ כפול שהן סופלין אותו ולא ישבר והוא עץ רך. ולא יתכבר בין לח ובין יבש. ע"כ. ועיין בסוף פ' כ"ב [ד"ה שגמין]: ן וסרידה על פי הישן. כן גירסת הר"ב והר"ם. נס בפי' הרמב"ם. ויש לדקדק דלא דמיא ממש לסיפא. דסרידה על אותו התנור החיצון. ואילו הכא על הפנימי. אבל בגא"י לפי' הרמב"ם גרסינן על פי החדש. וז"ל אם היתה הסרידה עומדת על החדש ונסמכת אל הישן. אם כשינטל הישן סרידה נופלת כו'. גם בתבורו פכ"א מהל' ט"מ [הלכה ט'] כתב כנוסחא זו: הבל טהור. כתב הר"ב דכל המגיל משום אהל. א"ל למיד פחיל כמ"ש במשנה מ"ג פ"ה דאהלות [ד"ה היתה] לפסין

מלאכת שלמה

רך ולא יתכבר בין לח בין יבש ובלשון תלמוד שעש ע"כ. וה"ר יהוסף ז"ל כתב פי' זה שפי' ר"ע ז"ל קליפות דקות של סנה וכו' אינו נראה שהרי אין שייך לומר עשאן בסינין וכו' אלא היה לו לומר תחב ביניהן סינין וכו' על כן נראה לפרש דה"פ שדרך האומנין הבקיאים בחרושת עץ הוא שהם עושים ארגז והם רוצים לעשותו שלא יהיה בין דף לדף ריוח כלל מותכין בכל דף כמין שליבות ושליבות של דף זה נותן בחלל חברתה ונמצא שכשמכניסין

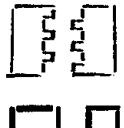

אח"כ זה בזה אין ביניהם ריוח כלל ונקרא סינין כזה* עוד עושין אופן אחר נותנים עובי חלי דף זה כעובי אצבע בצד זו באורך הדף וחלי עובי דף זה כעובי אצבע בצד זו באורך הדף השני ומניח אותם זה ע"ג זה שהאחד ממלא חתך חברו ואין ביניהם אז ריוח כלל וזה נקרא שוגמין* וזה אי אפשר לגיירו בדיו כראוי ע"כ: ן תנור ישן בתוך החדש וסרידה על פי הישן. *)[פי' הרא"ם] דגרס'

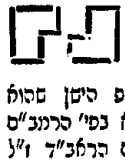

על פי החדש דהיינו החיצון דומיא דסיפא דסרידה ע"פ הישן שהוא החיצון וכן מצאתי שהועתק מפי' הרמב"ם ז"ל ע"כ וכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל וגם בחבורו פכ"א דהלכות טומאת מת סימן ט' וגם הראב"ד ז"ל משמע שהסכים שם בהשגות לגרסא זו ולפי' זה. ומשנתנו היא מתפרשת אלא על פי משנה ראשונה דבפי"ב דאהלות דתנור ישן הוי כלי ואינו מגיל אלא למיד פחיל ותנור חדש לא הוי כלי אלא אהל וכל המגיל

*) כ"ה בס' חזון נחום

*) כ"ה בס' חזון נחום

משום אהל אינו צריך למיד פחיל וזהו פי' הרמב"ם ז"ל שהסכימו עליו הראב"ד והרא"ם ז"ל וכן פי' ר"ע ז"ל: ניטל הישן וסרידה נופלת. פי' שהסרידה אינה רחבה רק לכסות שפת הישן וא"כ כשאין כאן הישן טופלת הסרידה לתוך התנור חדש* [הר' אפרים מגכמני ז"ל]. אם אין בין חדש לסרידה פותח טפח חשבינן לסרידה כאילו היתה מונחת על החדש ומה שבחדש מהור דמה שבולע ממנה ומגיע עד הישן כמאן דליתיה דמי שאין סמיכת הישן מועיל וכיון שאינה נבוהה טפח מן החדש אין הטומאה נכנסת לה. הרא"ם ז"ל. ומצאתי כתוב בהגה על פי' הרמב"ם ז"ל כתב ה"ר יעקב בן הרא"ם ז"ל לא ידענא למה לא כתבוב הבולע כמאן דליתיה כיון שהוא עומד ע"י פיוט הישן ולפי' אם אין פותח טפח בין הסרידה לחדש לא היה לו להגיל על מה שבתוך החדש לכיון שהוא עומד ע"י דבר המקבל טומאה חשיב כמאן דליתיה לענין הגלת טומאה כדאמרי' בפ"ח דאהלות כל דבר שהוא מקבל טומאה מביא ואינו חוצץ וא"כ אפי' אין בין הסרידה לחדש פותח טפח כמאן [דליתיה] דמי ומביא טומאה לחדש אם לא שנאמר דאדשא קאי דמייריי בשינטל הישן ולאויר הסרידה לעמוד על החדש לבדו ע"כ וע"ע דהכא נראה שמסכים לפי' הרמב"ם ז"ל ואעפ"כ מקשה מה שאתה רואה שראוי להחמיר ואילו שם בהשגות הביא הראב"ד ז"ל פירש הרב היומי שראה שהוא פירש הר"ם ז"ל והקשה עליו מה שהקשה הר"ם ז"ל עצמו שראוי להקל אף כשיש בו פותח טפח שיגיל הואיל והוא מוקף מבחוץ ועוד הקשה שם בהשגות

קושיא

ציונים

ן תנור. מיי' שם פכ"א ה"ט:

תוספות חדשים

[משנה ז] וסרידה ע"פ הישן. כתב הר"ב ואינה ממורחת בטיט. וכה"ם כתב דלריי ממורחת. וניטל הישן פירוש דמתוך הנדוד שמעלהו נתבטל בחדש ומתוך זה סרידה נופלת לא תציב מוקף ג"פ. וטמא. והרא"ש תמה עליו וע"ש בלריטות:

תוס' אנשי שם

בשיני הי"ל לשון זה דהרמב"ם ודלא כסתיו וכמעיין יבחר. (כ"ד): ן בין האמצע. ובינה התנא בלשונה ולא כ' לגרסת בין נסר לחבירו כמו בריש כיון דאין כאן ריוח בין נסר לחבירו דהסיגן סתמן אלא אמר מן הסתוגא דהיינו שא"ל לגרסא על גביהן. (הר"מ):

משנה אחרונה

לעשות כן בנסרים לחבבן לעורך בנין אי כלי ואין דרך זמורות בכך. וכ"ם לפי' הרמב"ם דעשאן בסינין היינו שחבבן בחמרים או בדבק דלא שייך בזמורות: א"צ לחלת מן האמצע. משמע דמן הצדדין לריך אע"פ שעשה גם מן הצדדין בסינין. וזה משמע כפי' הרמב"ם דסינין ושגמין היינו חבור חמרים או דבק שאין דרך חבור כזה אלא בכלים לחבבן אבל לא בן עם חרס החבור. אבל לפי' הר"ב שממלא הריוח בקליפין משמע לכאורה דהוא הדין מן הצדדין: ן וסרידה ע"פ הישן. כך גירסת הר"ם והר"ב. והרמב"ם גורס וסרידה ע"פ החדש וכ"כ הרא"ש וכתב שכן עיקר דהסרידה ע"פ החיצון דומיא דסיפא וכ"כ תוי"ט. ולפמ"ד בגא"ה פי' הרמב"ם מוכרח מדקתני ואם נלמו מהור. ואמאי פסיקא לי' הא אם הסרידה ע"פ הישן אע"פ שאם יגטל הישן אין הסרידה נופלת אם יש בין הסרידה לחדש פותח טפח אין כאן אהל כדקתני סיפא ואמאי פסיק ותני הכל מהור. אלא ודאי כני' הרמב"ם שהסרידה ע"פ החדש ושפיר תני אם אין הסרידה נופלת רק כמו שהיא ע"פ החדש הרא על מקומה אף אם יגטל הישן הכל מהור ולא שייך לומר הכא אם יש ע"פ דהא במונחת על גבה מסקינן: הבל טמא. פי' הר"ב שהישן שעליו הסרידה מטוב כלי ואינו מגיל אלא בא"ש וכו' כמשום אהל אין כלי

נעשה

כלים אלו כלים פרקי

הנקבים והסדקין: נד) הוא ג"כ מין קליפות עץ. וכגיכן מהדבקין וכותמין יפה כמרוח שבין נסר לחבירו: נה) ושפת פה של החדש עומד בשוה עם שפת פה של הישן (ן). ומיירי שהחדש לא הוסק עדיין כשיעור לק"ט [כמבואר לעיל פ"ה מ"ח]: נו) הוא כעין דף של חרס כפוף קצת בתמצעיתו כדי לנוח על גביו [פ"ח מ"ג] ובה סותמין התנור [כפ"ע מ"ז]: נז) שמונח על פה הישן ואינו ממורח בו כבגמ"פ. ואפי' כשעי"ז נסתם גם פה החדש. וכגון שפתחות פה החדש והישן שוות: נח) ר"ל אם ישוער שכשינטל הישן מתחת הסרידה. הפול הסרידה לתוך חלול של החדש. וכגון שפה החדש רחב יותר מרחבו של נסר: נט) ר"ל כל הכלים שהוך הישן ושהוך החדש. וגם התנור הישן בעצמו. הכל נטמא באהל המת. דהרי להישן אין לו למ"פ והחדש שאינו כלי. לולי שהיה סתום היה חולץ בפני הטומאה. דלא הי"ל כאוכלין שנבלן בטיט. דמדהוא מרוח טע"ט מגיל משום אהל כשהוא סתום. וא"ל למ"פ. אבל הכא הרי פיו מגולה למעלה. ואפי' היה הסרידה רחבה ממש כמלא חלול פה החדש. עכ"פ כל שכשיסירו הישן מתחת הסרידה לא הפול על כותלי החדש רק לתוך חללו של חדש. ממלא שהסרידה נסמכת על דבר שמק"ע וכל דבר המק"ע מביא הטומאה. ואינו חולץ בפני הטומאה [כאהלות פ"ו מ"ב ופ"ח מ"ג]: ס) שהסרידה רחבה ומרוכה בכדי שתטה על שפתי פה החדש שמקיף להישן. ועי"ז גם כשיסירו הישן מתחתיה לא הפול הסרידה לתוך חללו של חדש: סא) שהחדש שאינו כלי דינו כאהל ומגיל כשהוא סתום גם בלי למ"פ [כרפי"ב]. ומדהוא

גדול

יכין תפארת ישראל בועז

נסר על פה תנור אורחא הוא. ולא זכיתי להבין מה דמיון בין זה לזה. כרי שתם באין למ"פ מיירי. גם בלא זה לא קיי"ל כ"כבא חלפתא תתם: (ן) כך מוכח לפע"ד. דאל"כ ק' מ"ם רישא דנקט התנאי שאין הסרידה טופלת לתוך החדש. ומ"ם סיפא דנקט תנאי אחר שאין בין הסרידה לחדש רוחב טפח. בשלמא בסיפא דמיירי שהחדש עומד תוך הישן. והסרידה מונחת ע"ג הישן. לא הוה מלי למנקט אם כשינטל הישן הסרידה נופלת לתוך החדש. דהרי זה דבר שא"א. דכיון דהחדש תוך הישן. א"כ רוחב פה הישן הוא יותר מרוחב פה החדש. והיאך אפשר שהסרידה שמכסה פה הישן הרחב. יפול לתוך פה החדש הקטן ממנו. אלא ברישא דמיירי שהישן עומד תוך החדש. והסרידה מכסה פה הישן. דקתמר עלה שבאם כשינטל הישן לא יפול הסרידה לתוך החדש. אז הכל מהור. ר"ל כל מה שבתוך החדש. ק' ממ"ע היכי מיירי אי בשפה הישן למטה מפה החדש החיצון. א"כ כיון שפה הישן הפנימי הוא קטן מפה החיצון. איך אפשר שהסרידה שמכסה רק פה פנימי הקטן. לא תפול לתוך פה החיצון הגדול כשינטל הישן מתחת הסרידה ואי נימא דמיירי שפה החדש החיצון אינו רחב כל כך כחלנו שנבנים. ולסי קאמר שפיר בסיפא דרישא. שכשיטור שכשינטל הסרידה ישאר מונח על פה החיצון ולא יפול לתוכו. אמרינן גוד אסיק. ויהיה כל מה שתוך החיצון מהור. מדהו"ל כמונחת הסרידה ע"ג החדש. ליתא. דהרי בכה"ג תקרת החיצון מפסיק בין הסרידה לאויר שע"ג החיצון. וכבה"ג לא אמרינן גוד אסיק (כאהלות פי"ב). ואין לו לומר אלא דמיירי שהישן הקטן שמונח תוך הגדול. שפת פיו בולע וזולא מתוך פה החדש. והסרידה שמונחת על פה הקטן הזה מתפשט סביב משל פה הקטן עד שיתפשט גם על כל פה החדש החיצון סביב. א"כ ק' כיון שכן שפה הישן הפנימי הוא למעלה מפה החדש החיצון. והסרידה שע"ג פה הפנימי מסככת גם שפת פה החיצון. א"כ היכא פתח תנא וקאמר שכל שהוא כן הכל מהור. הו"ל נמי לאלק כמו בסיפא. דאם יש טפח בין תחתית הסרידה לפה החדש. אע"ג שאין הסרידה נופלת לתוך החדש טמא. יהיה כל מה שבתוך החדש. דהרי הטומאה נכנסת לתוכה דרך אויר הטפח שבין סרידה לפה התנור החדש. ואע"ג דלקמן (פי"ח מ"ה בהאהלות) אמרינן דגם כשפרה המגורה נראה מבחוץ שבולעת מבין דופן כפיסה לדות.

הסרידה נסמכת עליו דכל המליל משום אהל ח"ל לגמיד פתיל. אבל בזמן שאין הסרידה נסמכת עליו. אין כאן אהל. הלכך הכל טמא: אם אין בין חדש לסרידה פותח טפח. אם אין גובה טפח בין הכסוי שעל היין לפה של התנור חדש. נחשב הכסוי שעל היין כאילו הוא בפי החדש. ונעשה החדש אהל וחוזן בפני הטומאה וכל מה [שבתוכו] טהור: **ח לפסין**. כמו ח' יסין. מחבות גדולות של ברזל שמבשלין בהן: ושפתותיהן שוות. שאין שפת ח' מהן גבוהה מחברתה: העליונה. היא הפנימית שהחיצונה תחתיה: היא טמאה. אם הסרן בעליונה. אוכלין שבתחתונה טהורות. דרחמנא אמר (ויקרא יא) כל אשר יפול אל תוכו ואל אל הוך תוכו. והסרן שבעליונה תוך תוכו דתחתונה הוא. ואם הסרן בתחתונה. לא נטמאו האוכלים שבעליונה. דרחמנא אמר (שם) כל אשר בתוכו יטמא. ואל שבתוך תוכו: היו בכונם משקה. כלומר נקובים בכונם משקה דהיינו כדי טהרתן. דאלפסין עשוין למשקים ולאוכלין. ומטילין אותו לחומרו בכונם משקה: השרץ בעליונה. דהיינו הפנימית: כולן טמאות. דרואין את

אם אין בין חדש לסרידה פותח טפח (סב). **כל שבחדש טהור** (סג): **ח לפסין** (סד) **זו בתוך זו** (סה). **ושפתותיהן שוות. השרץ בעליונה או בתחתונה. היא טמאה*** (סה) **וכולן טהורות** (סו). **היו בכונם משקה** (סז). **השרץ בעליונה כולן טמאות**

בכלי המשולשל בתנור ופיו למעלה מן ההנור וניקבה בכונם משקה. שכ' ז"ל. אם היה בו סרן נטמא התנור וכל מה שבתוכו מהאוכלים והמשקים. ע"כ. וכן פסק בחבורו פרק י"ד מהלכות כלים. ולפיכך אני תמה על מה שפירש במשנתינו שענין אמרם כולן טמאות. ירמון

מלאכת שלמה

קופי' אחרת על פי' הר"ם ז"ל ע"ש: **ח העליונה**. היא הפנימית והחיצונה היא התחתונה כך נראה לענ"ד דעתי שצריך להגיה בפי' ר"ע ז"ל: בפי'

יכין

גדול לא הו"ל כאוכלין שנבלע בעוביו: סב) דהיינו שפת החדש עומד נמוך משפת פה היין המקיפו. וכין ב' הפיות אין טפח. מיהו רק הכא שהחדש הוך היין הולרך התנא להתנות כן. מדלאפשר שפה הפנימי יהיה נמוך מהסרידה שעל פה החיצון היין. אבל לעיל שהיין הוך החדש. אם הסרידה נתמכת על פה החיצון. כדנקט התם בסיפא דרישא. לא הולרך התנא להתנות שלא יהא שפת פה הפנימי נמוך טפח מהסרידה שנתמכת על פה החיצון. דהרי אפי' יהיה נמוך פה פנימי טפח מפה החיצון. אפ"ה הכל טהור. מדמילל גם פנימי. וכל מה שבתוכו מכח החיצון שמגין עליו מטעם אהל: סג) דהרי אפי' לא היה כאן היין כלל. והסרידה והתנור החדש שסביבן אמק"ש היו מופסקין מהלדי באויר פחות מטפח. היה ניגל מה שבחדש [כאהלות פי"ח משנה ח'] · אבל היין נטמא מדאין לו למ"פ (ז): סד) לאלפסין של חרס: סה) ויש ריוח בין כלי לחבירו להניח שם אוכלין ומשקין: *סה) אוהו שהסרן מונח בה נטמאה: סו) הקערות אחרות עלמן ודאי טהורות. ואפי' הסרן בחיצונות. והחיצונה עודפת אפ"ה פנימיות טהורות דאין כלי מק"ט מאויר כ"א [כלעיל פ"ח מ"ד]. וכדילפינן כן מקרא [שם קל"ח ג']. ולא נקט פיהן שוות רק משום שהסרן בפנימית. דאז דוקא שאין שפתות החיצונה עודפת על שפתות הפנימית שהסרן בתוכה. החיצונה טהורה. הא בעודפת שפת החיצונה. הרי הסרן שבפנימית מונחת גם באויר החיצונה ונטמא גם היא. וכ"כ כמשקין בפנימית. אז גם בהסרן בחיצונה. דוקא בשפתותיהן שוות אותה שהמשקין בהוכה טהורה. משום שגם המשקין בעלמן נשארו בטהרתן מדמונחין הוך הוכו [כפ"ח מ"ד]. אבל כשפתות החיצונה עודפת ואפי' כשהסרן בחיצונה. נטמא המשקין שבפנימית וטימאה גם להפנימית: סו) ר"ל אבל אם כל האלפסין נקובים

תפארת ישראל

אפ"ה ניגל הטומרה וכל אשר בדות. הרי כבר כתבנו התם בס"ד. דזהו רק באין אויר טפח בין שפת כפיסה לשפת דות. וכגון שאין הפרח שבטומרה עב טפח. אבל בשים שם אויר טפח. ולאו לא עדיף דות שם. ותנור חדש כאן מאהל ממש. שטומאה נכנסת לו לדך פתח טפח. ואפשר שזה הכריח לרמב"ם לגרוס בריסא שהסרידה מונח על החיצון. ורק נתמך מעט מהיין הפנימי (ע"ש פכ"א מטו"מ ה"ט). אבל לגירסתינו אין לנו אלא לומר שפה היין ופה החדש עומדים בשטח אחד. ולפיכך אפשר שהסרידה נתמכת רק על היין. וממלא פה החיצון. או שנתמכת גם על כותלי החיצון החדש: (ז) וא"ת אפי' יהיה יותר מטפח ביניהן. ע"פ הרי מדאמרינן שהתנור החדש יגיע משעם אהל. ע"כ שחלנו הוא טפח על טפח. וא"כ הסרידה שמכסהו כולו על כרחך שגם הוא רחב טע"ט. וכל כה"ג אמרינן חביב רמי לו

בועז

בשר אחרונה

נעשה אהל כדאמר רפ"ו דאהלות והתם תנן אפי' כלי גלגים ואבנים שאין מקבלין טומאה אין נעשין אהל. ול"ל דתנור חדש גרע מכלי אדמה שאין נעשין אהל ומטור חדש אין שם כלי עליו משום שלא נגמרה מלאכתו ולא הוסק אינו אלא כעפר בעלמא וכמ"ש רפי"ב דאהלות. והא דסרידה מלגת ל"ל שאין לה גפיים דלאו כלי הוא כדלעיל פ"ח מ"ג ובפ"ה דאהלות מ"ו. והרמב"ם בחבורו פכ"א מהט"מ כתב כסוי התנור הוא נקבא קרידה. ולפ"ז נראה דפי כיון שמיותר לכיסוי קיי"ל כל הכיסוין מהורים בפ"ב מ"ח. ודע דשתם מתני' דהכא בחבמים דר"י בן מורי רפי"ב דאהלות: **אם** אין בין חדש לסרידה פותח טפח כל שבחדש טהור. אבל אם אין שם פ"ע טמא אפי' אם יעבל היין אין הסרידה מופלת ונסמכת על החדש אין כאן אהל כיון דהחוקה טפח. ולא לריך הכא למתני שאם יעבל היין והסרידה מופלת הכל טמא דעדיפא מינה קמ"ל דאפי' מינה מופלת טמא אם יש שם פ"ע

ומטמא לגמרי על היין ובלא היין מופלת אפ"ה מהור דהחדש שבתוכו מבטל תשמישו ובטל תלוי של יין ומבטל ליתה דמי. וע"ש דלעיל פ"ו מ"ה דדוקא שפר מבטל וכן בפנ"ו דאהלות מ"ה. וכן משמע בכתה דוכתי. והרלב"ד מטמא לי' משום דקתני הסרידה ע"פ היין משמע דשמתך לגמרי על היין ובלא היין מופלת. ואינו מוכרח דמ"מ אם יעבל היין אינה מופלת לאתן אלא על החדש וכן מסיק בפי' הרא"ש דמיירי בשעבל היין נסמכת על החדש לגבד ע"כ: **פותח** טפח. דבפחות מטפח הוי כלבוד באילו היא ע"פ החדש כדמוכח פ"ד דאהלות מ"א ושם בפ"מ מ"ע. והא דכתב הר"ב פ"י דאהלות מ"ב דאפי' בפחות מטפח לא אמרי' במומאה לבוד היינו להחזיר לא אמרי' אבל לסקל אמרי' וכ"כ רמ"א כי"ד סי' שע"ב: **ח השרץ** בעליונה כולן טמאות. הטעם בזה דכונס משקה אין

ומטמא וגם האוכלין שבתוכו היו טמאים דהיינו תושבים כאילו הסרן נפל אל תוכו של התחתונה עצמה ואז היתה זאת הכלי מטמאת משומאת הסרן עצמו לא מאויר כ"מ ולא שבאמת מיעטה התורה תוך תוכו אל"כ מה שאין החיצונות טמאות הדין שזה בין כלים בין כמה שבתוכן גם אם הי' הכלים מטמאתין מאויר כ"ח דהחיצונות אין מונחים כאן כלל באויר כ"ח. [תרד"ן]: ד"ה **השרץ** כו' ולפיכך אני תמה כו'. דע שישמת הכ"ב והתי"ע מהבארין ע"פ דברי הגר"א בא"ר והפרפרת ביניהם הוא בזה דלהגר"א בהסרן בהתחונה לא תפסי' ב' הטומרות לטמא האוכלין והמשקין שבעליונות והכלים המונעים במשקין ולהר"ב יהתי"ע אין חלוק וגם לענין לטמא האוכלין והמשקין שבעליונות והכלים המונעים במשקין תפסי' ב' הטומרות. ומשמתינו מיירי בשכל הכלים נקובים. ובדעת הר"מ

ציונים

ח לפסין. מיי' פי"ג מה"כ הלכה י"א

תוספות חדשים

משנה ז: **פותח** טפח. לא נתבאר לי מאי שנא אין בו פ"ע מים בו כיון דחדש בתוך יין. ויש מוקף ג"ש (הר"ש): ועיין בהגהת הרא"ש שם מאריכות מה שהקשה אף לפי' הרמב"ם וע"ש בחיבורו פכ"א הלכה מ' דלדעת הראב"ד לק"מ: משנה ח **כולן** טמאות פי' אפי' כלים שבתוכו. וכ"ש אוכלין ומשקין

חדושי מהרי"ח

משנה ח [תוי"ט ד"ה] **השרץ** כו' ולפיכך אני תמה כו' עכ"ל. והנה לפי פירוש הרמב"ם ז"ל במשנה לא קשה כלל שהרי ע"ש שכתב שכל הלפסין האמצעי' היו נקובים והתחתונים היו שלמים וכולן ודאי קאי על אוכלים ומשקים. אבל הלפסין עצמן הרי נקבו ואינן מקבלין טומאה עוד ומאי נמשאו שייך בהם וכן כתב שם בפי' שאינן מקבלין טומאה עוד רק נפומאו האוכלין והמשקין מחמת התחתונה שמקפת ובאמת התחתונה היא וכל אשר בה טמא ולא קאי רק אנקובין כנ"ל והוי ממש התחתונה כמו התנור דפ"ח שהתנור טמא וכל מה שבתוכו שהתנור ג"כ שלם כמו כאן התחתונה. ובאמת אם היו כולם נקובים אפי' התחתונה אז היה הכל טהור כי כולם אינם כלים ואף שבחבורו פי"ג הנ"ל לא כתב שהתחתונה שלימה ע"ש ע"כ שם ג"כ כך כוונתו הדא דכתב היה כל אלפס מה' נקוב כו' וחול"ל היו כולן נקובין אלא ע"כ כל אלפס מהן היינו כל הלפסין שמונחים בתחתונה ועוד שסיים שם היה בתחתונה היא טמא כו' ואין שפת תחתונה עודפת כו' א"כ ע"כ היא שלימה דאל"כ במה תטמא אף אם היה עודפת אם היתה נקובה וא"ל שקושיות הרב תוי"ט שהרי מסיק לחומרא בכונס משקה כמו שהביא ד"ה בכונס משקה וא"כ ניחול לחומרא ג"כ ונאמר שהכלים נ"כ טמאים שהרי לא נקבו במוציא זית חדא דכך הוה ליה להרב להקשות ועוד דא"כ הוי תרתי דסתרי דאם תטמא הכלים

תוספות אנשי שם

ח תי"ט ד"ה **וכולן** טהורות כו' ולא"ל הלפס כו'. דבריו אינו א"ל מקום דוחקו אינו לא כתבם הטוהר תוכו ולא תוך תוכו סיתה התחתונה

תוספות יום טוב

אם אין בין חדש לסרידה פותח טפח (סב). אבל הגי דלאיירינן בהו במתני'. בשל חרס דדיני כלי חרס מתפרשין באהלו הפרקים עד הכא. וכן העתיקה הרמב"ם גבי כלי חרס בפ' יג מה"כ. והר"ב עלמו בפ"ח דפאה משנה ד פי' לפס קדירה ופרוך. ועיין מ"ש במשנה ד פי"ד: **וכולן** טהורות. לשון הר"ב אם הסרן בעליונה אוכלים שבתחתונה טהורות. ואין לריך לומר הלפס עלמה. שאין כלי מיטמא מאויר כלי חרס. וכתב הר"ש דאפילו ר' יהודה דפליג לעיל בסוף פ"ד בכלי חרס שיש לו שלשה שפיות. דאמר מולקים את האמצעית הכא בג' כלים מודה: **היו** בכונס משקה. פי' הר"ב כלומר נקובים בכונס משקה דהיינו כדי טהרתן כו'. כלומר בכלי העשוי למשקין בלבד. נקובת כונס משקה מטהרתו. ואלפסין דעשוין לכך ולכך מטילין אותו לחומרו והכא לענין הלשה הוי חומרא דנקובת כונס משקה מולאו מידי כלי שלא יגיל. וכדתנן בפ"ח מ"ב: **השרץ** בעליונה כולן טמאות. כתב הר"ב דרואין את הסרן כאילו הוא בכל אחת כו'. כלומר דטומאה עלמה יורדת ולפיכך כולן טמאות הייו מה שבתוכן והלפסין עלמן כמו כן. וכן פי' הרמב"ם במ"ב פ"ח. בכלי המשולשל בתנור ופיו למעלה מן ההנור וניקבה בכונס משקה. שכ' ז"ל. אם היה בו סרן נטמא התנור וכל מה שבתוכו מהאוכלים והמשקים. ע"כ. וכן פסק בחבורו פרק י"ד מהלכות כלים. ולפיכך אני תמה על מה שפירש במשנתינו שענין אמרם כולן טמאות.

מלאכת שלמה

קופי' אחרת על פי' הר"ם ז"ל ע"ש: **ח העליונה**. היא הפנימית והחיצונה היא התחתונה כך נראה לענ"ד דעתי שצריך להגיה בפי' ר"ע ז"ל: בפי'

ירמוז אל טומאת מה שבתוכן. וכ"כ ג"כ בחיבורו שם פי"ג. ועיין עוד לקמן: ובולן טהורות. כתב הר"ב ומיהו אם היו אוכלים ומשקים בפנימית נטמאו כו'. כדמוכח לעיל בפ"ח משנה ב' בכלי המשולשל בהטר וכו'. וכך כתב שם הרמב"ם וז"ל. ואם היה בהטר שרץ. נטמא כל מה שבתוך הכלי מהאוכלים והמשקים ע"כ. וכ"כ בחבורו פרק י"ד. וגם בזה אני תמה שבכאן ובפי"ג מחבורו כתב דבולן טהורות כל מה שבתוכן. ודע דלהר"ב וביתת הרמב"ם דלעיל. ה"נ הכלי מטמא מהמשקים. וכמ"ש בסוף מתני'. ומ"ש הר"ב כיון דלא מירח כו' לא ידעתי למה הולרך לכך. וגם שם בפי' ר"ע ז"ל. ומיהו אם היו אוכלין ומשקים בפנימית וכו' כתב

טמאות (פח). **בתרתונה. היא טמאה וכולן טהורות** (פט). **השרץ בעליונה** (ע). **והתרתונה עודפת. היא והתרתונה טמאה** (עא). בעליונה שלמות: היא והתרתונה טמאה. דכמוכח בתוכה דמי כיון דעודפת. אבל אמלעית טהורה. דאין כלי מיטמא בחויר כלי חרס: כל

מלאכת שלמה

בפי' ר"ע ז"ל. ומיהו אם היו אוכלין ומשקים בפנימית וכו' כתב החכם הר"ם ז"ל הרמב"ם ז"ל פירשה לענין אוכלין ומשקין ע"כ: עוד

את השרץ כאילו הוא בכל אחת כיון דנקובות בכולם משקה: בתרתונה. דהיא האילונה: היא טמאה [וכולן טהורות. דאין טומאה] נכנסת דרך שוליו. ומיהו אם היו אוכלים ומשקים בפנימית. נטמאו. כיון דלא מירח הנקב כדמוכח לעיל בפרק שמיני. והיינו טעמא. משום דנקב בכדי טהריתו נחשב כחויר של אילונה. ואוכלים ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס. ואין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס: השרץ בעליונה. השתא מיירי בלפסין דמי כיון דעודפת. אבל אמלעית טהורה. דאין כלי מיטמא באויר כלי חרס:

יכין תפארת

נקובים בכדי שיכנס בהנקב משקה שבחוץ נגד הנקב. מיהו אילו היו כלים המיוחדין רק למשקין. הרי משנתנקבו כן. הו אין חשובים כלי כלל. בין לקולא. שהן עלמן אמק"ט עוד. ובין לחומרא שאין מאילין על אוכלין ומשקין שבתוכן מטעם תוך הוכו. ואם היו כלים המיוחדין רק לאוכלין. אז ודאי בין לקולא הא"ל ובין לחומרא הא"ל. לא היה מתבטל מהם שם כלי ע"י נקב כזה. דהרי כלי כזה שיעור נקיבתו כמולית זית. אבל הכא הרי באלפסין מיירי. שמיוחדים לבשל בהן מאכל עם רוטב. וא"כ מיוחדין לאוכלין ולמשקין. דבכה"ג מטילין אותו לחומרא לכאן ולכאן [כפ"ח מ"כ] לפיכך לענין שיהא האלפס עלמו מק"ט. עדיין חשוב כלי. ולענין טילול ע"י תוך הוכו לחומרא דשיעור נקיבתו בכזית. ולהכי היא מק"ט מהשרץ שבתוכה. ולגבי האלפסין החילונים. נמי אמרינן לחומרא. ולהכי אף דבכל דוכתא מליל תוך הוכו. בין מלאכים או מלחוליא טומאה. עכ"פ הכא מדנקוב הפנימי שהשרץ בתוכה בכולם משקה. כמאן דליתא פנימי דמי. דלא חשבינן לה כלי. והו"ל כמונח שרץ באויר כל מ' מהחילונים: סט) היא טמאה דלחומרא אמרינן דהוי כלי ומק"ט. מדאינה נקיבה כמולית זית. אבל עליונות ממ"ש טהורות. דאי לאו כלי דמי. הרי אמק"ט. ואי ככלי דמי הרי אין כלי מק"ט מאויר כ"ח. ומה"ט אפי' יש משקין בעליונות. והן ודאי נטמאו. דלא דיינינן לעליונות ככלי. מדהן נקובות. ואין מלילין בתוך תוכו. אפ"ה המשקין שבנטו בהן המשקין. דממ"ל אי ככלי שלם דיינינן לי' הרי הילו על משקין שבתוכן בתוך הוכו. ואי לאו ככלי דמי. א"כ אין יקבלו טומאה מהמשקין [בפ"ח.ולפ"ז לכאורה היה נ"ל הידוש דין דאם המשקין באמלעי. הן נוגעין בגב הפנימית ז"ל שהאמלעית שבתוכה שבשקין בתוכה טהורה כולה מכח ממ"ש הא"ל. והפנימית שבנטו המשקין רק בגבה שמאה טכ"פ מנבה [כלפכ"ה] דהרי בפנימית זו אין כאן ממ"ש. ואי"ל דאמרי' ממ"ש בהנקב. אלא"כ פנימית אמק"ט מהמשקין. ואם נקב כזה אין מבטל שם כלי. א"כ גם המשקין שבתוכה. דא"כ בשרץ בעליונה. וכולן נקובות. אמאי כולן שמאות נטמא ממ"ש הא"ל] : ע) בשלמות מיירי השתא: עא) דמשום שהתחתונה עודפת. הו"ל כאילו מונח השרץ גם באויר התחתונה. אבל האמלעיות טהורות. דאף דדיינינן כאילו השרץ בתחתונה. עכ"פ הו"ל אמלעית בקדירה שמונחת בהטר שהשרץ בתוך ההטר שהקדירה טהורה דאין כלי נטמא מאויר כ"ח [כפ"ח מ"ד] ולא דמי לטבלא שיש בה לזביז עודף. דבנטמא קערה מ' שבה נטמאו כולן [בגליל פ"ב מ"ז] הרי כולן נוף מ' הן באמת. רק שבאין לזבז עודף הו"ל לאותה שהשרץ בתוכה כגב להקערות האחרות [ומ"ש שם בפ"ד סי' ע"ו] אבל הכא כל האלפסין נוגעים חלקיהן הם. דמי שפיר לקדירה שבהטר הא"ל. דלא נטמא מאויר כ"ח. לפי' כשהשרץ עדיין בהחילון. מיהו הרי בכה"ג אמרינן הרי דאוכלין ומשקין שבפנימי עמאין. דמשום שפה קדירה למטה מפה ההטר. אין האוכלין ומשקין נגלין מכח תוך הוכו. א"כ ה"נ הכא במונח שרץ בעליונה והתחתונה עודפת.

ישראל בועז

לו גוד אסיק אפי' במרוחקין הרבה. וכדאמרינן (אהלות פי"ב מ"ה) כשקורות עליונות נגד אויר התחתונות דאפי' יש ביניהן גובה הרבה אמרינן חביב דמי. וי"ל דהתם שאני דאמרינן חביב דמי שיהיה דין כאהל א' שהתפשט הטומאה תחת כולן. כשהטומאה תחת א' מהן. אבל הכא דאמרינן שיהיה הכלי שתחת הסרידה כשתוב. צריך שלא יהיה ריוח בין עליון לתחתון טפח. משום דאמרן חבשין להטהר היינו לגמרי כמאן דליתא דהרי הוא מק"ט. וא"כ אם הסרידה תלויה ממעל להחדש. ומרוחק ממנו טפח. הרי נכנס טומאת הבית שהטהר עומד בתוכו. דרך אותו טפח (אהלות פ"ט מ"ט) וע"ש

אי נמי כי המ"ח כ"ל דמ"ש היו בכולם משקה ר"ל כל הכלים הון מהתחונה ומירי כשתירת הנקב דאז מליל מדין ל"פ דאיכא כשהשרן בעליונה כולן טמאות דאין ל"פ מליל על הטומאה שלא תטמא כמבואר בפ"ח מ"ו אבל כשהשרן בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות דל"פ מליל על הטהרה והוא דוחק שהרי המיורות לא מזכר לא במשנה ולא בגי' הר"מ ושוב דלענין זה לא היה צריך הכא להתות שיהיה הנקב בכולם משקה וביחוד לאוכלין ולמשקין דהא כיון שמרחו תולן בפני האוכלין לגלי יהטמאו אף שהנקב יותר גדול ובמיוחד למשקין לבד. ושוב דהתנו מבואר דמירי בכל הלפסין נקובים וע"ש. (תכד"ן) :

תוספות אנשי שם

הר"מ כ' המ"ח כ"ל דמ"ש היו בכולם משקה ר"ל כל הכלים הון מהתחונה ומירי כשתירת הנקב דאז מליל מדין ל"פ דאיכא כשהשרן בעליונה כולן טמאות דאין ל"פ מליל על הטומאה שלא תטמא כמבואר בפ"ח מ"ו אבל כשהשרן בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות דל"פ מליל על הטהרה והוא דוחק שהרי המיורות לא מזכר לא במשנה ולא בגי' הר"מ ושוב דלענין זה לא היה צריך הכא להתות שיהיה הנקב בכולם משקה וביחוד לאוכלין ולמשקין דהא כיון שמרחו תולן בפני האוכלין לגלי יהטמאו אף שהנקב יותר גדול ובמיוחד למשקין לבד. ושוב דהתנו מבואר דמירי בכל הלפסין נקובים וע"ש. (תכד"ן) :

משנה אחרונה

אין מבטל מהות כלי שלא לקבל טומאה ועדיין מקבלין טומאה עד שיעקב כמולית זית כדלעיל רפ"ג. אבל להחמיר מבטל כולם משקה ואינו טילול משום תוך תוכו דהנקב מבטלו שאינו חשוב תוך כדלעיל פ"מ מ"ב ואיתא שכתב הר"ב שמולית הבית כאילו הוא באויר כולן שאין כאן תוך תוכו. ומיהו שיפא דקתני שרץ בהתחונה היא טמאה וכולן טהורות. צריך טעם אמאי כולן טהורות כיון דליכא תוך תוכו וכולהו כחד תוך חשיבי. ומ"ש הר"ב שאין טומאה נכנסת דרך שוליו וכ"כ הר"ש. ואינו מובן דבלא שוליו הטומאה כאילו היא בתוכן דכולהו כחד תוך חשיבי. ובוד דנקפ"ב דלעמון יום. מוכח דטומאה נכנסת דרך הנקב. וכ"כ הטוס' בשמת פ"פ המלגיע. והרא"ש בפירושו כתב דבסיפא כולן טהורות ממ"ג אי הנמת ממילות כאיתנהו והוו כלי אין כלי מיטמא מאויר כ"ח. ואי מחילות כליתנהו חבשין בעלמא הוו ואין מקבלין טומאה ולענין אוכלין ומשקין שבתוכו מחילות כאיתנהו ומטמאין עכ"ל. ולעמי קלה מהבין מאי קפק איכא אי כאיתנהו ואי כליתנהו. דהא מרוייהו איתנהו לענין טומאת הכלים עלמן הוו כאיתנהו. ומקבלין טומאה עד כמולית זית. ולהקל לעהבן משום תוך תוכו הוו כליתנהו. ובוד דבריהא נמי כשטומאה בעליונה כולן שמאות ואמאי נטמא ממ"ג אי מחילות כאיתנהו שהרין משום תוך תוכו ובוד אין כלי מטמא מאויר כ"ח. ואי כליתנהו חבשין הוו ואין מקבלין טומאה. ויש לפרש דבריהא כולן שמאות שהטומאה באויר כולן כמ"ש הר"ב. אבל קיפא שהשרן בתחתונה אי דכולם משקה מבטל לענין זה אלא לעבר מטעם תוך תוכו מ"מ לא חשיבי טילולא כחד תוך כמו אילו היתה התחתונה אלמה דחשיב אויר דידה וקי"ל דהשקוע בתוכו בטל אגבו ותשיבי כחד תוך. אבל כשהתחתונה נקובה לא חשיב אויר דידה דטומאה כולהו אגבה וכל חד אויר באפי נפשי' הוי והוי כמו מיטוב אויר דאין

אין מבטל מהות כלי שלא לקבל טומאה ועדיין מקבלין טומאה עד שיעקב כמולית זית כדלעיל רפ"ג. אבל להחמיר מבטל כולם משקה ואינו טילול משום תוך תוכו דהנקב מבטלו שאינו חשוב תוך כדלעיל פ"מ מ"ב ואיתא שכתב הר"ב שמולית הבית כאילו הוא באויר כולן שאין כאן תוך תוכו. ומיהו שיפא דקתני שרץ בהתחונה היא טמאה וכולן טהורות. צריך טעם אמאי כולן טהורות כיון דליכא תוך תוכו וכולהו כחד תוך חשיבי. ומ"ש הר"ב שאין טומאה נכנסת דרך שוליו וכ"כ הר"ש. ואינו מובן דבלא שוליו הטומאה כאילו היא בתוכן דכולהו כחד תוך חשיבי. ובוד דנקפ"ב דלעמון יום. מוכח דטומאה נכנסת דרך הנקב. וכ"כ הטוס' בשמת פ"פ המלגיע. והרא"ש בפירושו כתב דבסיפא כולן טהורות ממ"ג אי הנמת ממילות כאיתנהו והוו כלי אין כלי מיטמא מאויר כ"ח. ואי מחילות כליתנהו חבשין בעלמא הוו ואין מקבלין טומאה ולענין אוכלין ומשקין שבתוכו מחילות כאיתנהו ומטמאין עכ"ל. ולעמי קלה מהבין מאי קפק איכא אי כאיתנהו ואי כליתנהו. דהא מרוייהו איתנהו לענין טומאת הכלים עלמן הוו כאיתנהו. ומקבלין טומאה עד כמולית זית. ולהקל לעהבן משום תוך תוכו הוו כליתנהו. ובוד דבריהא נמי כשטומאה בעליונה כולן שמאות ואמאי נטמא ממ"ג אי מחילות כאיתנהו שהרין משום תוך תוכו ובוד אין כלי מטמא מאויר כ"ח. ואי כליתנהו חבשין הוו ואין מקבלין טומאה. ויש לפרש דבריהא כולן שמאות שהטומאה באויר כולן כמ"ש הר"ב. אבל קיפא שהשרן בתחתונה אי דכולם משקה מבטל לענין זה אלא לעבר מטעם תוך תוכו מ"מ לא חשיבי טילולא כחד תוך כמו אילו היתה התחתונה אלמה דחשיב אויר דידה וקי"ל דהשקוע בתוכו בטל אגבו ותשיבי כחד תוך. אבל כשהתחתונה נקובה לא חשיב אויר דידה דטומאה כולהו אגבה וכל חד אויר באפי נפשי' הוי והוי כמו מיטוב אויר דאין

מעמאת כלי חרס כדאמרי' פ"ח מ"ד ואפשר שזהו כוונת הר"ש והר"ב שאין הטומאה נכנסת דרך שוליו דכפיטוב אויר כולם הוי. אלא מה שביאמו כולן טהורות הכלים טהורין ואוכלין ומשקין שבתוכו נטמאו דבהד תוך דמי ואוכלין ומשקין מיטמאין באויר כ"ח ולא אדם וכלים ע"כ אלמא ס"ל דבהד תוך הוו ולא כפיטוב אויר וא"ע ומוד קשה כיון דהכלים טהורים א"א שיטמאו אוכלין ומשקין שבתוכו בכל עיקר טומאת אוכלין ומשקין שבתוכן אינה מן הבשר אלא מן הכלי כדאמרי' פ"ח מ"ה הפת שבתוכו ביום שהטהר תחלה. והכא שהכלי טהור מכין ומטמאו מה שבתוכו וכן הקשה בספר מגנת חכמים. והרמב"ם בפירושו כתב בריש כולן שמאין הייו אוכלין ומשקין שבתוכו משמע הכלים עלמן טהורין וזה סותר לדברי שבתוכו שם כתב שהטומאה באויר כולם וא"כ ע"כ הכלים עלמן נ"כ שמאין. וכבר הקה תוי"ט בזה. וי"ל משום שבפירושו כתב בפיקבו בכולם משקה חזרו הכלים אלא יקבלו טומאה ע"כ ואלו דברי תימה דהא ק"ל הכלים מקבלין טומאה עד כמולית זית. ולייאב זה י"ל דאיהו ס"ל דאלפסין דהכא שעשין לבשל בהן בשר ועולם אין ניטול אלא במשקה והוו כעשויין למשקין שבהרכן בכולם משקה והא דתנן רים פרק ג' הכשרי לכך הכלי ולכך מעילין אותו לחומרו בזיתים. אלו בקדרות ואלפסין חייבי אלא כלי הכשרי להחמת פעמים אוכלין ופעמים משקין אבל כלי ביבול שלעולם אין שם אוכל אלא משקה הרי זה בקבוע למשקה ועקלהו בכולם משקה וכן לדלו לפרכ הטוס' דזבמים ד' ל"ה וכיון שכתב דכל טומאה דהכא הייבו לאוכלין ומשקין דאילו הכלים עלמן אפי' הטומאה בתוכן בהוכין שבהרכן בכולם משקה. ומ"מ עדיין איט מיושב דבהדיא תנן בפ"ב הלכה ובקדרה ביטוכן בזמים ועיין בתוס' דזבמים שם: השרץ בעליונה והתחתונה שלפת. פי' שהתחתונה לבד עודפת שהאמלעית טוב

עא

כל שיש בו משקה טופח טמא. נעמא משקה טופח שבתוך הכלי האמצעי מאויר כלי חרס. וחזר המשקה וטמא את הכלים. דרבנן גזרו על משקה שטמא כלי. גזירה משום משקה זב וזבה. והוא הדין דהוה מצי לאסמעינן חדוש זה של משקה טופח בריסא דאסרן בעליונה והתחתונה עודפת. ויש משקה טופח באמצע:

בעליונה והתחתונה עודפת. כל שיש בה משקה טופח. טמאה עב):

חג. ח בעליונה בל"ל העליונה.

בפ"ח משנה ב לא הזכיר זה. כי אם בספ"ע. דהתם מיירי בענין למיד פתיל: כל שיש בה משקה טופח טמאה. פי' הר"ב נעמא משקה כו'. וחזר המשקה וטמא את הכלי דרבנן גזרו כו'. כמ"ש בפ"ק דשבת גבי י"ח דבר כו'. ומ"ש והוא הדין דהוה מצי לאסמעינן כו' בריסא. דאסרן בעליונה כו'. והכי נמי דהוה מצי למכתב דהוה מצי לאסמעינן בריסא דריסא. בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות. וכמ"ש לעיל. אלא הכא כיון דבסיפא איירי בך. כתב דהוי מצי לאסמעינן בריסא דהך סיפא: **טופח.** יטפיח היד כאשר יגע בה. הרמב"ם:

מלאכת שלמה

עוד בבוף פי' ר"ע ז"ל. וה"ה דס"מ יכו'. עד וים משקה טופח באמצעות. אמר המלקט נראה שהם דברי ר"ע ז"ל עצמו. וז"ל הרא"ש ז"ל ובעליונה ותחתונה עודפת דאיירינן בהו ואמרינן דאמצעית טהורות כל שים משקה טופח טמא דנטמאו המשקים מאויר החיצונה וטמאו את הכלי דגזרו וכו' ע"כ. ואפשר דכוונת ר"ע ז"ל שהוקשה לו דס"ל לתנא למיתי הכי דאסרן בעליונה והתחתונה עודפת היא והתחתונה טמאה ואם ים משקה טופח באמצעות כולן טמאות ואמאי פנינהו לתרי בחדי. וקשה לי קצת כיון דריסא איירי באלפסין שלמות וסיפא נמי באלפסי שלמות אמאי פסיק תנא למילתיה בנבא דהיו נקובות והדר תנא דאסרן בעליונה והתחתונה עודפת דמיירי בשלמות וים נמי דאמר דאי טוב הכי בנא דאסרן בעליונה והתחתונה עודפת קודם בנא דהיו נקובים בכולם משקה ה"א דהיו נקובות בכולם משקה אסרן בעליונה כולן טמאות קאי אמאי דסליק מיניה אתחתונה עודפת ולא אפתותיהן שוות וה"א דמשום הכי כולן טמאות משום שהן באויר התחתונה ולא משום דרוחין כלפי' ר"ע ז"ל כנלע"ד. וי"ש דנרסי בסיפא דמתני' העליונה והתחתונה עודפת כל שים בה משקה וכו' העליונה בה"א וכן הגיה הרי"א ז"ל וכתב כן מלאתי ע"כ:

ניקבו

יכין

לו במומה שרץ באמת בהתחתונה העודפת. גם האוכלין ומשקין שבפנימית טמאין. דמדהתחתונה עודפת. אינן נוגעין מכח תוך תוכו. וחוזרין משקין ומטמאין להקערה שהן בה וכדמסיק: עב) אפי' אם המשקה באמצעית אינן נוגעין בתוך תוכו. דהרי מדהתחתונה עודפת. הא"ל כאילו השרץ והמשקין מונחין בתוך חלול החיצונה. וחוזרין המשקין ומטמאין להקערה שהן בה. וב"ש בהיה השרץ באמת מונח בתחתונה העודפת. דודאי מונח לא השרץ והמשקין שבפנימית כולן בתוך חלול א' ונטמאו כולן (ד"ה). והא דנקט הך משנה בפרק זב. והרי לכאורה אין כאן מקומה דהרי כל הפרק בלמ"ש מיירי ה"ע מדבעי למנקט ג' מיני הלה שבב"ח גבי הדדי. דהייטו בתחלה נקט דיני למ"ש ובתר הכי [במ"ז] נקט דיני אהל שמגיל בכיסוי לבד. אפי' אין הכסוי מחובר בלמ"פ. ובסוף הכל נקט הלכת תוך תוכו:

ישראל

וע"ש: (ד"ה) וג"ל דמה"ע מי הדר ונקט. בעליונה ותחתונה עודפת. והרי ודאי בהכי איירינן לעיל מיניה. אלא בעי למנקט עיקר הרבותא. דלא מיבעי כשהשרץ המטמא בתחתונה. ותחתונה שודפת. כל פנימית שמשקין בתוכה טמא. משום שהשרץ שהוא עיקר הטומאה מונח תוך חלול החיצון ממש. והרי החיצון כולל בתוכו גם המשקין שבתוך הפנימית. אלא אפי' כשרץ המשקין הם תוך חלול החיצונית. ועיקר הטומאה מונח תוך חלול לבדיי בפנימית. אפ"ה כיון שהחיצונה עודפת. נחשב כאילו השרץ והמשקין מונחים תוך חלול החיצונה. ולרב"א להכי הדר ונקט כן בסיפא. דלא תימא דהך סיפא דכל שים בו משקה וכו'. אכולהו בני דלעיל במתניתין קאי. ואף אבנא דשרץ בתחתונה דאמרינן בריסא דהיא טמאה וטלן טהורות. סד"א דגם בהא ים משקין בא' מהן. נטמאה. קמ"ל דדוקא בעליונה ותחתונה. דמיירי בכולן שלימות. אמרינן דבים משקה טופח בא' מהן טמאו טומאה המשקין להכלי. אבל בנא דשרץ בתחתונה. דמיירי בנקובות. איכא ממ"ל. וכלעיל:

בועז

תפארת

משנה אחרונה

עם שפת עליונה והתחתונה עודפת על שמיהן והשמת האמצעית לגבי עליונה הוי תוך תוכה ואין מה שבתוכה טמא מן השרץ שבעליונה אלא מחמת שהתחתונה עודפת על שמיהן הרי העליונה שהשרץ בתוכה הרי היא כאילו הם באויר התחתונה כיון שעודפת והאמצעית ג"כ הרי היא באויר התחתונה והאוכלין שבאמצעית ממאין שהרי הם באויר הטמא אלא שהכלי האמצעי מסיר שאין כלי מיטמא מאויר כ"א. אבל העליונה והתחתונה הכלים ג"כ שמאין שהשרץ עצמו בתוכן והייט דקאמר היא והתחתונה טמאה. ונראה שאם האמצעית שוה לשפת התחתונה ושמיהן עודפות על העליונה הרי הוא כאילו השרץ בתוכן שהרי שמיהן עודפות וכל הכלים ומה שבתוכן הכל טמא: **בעליונה** והתחתונה עודפת. הייטו הך דלעיל ולא מידם בכאן אלא אם יש שם משקה והלשון קשה ולמה ליה למיהדר ומיתני בעליונה והתחתונה עודפת כיון דכה אייני לא ה"ל למיתני אלא ואם יש בה משקה כו' ומהדרי הר"ב נראה שהי' לפניו גירסא אחרת. ונראה שנרסתו היתה העליונה בה"י ולא בעליונה בבי"ת וה"פ העליונה והתחתונה שמיהן עודפות על האמצעית והשרץ בעליונה והשמת ליכא עומאה לא באמצעית ולא בתחתונה שאין אחת מהן באויר הטומאה אא"כ יש משקה טופח באמצעית נטמאת מן הכלי העליון בתנשו ומוזר המשקה ומטמא הכלי וכן האמצעית לתחתונה:

כ' הר"ב דהמ"ל בדרך עדיפות אלא דה"מ לאמצעי' בריסא אלא לעשות בנא באלי נפסה לענין זב. כנלע"ד. (ש"ל):

ומשנה נמי למשקין ולמשקין בכולם משקה ואוהל ועליונה לאו כלי לאו תוך תוכה היא וכאילו השרץ בתוך האמצעית דמי ונטמאה האמצעית והאמצעית כלי הוא לחומרא לקבל טומאה הואיל ושנויה נמי לאוכלין וכי תאינן לתחתונה לאמרינן הכי כולהו לאו כלי ניהו להכיל משום תוך תוכו לחומרא הואיל ומשקין בכולם משקה וכאילו השרץ בתחתונה דמי ותחתונה לאמרינן הואיל ושנויה נמי לאוכלין ומקבלת טומאה מהשרץ. וכל תדא ותדא לעצמה מטילין אותה לחומרא דאוכלין הואיל ושנויה נמי לאוכלין ואינו חברתה להכיל מטילין אותה לחומרא ולאמרינן לאו כלי הוא הואיל ושנויה נמי למשקין ואינה מלאת אבל טומאה בתחתונה היא שמאה וכולן עטורות ואפילו ים בהן משקה טופח ואפילו מלאות משקה טהורות דלא מצינן למיטמיטו משום משקה דנגייהו דלכדרי המשקין ונישמת לו. דאי כלי ניהו הא מצינן למשקין דבגייהו דהוו המשקין בתוך תוכה ומשקין גופייהו טהורין ניהו ואי לאו כלי ניהו דלא מצינן למשקה המשקין הכלים לא מקבלי טומאה. מאי אמרת נימא הכא והכא לחומרא כי היכי דאמרינן בשרץ בעליונה. מי דמי הכא כי אתינן לכלי עצמה מטילין לחומרא ואמרינן כלי הוא וכי אתינן לתחתונה ממנה אמרינן לאו כלי הוא ולא מצלת והשרץ כמונח בתוך התחתונה ממנה ותחתונה ובעליונה ממנה משקין אלי עליונה מהיכא מעמינן לה ממשקין שבתוכה דמטמאי לה ממ"ר אי כלי הוא משקין גופייהו טהורים ניהו דהוך תוכה ניהו ואי לאו כלי הוא ומיטמאי המשקין שבתוכה מאויר התחתונה היא אינה מקבלת טומאה ומיהו מצינן לעצמה העליונה ממנה לקבל טומאה מהמשקין אי מקבלת טומאה הכלי הוא משקין עהורין ניהו ומאי מקבל טומאה וכי אמרת משקין עמאין. היא אינה מקבלת טומאה דלאו כלי הוא. ואיכי מצינן לעצמה העליונה ממשקין שבתוכה ולאמר כלי ולאו כלי בהדא מתתא. והייט דהדר ונקטי בעליונה והתחתונה עודפת כל שים בו משקה טופח טמאה הע"ג דמיהם קא סליק. קמ"ל דהאי הוא דטמאה מגוש משקה עודפת דהולהו כלים שלמים ניהו ומקבלי טומאה וה"ה תחתונה

בעליונה והתחתונה עודפת דאיירינן בהו ומ מ ר י נ ן באמצעית טהורה אם ים בו משקה טופח טמא (קרא"ם): הר"ב ד"ה כל שים כו': בריסא דאסרן כו' נראה דגירסת הר"ב היה בסיפא העליונה והתחתונה עודפת וכן מלאתי הגירסא במכניות ישנים ד"ו שנת אס"ו ופו' הוא בין שעליונה עודפת בין כו' ונזה יוכן ג"כ דברי התי"ט דהוי מצי למכתב הוי מצי לאסמעינן בריסא דריסא כו' כלומר בשאין עדיפות כלל דלענין זה לא מעלה ולא מוריד:

אליהו רבא

ח בעליונה והתחתונה עודפת כל שים בה משקה טופח טמא. בתנו המפרשים ה"ה דהוה"ל בריסא בתחתונה היא טמאה וכולן טהורות ואם ים בהן משקין טופח כולן טמאות ולא היא דהתם מע"ג דאית בהו משקה טופח טהורות והכא הוא דטמאות. דריסא דקתני היו בכולם משקה אסרן בעליונה כולן טמאות שיהו בעבור לאוכלין ולמשקין דאי לאוכלין לחודייהו היא טמאה וכולן טהורות דאא כלי היא עד שתעקר במוצא זית כדתנן (רפ"ג) אבל לאוכלין בזיתים וכולל וכלי היא היא טמאה וכולן טהורות דאסרן בתוך תוכן הוא. ואי למשקין לחודיהם היא נמי טהורה דעבור למשקין בכולם משקי. דעבור מלמעלה כדתנן רפ"ב. אבל לאוכלין ולמשקין (פס) העבור לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרו בזיתים דמקבל טומאה עד שיעקר כמוצא זית וגבי תוך תוכו תנן (פ"ח ב') העבור לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בכולם משקה דכי איקבא בכולם משקה הוא משולבת לאויר התיור ואסרן בתוך תוכו שבתוכה טמא אסרן בתוכה התור טמא דמטילין אותו לחומרו המשקה ואמרינן הואיל ועבור נמי למשקין כי איקבא בכולם משקה לאו כלי הוא ולא הוי תוך תוכה אלא הוא דתור דתוך וכא נמי הואיל ועבור לאוכלין ולמשקין לי אסרן בעליונה אמרינן הוא טמאה דכלי היא הואיל ועבור נמי לאוכלין ולאוכלין בזיתים ומקבלת טומאה מאסרן והדר אמרינן לאמצעית טמאה דעליונה לאו כלי היא לחומרא הואיל ועבור נמי למשקין ולמשקין בכולם משקה והואיל ועליונה לאו כלי לאו תוך תוכה היא וכאילו אסרן בתוך האמצעית דמי ונטמאה האמצעית והאמצעית כלי הוא לחומרא לקבל טומאה הואיל ועבור נמי לאוכלין ולמשקין וכי תאינן לתחתונה אמרינן הכי כולהו לאו כלי ניהו להכיל משום תוך תוכו לחומרא הואיל ומשקין בכולם משקה וכאילו אסרן בתחתונה דמי ותחתונה אמרינן הכי הואיל ועבור נמי לאוכלין ומקבלת טומאה מהשרץ. וכל תדא ותדא לעצמה מטילין אותה לחומרא דאוכלין הואיל ועבור נמי לאוכלין ולגבי חברתה להכיל מטילין אותה לחומרא ואמרינן לאו כלי הוא הואיל ועבור נמי למשקין ואינה מלאת אבל טומאה בתחתונה היא שמאה וכולן עטורות ואפילו ים בהן משקה טופח ואפילו מלאות משקה טהורות דלא מצינן למיטמיטו משום משקה דנגייהו דלכדרי המשקין ונישמת לו. דאי כלי ניהו הא מצינן למשקין דבגייהו דהוו המשקין בתוך תוכה ומשקין גופייהו טהורין ניהו ואי לאו כלי ניהו דלא מצינן למשקה המשקין הכלים לא מקבלי טומאה. מאי אמרת נימא הכא והכא לחומרא כי היכי דאמרינן בשרץ בעליונה. מי דמי הכא כי אתינן לכלי עצמה מטילין לחומרא ואמרינן כלי הוא וכי אתינן לתחתונה ממנה אמרינן לאו כלי הוא ולא מצלת והשרץ כמונח בתוך התחתונה ממנה ותחתונה ובעליונה ממנה משקין אלי עליונה מהיכא מעמינן לה ממשקין שבתוכה דמטמאי לה ממ"ר אי כלי הוא משקין גופייהו טהורים ניהו דהוך תוכה ניהו ואי לאו כלי הוא ומיטמאי המשקין שבתוכה מאויר התחתונה היא אינה מקבלת טומאה ומיהו מצינן לעצמה העליונה ממנה לקבל טומאה מהמשקין אי מקבלת טומאה הכלי הוא משקין עהורין ניהו ומאי מקבל טומאה וכי אמרת משקין עמאין. היא אינה מקבלת טומאה דלאו כלי הוא. ואיכי מצינן לעצמה העליונה ממשקין שבתוכה ולאמר כלי ולאו כלי בהדא מתתא. והייט דהדר ונקטי בעליונה והתחתונה עודפת כל שים בו משקה טופח טמאה הע"ג דמיהם קא סליק. קמ"ל דהאי הוא דטמאה מגוש משקה עודפת דהולהו כלים שלמים ניהו ומקבלי טומאה וה"ה תחתונה